

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: **04 JUN 2014**

Vår ref.: NVE 200701712-49 kv/emb

Arkiv: 312 /021.Z

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler:

Eilif Brodtkorb

NVEs innstilling - Søknad fra Agder Energi Vannkraft AS om konsesjon til bygging av Fennefoss kraftverk i Evje og Hørnnes kommune

NVE anbefaler at Agder Energi Vannkraft AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Fennefoss kraftverk. Vassdragsreguleringslovens § 8 anses oppfylt. Konsesjonen anbefales gitt på vedlagte vilkår med tilhørende manøvreringsreglement. Vår vurdering forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak.

Vi har gjort en helhetlig vurdering av planene, resultatene fra konsekvensutredningene og de mottatte høringsuttalelsene, og mener nytten av tiltaket er større enn de antatte skadene og ulempene tiltaket vil medføre for allmenne og private interesser. Fennefoss kraftverk vil i gjennomsnitt kunne produsere cirka 53 GWh per år med vårt forslag til slipp av minstevannføring, noe som tilsvarer strømforbruket til om lag 2 700 norske husstander. De negative konsekvensene er i hovedsak knyttet til de landskapsmessige endringene som følge av redusert vannføring i fossen, inntaksdam og kraftverk i dagen med utløpskanal. NVE foreslår økt minstevannsslipp i vinterhalvåret. Vi mener at minstevannføring sammen med andre avbøtende tiltak vil begrense de negative konsekvensene til et akseptabelt nivå. Vi anbefaler oppfølgende undersøkelser for krypsiv og fisk for å sikre at eventuelle negative endringer fanges opp.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor

Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge

Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord

Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør

Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest

Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst

Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Innhold

Søknad om utbygging.....	3
Høring og distriktsbehandling	7
Innkomne merknader.....	7
Offentlige instanser	7
Grunneiere/hytteiere/privatpersoner	19
Tiltakshavers kommentarer til innkomne høringsuttalelser	32
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering av konsekvensutredningen	37
NVEs vurdering av konsesjonssøknaden	39
Innledning.....	39
Saksgang og merknader fra høringen	42
Vurdering av konsekvenser av kraftverket for miljø, naturressurser og samfunn.....	44
Forholdet til annet lovverk	53
Oppsummering	57
NVEs anbefaling etter vannressursloven	58
NVEs anbefaling etter oreigningsloven	58
Konklusjon etter forurensningsloven	58
Merknader til forslag til konsesjonsvilkår.....	58
Videre saksbehandling	62

Søknad om utbygging

NVE har mottatt følgende søknad fra Agder Energi Produksjon AS (nå Agder Energi Vannkraft AS) datert 15.9.2009:

"(...)

Med henvisning til etterfølgende beskrivelse av teknisk utførelse og konsekvenser søkes det herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- bygging av Fennefoss kraftverk etter de framlagte planer- eventuelt med mindre vesentlige endringer i den tekniske utførelsen.

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- bygging og drift av de elektriske anleggene slik den tekniske beskrivelsen gjør rede for, herunder alternativt spenningsnivå på jordkabel for tilkobling til eksisterende nett.

3. Etter forurensningsloven om tillatelse til:

- gjennomføring og drift av tiltaket.

4. Etter oreigningslovens § 25, jfr. vassdragsreguleringslovens § 16 nr 1 (ref vannressurslovens §19), om tillatelse til forhåndstiltredelse:

- for tiltredelse av nødvendig grunn og rettigheter (også til midlertidig bruk i anleggsperioden) for bygging og drift av Fennefoss kraftverk i den grad dette ikke løses i minnelighet."

I det følgende refereres sammendraget i søknad med konsekvensutredning (KU).

"1 Sammendrag

Agder Energi Produksjon AS (AEVK) legger med dette fram planer for bygging av Fennefoss kraftverk i Otra beliggende i Evje og Hornnes kommune i Aust-Agder fylke. Søknaden er utarbeidet bl.a. med bistand fra SWECO Norge AS. Planene omfatter bygging av inntaksdam i Otra på toppen av Fennefossen, bygging av kraftstasjon som bygg i dagen med tilhørende innløps- og utløpskanal på østsiden av fossen. Installert effekt blir i overkant av 11 MW med en slukeevne på 160 m³/s.

Kraftverket er beregnet å produsere 56,5 GWh ny kraft, hvorav 60 % blir regulert vinterkraft. Årsproduksjonen tilsvarer årlig strømforbruk til rundt 2850 boliger. Til sammenligning gir 56,5 GWh produsert i et konvensjonelt kullkraftverk et årlig CO₂-utslipp på opp mot 55 000 tonn.

Kraftstasjonen blir lokalisert på østsiden av Otra ved Verksmoen, som tidligere var sterkt berørt av industriell virksomhet gjennom Evje nikkelverk med tilhørende kraftverk. Kraftverket ble nedlagt midt på 60-tallet. Bergverksdriften ble lagt ned i 1946, men området har fremdeles betydelige spor fra den tidligere virksomheten i form av rester etter slagghauger mv. I det planlagte kraftstasjonsområdet ligger det et mekanisk verksted, og realisering av Fennefoss kraftverk forutsetter at denne virksomheten flyttes.

Inntaksdammen blir 180 meter lang, og vil bestå av tre separate gummiluker. Dammen blir plassert omtrent der hvor den gamle trebukkdammen lå. Slipp av minstevassføring vil skje over østre og vestre luke, slik at vannet ledes ned i fossens to naturlige dypløp. Til kraftstasjonen ledes vannet inn via en åpen innløpskanal med lengde ca. 120 meter. Selve kraftstasjonen blir et ca. 600 m² stort bygg i dagen, plassert på østre bredd omtrent der eksisterende verkstedsbygg er lokalisert. Høyden til takmøne kan bli opptil 17 m, som er 2 meter høyere enn det eksisterende verkstedsbygget. Kraftstasjonen er planlagt utført som en kombinasjon av glassfasade og plater delvis forblendet med mur eller stein. Byggets fasader vil imidlertid bli gjenstand for ny vurdering. Transformatoren blir plassert utendørs i separat trafocelle. Vannet fra kraftstasjonen ledes ut i undervannet til Fennefoss via en åpen utløpskanal med lengde ca. 130 meter.

Fennefoss kraftverk vil ikke forårsake noen endringer av vannføringene i Otra, som også i framtiden i det vesentlige vil være styrt av tappingen fra Byglandsfjorden og ovenforliggende reguleringsmagasin i øvre del av Otra. Årsmiddelvannføringen i Otra ved Fennefossen er på 111 m³/s.

Planene innebærer ingen endringer i vannstanden nedstrøms Fennefossen, men utbyggingen vil påvirke vannstandsforholdene fra toppen av fossen og oppover mot Birkelandsfossen gjennom etablering av et inntaksbasseng. Høyeste regulerte vannstand (HRV) i inntaksbassenget blir på kt 175,5. Dette er 0,48 m høyere enn toppen av den gamle trebukkdammen, men vesentlig lavere enn AEVKs reguleringsrett som går opp til kt 176,24 (ref pkt 5.2 hvor dette er nærmere omtalt).

Etablering av inntaksbassenget vil innebære en stabilisering av vannstandsforholdene oppstrøms dammen opp mot Birkelandsfossen. Ved vannføringer opp til ca. 500 m³/s vil dagens varierende vannstandsforhold utebli. Vannspeilet rett oppstrøms dammen vil normalt ligge opp mot kt 175,5. Etablering av inntaksbassenget innebærer at vannstanden blir høyere enn i dag ved vannføringer opp mot ca. 500 m³/s (lik årlig middelflom). Ved vannføringer større enn ca. 500 m³/s vil derimot vannstanden bli lavere etter utbyggingen.

Vannstandsendingene blir størst like oppstrøms dammen. Lengre oppover i inntaksbassenget vil vannstandsendingene være avtakende. For inntaksbassenget sett under ett vil vannstanden i normale situasjoner ligge på et jevnt, men noe høyere nivå enn i dag, mens vannstanden ved flom vil reduseres i forhold til dagens situasjon. Risikoen for skadeflom på strekningen fra Birkelandsfossen og ned til Fennefossen reduseres.

I forhold til erosjon, vanntemperatur, isforhold og frostrøyk forventes ikke utbyggingen å påvirke disse forholdene i særlig grad.

Vannføringen i selve Fennefossen blir sterkt redusert som følge av utbyggingen. Som et avbøtende tiltak foreslås slipp av minstevannføring over østre og vestre luke. Behovet for minstevannføring er i første rekke knyttet til visuelle forhold, og vurderes som størst i sommerperioden. Med referanse til alminnelig lavvannføring (10 m³/s) foreslås derfor et slipp av 15 m³/s om sommeren og 6,4 m³/s om vinteren. Totalt utgjør dette 10 m³/s i gjennomsnitt over året, som tilsvarer den alminnelige lavvannføringen i Otra ved Evje.

Når vannføringen overstiger slukeevnen til kraftverket (160 m³/s) vil overskytende vann renne over lukene og ned i fossen. Dette flomtapet, som kommer i tillegg til slippet av

minstevannføring, utgjør i gjennomsnitt 110 mill m³ over året. Overløp som følge av flom vil normalt kunne inntreffe i forbindelse med snøsmelting om våren og ellers ved regnflommer om høsten. I et tørt og midlere år, representert ved 1996 og 2004, ville lukene blitt overtoppet av flom i hhv. 2 og 3 uker. I et vått år, representert ved 1967, ville lukene blitt overtoppet i totalt 22 uker i perioden mai –november (dvs ca. 85 % av tiden).

Området rundt Verksmoen har et betydelig potensial for visuell oppgradering. Ved utsprenkning av kraftstasjonstomt og innløps- og utløpskanal blir det et betydelig overskudd av masser.

Overskuddsmassene, som kan utgjøre opptil 75 000 m³, er planlagt deponert og arrondert i nærområdet til kraftstasjonen, dvs i området som tidligere var deponi for store mengder med slagg fra gruvedriften. Dette gir muligheter for å etablere en parkmessig arrondering mot vassdraget. Øvrige deler av deponiområdet ville kunne brukes som byggegrunn for etablering av ulike former for næringsvirksomhet. AEVK finner det naturlig at planer for deponering av overskuddsmasser skjer i samråd med Eyje og Hornnes kommune.

Med henvisning til fiskebiologiske undersøkelser gjennomført i 2006 – 2007 vurderes planene for Fennefoss kraftverk å få små effekter for fiskebestandene. Det er strekningen like nedstrøms fossen som er mest utsatt for endringer, men sannsynligvis vil forholdene også her bli lite påvirket.

Tiltakets konsekvenser for flora og fauna er vurdert å være ubetydelige. Når det gjelder konsekvenser for landskap, vurderes tiltaket å ha middels/stor positiv konsekvens for Verksmoen og fra områder hvor en kan se dette stedet. Det er knyttet moderate negative konsekvenser til selve fossen og elvestrengen oppstrøms.

I forhold til friluftsliv og reiseliv vil bygging av Fennefoss kraftverk få liten til middels negativ konsekvens for Odden Camping i anleggsperioden. En stabilisering av vannspeilet og heving/reetablering av elvebredden, badestranden og lavtliggende områder av campingplassen gir ingen til liten positiv konsekvens etter at anlegget er ferdig utbygd. For øvrige lokaliteter er konsekvensene vurdert å være middels positive, da tilgjengelighet og visuell opplevelse av tusenårsstedet (Verksmoen) og gammelt gravfelt vil bli bedre etter at utbyggingen er gjennomført.

Bygging av Fennefoss kraftverk vil medføre omfattende anleggsaktivitet som periodevis vil kunne medføre ulemper for omgivelsene i form av støy fra anleggstrafikk og sprengningsarbeider. Anleggsarbeidene vil imidlertid være av midlertidig art, og i hovedsak foregå i et avgrenset anleggsområde. Det er få bolighus i nærområdet.

I løpet av byggeperioden kan det periodevis oppstå blakking av elvevannet i forbindelse med etablering og reetablering av fangdammer og sprengning under vann for innløps- og utløpskanal. Hvis det avdekkes at dette vil kunne skape problemer i vassdraget vil det bli iverksatt avbøtende tiltak.

Som en del av arronderingsarbeidene inngår også erosjonssikring mot vassdraget. Risikoen for avrenning av forurensede slaggmasser til Otra reduseres dermed betydelig i forhold til dagens situasjon.

De samfunnsmessige konsekvensene vurderes i hovedsak å være av positiv art. En økt krafttilgang på 56,5 GWh (hvor en stor andel er regulert vinterkraft) vil ha en samfunnsmessig positiv effekt både lokalt og regionalt i form av økt verdiskapning.

Utvidelsen vil også bidra til å bedre kommunens inntektsgrunnlag. Utbyggingen vil bidra til jevnere vannstander oppstrøms Fennefoss og redusere risikoen for skadeflom i dette området. Overskuddsmassene fra anleggsdriften anses å være en ressurs som kan gi positive effekter lokalt gjennom arrondering og opprydding i nærområdet til Fennefossen, samt for mulig framtidig næringsvirksomhet og parkmessig opparbeidelse.

Utbyggingen er kostnadsberegnet til 215 mill. kr, og byggetiden er anslått til ca. 2 år.”

Hoveddata for Fennefoss kraftverk er gitt i tabell 1.

Tabell 1. Hoveddata for kraftverket.

Hoveddata Fennefoss kraftverk	Enhet	
Tilsig (1970-2005)		
Nedbørfelt	km ²	2750
Midlere årstilløp	mill. m ³	3520
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	40
Middelvannføring	m ³ /s	110,7
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	10
Kraftverk		
Inntak	kote	175,5
Avløp		167,7
Lengde på berørt elvestrekning	M	2700
Brutto fallhøyde	m ³ /s	7,8
Midlere energiekvivalent	m ³ /s	0,0194
Slukeevne, maks	m ³ /s	160
Slukeevne, min	m ³ /s	24
Installert effekt	MW	11,4
Brukstid	T	5000
Magasin		
Inntaksmagasin	mill. m ³	ca. 0
HRV	m.o.h.	175,5
LRV	m.o.h.	
Produksjon		
Vinter 1/10-30/4	GWh	34,7
Sommer 1/5-30/9	GWh	21,8
Midlere årsproduksjon	GWh	56,5
Økonomi		
Utbyggingskostnad	mill.kr	225
	kr/kWh	3,94
Generator		
Ytelse	MVA	13
Omsetning	kV	0,69
Transformator		
Ytelse	MVA	13
Omsetning	kV	0,69/22 eller 132

Nettilknytning		
Lengde (jordkabel)	M	1000
Nominell spenning	kV	22 eller 132

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring på vanlig måte. I forbindelse med NVEs saksbehandling har det vært avholdt flere møter og befaring i området med representanter for grunneiere og andre berørte interesser, Evje og Hornnes kommune, Fylkesmannen i Aust-Agder, Agder Energi Produksjon og NVE. Sluttbefaring ble gjennomført den 30. august 2010.

Innkomne merknader

Vi har mottatt nedenfor angitte uttalelser til saken og i det følgende gis en oppsummering/referat av de viktigste synspunktene på omsøkte planer. Der synspunktene er knyttet sammen med krav til vilkår for en eventuell konsesjon er disse kravene delvis gjengitt her, men alle vesentlige krav om vilkår vil bli nærmere drøftet i et eget avsnitt senere i innstillingen.

Offentlige instanser

Evje og Hornnes kommune (14.4.2010) har ved kommunestyret den 9.4.2010 fattet følgende vedtak:

"Kommunestyret gir sin tilslutning til konsesjonssøknaden fra Agder Energi Produksjon vedrørende Fennefoss kraftverk. En absolutt forutsetning er at det i konsesjonen fastsettes vilkår om næringsfond.

Tilbud om utbyggingsavtale fra Agder Energi Produksjon, datert 09.03.10, aksepteres."

Vi refererer videre fra saksutredningen:

"Sammendrag/ konklusjon

Etter en samlet vurdering finner rådmannen at de samlede fordelene for Evje og Hornnes kommune overstiger de samlede ulemper ved bygging av Fennefoss kraftverk. Det er imidlertid en forutsetning for rådmannens oppfatning at det i konsesjonen fastsettes vilkår om næringsfond. Rådmannen viser i denne sammenheng til at kommunen bare i svært beskjeden grad vil motta lovbestemte økonomiske fordeler som følge av en utbygging.

Rådmannen mener at det særlig er potensialet som ligger i den sentrumsnære beliggenheten til Fennefossen som bør kompenseres i et næringsfond.

Forutsatt et næringsfond, mener rådmannen at tilbudet om utbyggingsavtale er et positivt bidrag som i stor grad veier opp for de ulemper bygging av Fennefossen vil medføre.

Etter en samlet vurdering er det rådmannens oppfatning at kommunestyret bør gi sin tilslutning til at det gis konsesjon til bygging av Fennefoss kraftverk med den absolutte forutsetning at kommunen tilstilles et næringsfond.

Rådmannen vil presisere at dette er en kommunal høringsuttalelse til NVE, og at det er Olje- og energidepartementet som fatter beslutning etter innstilling fra NVE. OED sørger for at denne

innstillingen blir gjenstand for en begrenset høring, og forestår deretter endelig behandling av søknaden.

(...)

Vurderinger og konsekvenser

Rådmannen stiller seg positiv til at den planlagte utbyggingen av Fennefossen kraftverk medfører økt tilgang på klimavennlig energi i et nasjonalt og globalt perspektiv. Rådmannen anser det viktig at også Evje og Hornnes kommune tar et bredt samfunnsansvar og stiller sine naturressurser til disposisjon for ytterligere fornybar energi i Norge. Samtidig er det grunn til å påpeke at vannkraftutbyggingens negative konsekvenser utelukkende finner sted lokalt i Evje og Hornnes kommune. Konsekvensene er evigvarende. For kommunen er det derfor av stor viktighet at de lokale negative konsekvenser reduseres og kompenseres på en best mulig måte i en eventuell konsesjon, og at det i kommunens egen interesseavveining finnes fordeler ved utvidelsen som oppveier de lokale negative virkninger i et evigvarende perspektiv.

Økonomiske virkninger av utbyggingen av Fennefoss kraftverk

Generelt

Dersom AEVK gis konsesjon for bygging av Fennefoss kraftverk i tråd med søknaden, innebærer dette at AEVK gis en evigvarende konsesjon som representerer evigvarende fordeler for AEVK og storsamfunnet. Kommunen har på tilsvarende måte et legitimt krav på at det blir igjen evigvarende fordeler i kommunen som vederlag for at kommunen stiller sin verdifulle naturkapital til disposisjon. I denne sammenheng fremheves det særlig at AEVK får tilgang til å produsere nye 56,5 GWh fornybar og klimavennlig energi. De vannkraftressurser som planlegges tatt i bruk må derfor anses spesielt verdifulle for AEVK, sett i et bedriftsøkonomisk perspektiv.

I en tid der fornybar energi representerer stadig større økonomiske verdier, fremstår det fra kommunens ståsted som urimelig dersom kommunen ikke får ta del i denne verdiskapningen. Det vises i denne sammenheng særlig til at innføring av CO₂-kvoter, liberaliseringen av kraftmarkedet og den nylig opprettede tilknytningen til det europeiske kraftmarkedet via NorNed-kabelen, har ført til at Evje og Hornnes kommunes gjenværende vannkraftressurser utgjør enda større økonomisk verdi i dag og i fremtiden enn hva som tidligere har vært tilfelle. Disse verdiene representerer med andre ord betydelige økonomiske og evigvarende fordeler for AEVK dersom det gis konsesjon.

AEVK har i tidligere møter antydnet at utbyggingen vil kunne medføre ca 2 millioner kroner i årlige lovbestemte inntekter for Evje og Hornnes kommune. I prosessen frem til i dag har det imidlertid blitt klart at inntektene til kommunen vil bli noe i underkant av dette.

Konsesjonskraft

Etter vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven har berørte kommuner en lovbestemt rett til inntil 10 % av produksjonen til selvkost, som såkalt konsesjonskraft. Ettersom Fennefossen kraftverk kommer til å utnytte regulert vann fra ovenforliggende reguleringsmagasiner i Otra, vil Evje og Hornnes kommune ha rett til konsesjonskraft. I denne saken er det opplyst av AEVK i konsesjonssøknaden på side 57 at "foreløpige bergninger tilsier at 3,6 GWh vil kunne tilfalle Evje og Hornnes kommune". Denne konsesjonskraftmengden har en økonomisk verdi for kommunen. Konsesjonskraftordningen innebærer at kommunen får rett til å ta ut konsesjonskraftmengden til selvkostpris. Imidlertid er det en forskjell med hensyn til konsesjoner gitt før og etter 1959. For konsesjoner gitt etter

1959 har kommunen rett til å ta ut konsesjonskraft til såkalt OED-pris, mens kommunen må betale såkalt individuell selvkost for konsesjonskraft knyttet til konsesjoner fra før 1959. Dette innebærer at det er vanskelig å fastslå verdien av konsesjonskraft som skal beregnes etter individuell selvkost, dvs. konsesjonskraft fra konsesjoner gitt før 1959.

I denne saken vil det bli utnyttet regulert vann fra flere ulike konsesjoner, hvorav noen er gitt før 1959 og andre er gitt etter 1959. AEVK har opplyst at 1,5 GWh av konsesjonskraften refererer seg til konsesjoner fra etter 1959, mens 2,1 GWh refererer seg til konsesjoner fra før 1959.

For 2010 er OED-prisen på konsesjonskraft fastsatt til 10,27 øre/kWh. Forutsatt en gjennomsnittlig kraftpris på 35 øre/kWh innebærer dette at verdien for konsesjonskraft som beregnes etter OED-pris, utgjør ca. kr. 380 000 for kommunen.

I tillegg kommer verdien av 2,1 GWh som beregnes etter individuell selvkost. Selvkost for konsesjonskraft som refererer seg til konsesjoner fra før 1959 er ikke kjent, og lar seg således ikke verdifastsette. Uansett vil inntektene fra konsesjonskraft beregnet etter individuell selvkost trolig bli betydelig lavere enn konsesjonskraft som beregnes etter OED-pris. Rådmannen ser heller ikke bort i fra at konsesjonskraftprisen kan risikere å bli høyere enn markedspris, slik at denne delen av konsesjonskraften får en negativ verdi for kommunen.

Konsesjonsavgifter

Når det gjelder konsesjonsavgifter er det opplyst i konsesjonssøknaden på side 57 at konsesjonsavgifter vil beløpe seg til kr. 50 000,- for Evje og Hornnes kommune.

Skatte- og avgiftsinntekter

Rådmannen registrerer at AEVK på side 56 — 57 i konsesjonssøknaden fremhever at utvidelsen av Fennefossen kraftverk vil medføre økte skatteinntekter for kommunen.

I forhold til økte inntekter fra Fennefossen kraftverk i form av naturressursskatt, er det opplyst at naturressursskatten maksimalt vil beløpe seg til om lag kr. 600 000 i året.

Rådmannen vil bemerke at naturressursskatten er gjenstand for utjevning gjennom det statlige overføringssystemet for kommunene. Dette innebærer at den økonomiske virkningen av naturressursskatten for Evje og Hornnes vil bli langt lavere, og rådmannen vil anslå at den reelle økonomiske virkningen for kommunen vil utgjøre ca. 40-60 % av hva som er opplyst. Dette tilsvarer et sted mellom kr. 240 000,- og kr. 360 000,-.

Når det gjelder grunnrenteskatten, vil denne i sin helhet tilkomme staten etter dagens skattesystem.

Når det gjelder økte eiendomsskatteinntekter opplyses det på side 56 i konsesjonssøknaden at økt eiendomsskatt maksimalt vil kunne utgjøre ca. kr. 900 000. Med dagens regler som har en maksimalverdi ved eiendomsskattetaksering på kr 2,35/KWh, vil denne inntekten tape seg i realverdi hvert år fremover. Rådmannen finner det urimelig med denne ordningen med maksimalverdi som fratar kommunen skatteinntekter.

Evje og Hornnes kommune vil således bare i beskjeden grad bli stilt bedre økonomisk enn dagens situasjon med hensyn til skatteinntekter fra den økte kraftproduksjonen.

Andre økonomiske ringvirkninger som følge av utbyggingen

AEVK fremholder i konsesjonssøknaden på side 56 at utvidelsen vil gi positive økonomiske

ringvirkninger for lokale og regionale entreprenører, leverandører og servicebedrifter. Videre fremholdes det at lokale og regionale virksomheter tradisjonelt får ta del i investeringene i form av levering av varer og tjenester.

Rådmannen vil bemerke at økonomiske virkninger for næringslivet lokalt er høyst usikre og finner det således vanskelig å legge vekt på anslagene i den interesseavveiningen som skal finne sted. Det vises særlig til den tilgang man har på utenlandsk arbeidskraft som følge av EØS-avtalen og de innkjøpsregler som vil gjelde og som umuliggjør noen favorisering av lokale entreprenører og leverandører. Erfaringen fra den senere tids store anleggsarbeider i vår region (for eksempel utbyggingen av E 18 og utbyggingen av Statnetts linje i Setesdal) viser at det i all hovedsak er store, utenlandske entreprenører som står for anleggsarbeidene dersom det ikke legges spesielt til rette for mindre lokale entrepriser.

Næringsfond

I utbyggingssaker som dette kan vassdragsmyndighetene fastsette vilkår om næringsfond, jf. vannressursloven § 19 annet ledd, jf. vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. I motsetning til konsesjonskraft, konsesjonsavgifter, eiendomsskatt og naturressursskatt som er lovbestemte inntekter for Evje og Hornnes som vertskommune, er det opp til vassdragsmyndighetenes skjønn hvorvidt det gis næringsfond.

På grunn av konsesjonssystemet vet kommunen med andre ord ikke hvorvidt det vil bli gitt næringsfond på tidspunktet for høringsuttalelse. Rådmannen er av den oppfatning at gjeldende regelverk er uheldig slik det fremstår i dag. Ved at spørsmålet om hvorvidt det skal settes vilkår om næringsfond til fordel for vertskommunene er forbeholdt vassdragsmyndighetene under konsesjonsprosessen, har ikke kommunestyret på høringstidspunktet noen kunnskap om hvorvidt vilkår om slikt fond vil bli stilt for konsesjonen. Kommunestyret mangler derfor kunnskap om hva de endelige samlede virkninger vil bli for kommunen. Dette gjør det vanskelig å foreta en fullstendig interesseavveining. På denne bakgrunn har Evje og Hornnes kommune forsøkt fremforhandlet avtale om næringsfond med AEVK, slik at dette endelig skulle være avklart for kommunestyrets interesseavveining mellom fordeler og ulemper foretas.

Hensett til de beskjedne lovbestemte inntekter som utbyggingen medfører, kan et næringsfond veie noe opp for de skader og ulemper som utbyggingen medfører. I motsetning til mange andre vannkraftutbyggingsprosjekter, vil utbyggingen i sin helhet skje tett inntil et bebodd område, og anleggsarbeidene vil få spesielt negative virkninger for befolkningen rundt Fennefossen. I tillegg vil rådmannen peke på at det iboende potensialet i en sentrumsnær foss går tapt for alltid. Det er rådmannens oppfatning at dette negative forhold som taler for at det bør gis næringsfond.

Videre mener rådmannen at de naturressurser kommunen avstår ved en konsesjon, utgjør en større verdi i dag enn tidligere. Enda tydeligere blir dette når avståelsen vurderes i et evighetsperspektiv. Det vises til den ovenfor siterte bestemmelsen i vannressursloven § 25, hvor det fremgår at vurderingen av om det skal gis konsesjon skal ta i betraktning at det er tale om virkninger av "varig karakter." De negative virkninger vil være av varig karakter for Evje og Hornnes, og da har kommunen et legitimt krav på at også fordeler må ha en varig karakter. I motsatt fall blir avveiningen av fordeler og ulemper ubalansert.

I tillegg er det en langvarig praksis for at vertskommuner skal sitte igjen med et realistisk vederlag av den verdiskapningen som finner sted ved kraftproduksjon i kommunen. I lys av de

relativt beskjedne lovbestemte inntektene utbyggingen vil føre med seg for Evje og Hornnes kommune, er det rådmannens klare oppfatning at et næringsfond vil kunne veie noe opp for de lave inntektene.

AEVK har stilt seg avvisende til å inngå på forhandlinger om næringsfond, og har henvist til at det er vassdragsmyndighetenes oppgave å ta stilling til næringsfond. Rådmannen finner derfor situasjonen uoversiktlig med hensyn til hva kommunen kan forvente av fordeler som oppveier for ulempene for kommunen i lokalt perspektiv og under en evigvarende tidshorisont.

Kommunestyret kan derfor ikke ta i betraktning et eventuelt næringsfond når kommunestyret skal foreta interesseavveiningen.

Hensett til lave inntekter samt de varige inngrepene og ulempene utbyggingen vil medføre, finner rådmannen at det må settes vilkår om næringsfond i konsesjonen. Først da vil kommunen oppnå et realistisk vederlag for de naturressurser som avstås og de inngrep som blir gjort til evig tid. Dette er således en grunnleggende forutsetning for at kommunen oppnår fordeler i en slik grad at ulempene oppveies for Evje og Hornnes kommune.

Når det gjelder størrelsen på et næringsfond, mener rådmannen at størrelsen bør fastsettes i samsvar med vassdragsmyndighetenes praksis for utbygginger av tilsvarende art og omfang.

Oppsummering økonomiske forhold

Slik situasjonen er i dag, kan rådmannen ikke se at Evje og Hornnes kommune samlet sett og i et lengre tidsperspektiv vil sitte igjen med lovbestemte økonomiske fordeler som isolert oppveier for de ulemper utvidelsen medfører lokalt. Rådmannen mener derfor at det i tillegg må settes vilkår om næringsfond i en eventuell konsesjon til Fennefoss kraftverk.

Fysiske forhold

Generelt

Selve byggingen av Fennefossen kraftverk omfatter i hovedsak bygging av nytt kraftverk med tilhørende innløps- og utløpskanal. Dette medfører betydelige inngrep tett inntil et bebodd område. Slik utbyggingen er opplyst i konsesjonssøknaden, legger rådmannen til grunn at de mest omfattende fysiske virkningene vil knytte seg til vannføringen ved Fennefossen samt uttak av masser. Nedstrøms Fennefossen er det opplyst at utbyggingen ikke vil medføre virkninger i vannføringen.

Rådmannen vil særlig fremheve at en konsesjon til bygging av Fennefossen kraftverk vil være evigvarende. Dette innebærer at kommunen gir fra seg Fennefossen en gang for alle.

Slik området fremstår i dag, utgjør ikke Fennefossen noen stor attraksjon i kommunen.

Rådmannen vil likevel påpeke Fennefossens potensial i et område som kan utnyttes i fremtiden. Dersom konsesjon gis, mister man samtidig muligheten til å utnytte Fennefossens visuelle potensial i et bebygget område. Det er ikke mange kommuner forunt å ha en sentrumsnær foss/fossestryk, og rådmannen viser til at man flere steder, som for eksempel i Kongsberg, har utnyttet en sentrumsnær foss med stort hell.

Vannføring

Minstevannføring

Som nevnt innledningsvis er det en årsmiddelvannføring ved Fennefossen på ca. 111 m³/s.

Med en maksimal slukeevne på 160 m³/s har kraftverket kapasitet til å tørrelegge Fennefossen. I henhold til vannressursloven § 10 skal det imidlertid fastsettes vilkår om minstevannføring som

tilsvarer den alminnelige lavvannføringen. Under henvisning til hva som er opplyst av AEVK, utgjør alminnelig lavvannføring ved Fennefossen ca. 10 m³/s, jf. konsesjonssøknaden side 40.

AEVK har foreslått en minstevannføring på 15 m³/s fra 1. mai til 30. september, og en minstevannføring på 6,4 m³/s resten av året. Dette tilsvarer i gjennomsnitt 10 m³/s. Rådmannen anser at det er et absolutt krav fra kommunens side at det fastsettes vilkår om minstevannføring i tråd med vannressursloven 10.

AEVK har også oppfordret NVE og høringspartene til å vurdere nødvendigheten av minstevannføring på vinterstid. Dersom minstevannføring sløyfes i perioden 30. september til 1. mai vil AEVK oppnå en økt produksjon på ca. 2 GWh per år. Rådmannen bemerker at ved en kraftpris på 35 øre/kWh tilsvarer dette økt inntjening på om lag kr. 700 000 for AEVK. (Dersom man legger inn en produksjonskostnad for AEVK på 10 øre/kWh tilsvarer 2 GWh en brutto inntekt på ca. kr 500 000.) I tillegg er det opplyst å være en driftsmessig fordel for AEVK ved at risiko for ising reduseres. Den klare ulempen ved å sløyfe minstevannføring vinterstid, er etter rådmannens oppfatning at Fennefossen tørrlegges fullstendig.

AEVK har i konsesjonssøknaden på side 62 bedt høringspartene om å vurdere hvorvidt et tiltaks-/miljøfond eventuelt kan kompensere for bortfall av minstevannføring vinterstid. Et eventuelt fond er tiltenkt å øremerkes til gjennomføring av allmennnyttige miljøtiltak i nærområdet til Fennefossen. Rådmannen mener at det visuelle behovet for minstevannføring nok er noe mindre på vinterstid enn ellers i året, men stiller seg negativ til bortfall av minstevannføring.

Vannstandsforhold

Når det gjelder vannstandsforholdene, vil vannstanden bli stabilisert oppstrøms kraftverket. Vannstanden vil ifølge AEVK ligge på kt. 175,50 som er noe høyere nivå enn i dag, mens det vil bli en reduksjon i vannstanden ved flom i forhold til dagens situasjon. Stabiliseringen av vannstanden innebærer at man normalt ikke vil oppleve varierende vannstandsforhold som i dagens situasjon varierer mellom kt. 174,03 ved lav vannføring til kt. 176,20 ved en 10-års flom.

At vannstanden blir liggende stabilt høyere vil også innebære at badeplassen ved Sagene/Furuly blir liggende under vann. Dette er nærmere omtalt i den videre gjennomgang.

Strømningsforhold

Det vil også bli noe endrede strømningsforhold i forbindelse med et nytt Fennefoss kraftverk. Oppstrøms kraftverket vil strømningsforholdene ikke bli vesentlig endret. Nedstrøms kraftverket vil imidlertid strømningsforholdene endres ettersom det vesentligste av vannet vil bli ført ut på østsiden. Økt vannstrøm kan medføre problemer i forhold til erosjon. Rådmannen mener derfor at eventuelle erosjonsproblemer må avbøtes med erosjonssikring eller lignende. Videre er det en forutsetning at eventuell erosjonssikring plastres slik at erosjonssikringen ikke fremstår som skjemmende.

Fiske

LFI-Unifob (Laboratorium for Ferskvannsökologi og Innlandsfiske, Universitetet i Bergen) har utført undersøkelser i forhold til fiske omkring Fennefoss. Rapporten er oppsummert i konsesjonssøknaden på side 53-54, og det fremgår at endringen i strømningsforhold kan påvirke gyteområder, men at utbyggingen mest sannsynlig ikke vil medføre særlig store

negative effekter med hensyn til fiske. Skader på gyteområder, som følge av anleggsaktivitetene eller endret vannføringsmønster etter utbygging, må dokumenteres og avbøtes.

Masseuttak

Bygging av selve kraftstasjonen samt innløps- og utløpskanal vil medføre et masseuttak på ca. 75 000 m³ løse masser. Uttak og disponering av masser er søkt løst gjennom tilbud om utbyggingsavtale til Evje og Hornnes kommune. Rådmannen anser det som positivt om massene kan utnyttes på en hensiktsmessig og rasjonell måte til beste for allmenne interesser.

Sikringstiltak

Rådmannen registrerer at AEVK i konsesjonssøknaden på side 23 har gjort rede for sikringstiltak i forbindelse med nye Fennefoss kraftverk. Både oppstrøms og nedstrøms kraftverket vil det være farlig å ferdes. Oppstrøms skal denne risikoen søkes løst ved å benytte lense. Rådmannen mener at det i tillegg bør plasseres skilt som en del av sikringstiltakene oppstrøms Fennefoss.

Nedstrøms Fennefoss vil det være farlig å oppholde seg dersom lukene i dammen åpnes hurtig. AEVK opplyser at det vil bli satt opp varselskilt. Rådmannen mener at det i tillegg bør settes opp varslingsanlegg som kan avbøte risikoen dersom lukene åpnes hurtig.

Odden camping og kommunal badeplass

Odden camping vil bli berørt av utbyggingen av Fennefoss kraftverk. Rådmannen presiserer at dette er et forhold mellom AEVK og eier av campingplassen.

Når det gjelder ulemper i forhold til den kommunale badeplassen har AEVK lagt til grunn at det skal gjennomføres tiltak. Tiltakene går blant annet ut på heving av grunnen og reetablering av badeplassen og kommunalt bryggeanlegg, og er omtalt av AEVK i konsesjonssøknaden (på side 24). Tiltakene er også inntatt i AEVKs tilbud om utbyggingsavtale til kommunen.

Tilbud om utbyggingsavtale

Som nevnt ovenfor har AEVK og kommunen vært i forhandlinger om en eventuell utbyggingsavtale parallelt med konsesjonsprosessen. Formålet er at utbyggingen skal medføre evigvarende lokale fordeler for kommunen som kan oppveie ulempene med utbygging. Det er imidlertid en forutsetning at AEVK i all hovedsak meddeles konsesjon i samsvar med konsesjonssøknaden. Øvrige forutsetninger fremgår av tilbudet til utbyggingsavtale punkt 1.

Infrastruktur (avtalens pkt 2.1)

AEVK har i utbyggingsavtalens pkt. 2.1. lagt opp til å bygge permanent vei inn til kraftstasjonsområdet fra sør. Veien vil bli en blindvei med bom ved kraftstasjonen. Dette vil redusere anleggstrafikk i industriområdet nord for kraftverket, og dessuten åpne for tilgang og bruk av området sør for kraftstasjonen.

Makebytte og areal til massedeponi (avtalens pkt 2.2)

Makebytte

Evje og Hornnes kommune eier i dag arealer som vil bli berørt av utbyggingen (gnr. bnr.). AEVK har i avtalens pkt. 2.2 derfor tilbudt å makebytte Nomeland grustak (gnr. 49, bnr. 42, 98, 99 og 100) med kommunen. Kommunen skal på sin side makebytte arealer som er nødvendige for bygging og drift av Fennefoss kraftverk. Dette forutsetter at det fastsettes nye grenser for sistnevnte eiendommer mellom AEVK og kommunen i kraftstasjonsområdet.

Avtalens pkt. 2.2 vedrørende makebytte er således en verditilførsel til kommunen, som rådmannen antar har store verdier for kommunen.

Det har også vært drøftet anlegging av jordkabel over Nomeland grustak. Dette skal avtales nærmere i egen særskilt avtale i forbindelse med formell overdragelse av Nomeland grustak til kommunen.

Massedeposering

Når det gjelder deponering av masser vil om lag 36 000 m³ masser bli deponert sør for kraftstasjonsområdet ut mot elva. AEVK skal planere massedeposiet slik at arealet skal kunne benyttes som fremtidig byggegrunn. Øvrige masser vil bli deponert i Nomeland grustak, og planert, av AEVK. Sett i sammenheng med at kommunen overtar Nomeland grustak, og at kommunen er eier av området sør for kraftstasjonen, vil en massedeposering her utgjøre en verditilførsel til kommunen.

Det skal også flyttes slaggmasser fra tidligere bergverksdrift som trolig er forurensset, jf. konsesjonssøknaden pkt. 3.2.7 og 9.5.2. AEVK skal i henhold til avtalen pkt. 2.2 femte avsnitt deponere og tildekke slaggmassene i indre (østre) del av deponiområdet. Rådmannen vil i denne forbindelse påpeke at avtalens vilkår om massedeposering innebærer en god samfunnsøkonomisk bruk av masser. AEVK ville uansett vært forpliktet til å ta hånd om massene, og rådmannen vil påpeke at dette også er en "vinn-vinn" situasjon for AEVK. I og med avtalen om samfunnsøkonomisk gjenbruk av masser reduserer AEVK fraktkostnader betydelig samtidig som AEVK blir kvitt massene. Dette er to store økonomiske fordeler for AEVK samtidig som det ikke innebærer noen oppofrelser fra kommunens side. Rådmannen anser dette som positivt.

Verkstedbygg (avtalens pkt 2.3)

I forbindelse med utbygging av kraftverket må verkstedbygget ved Fennefossen flyttes/rives. Kommunen er eier av arealet der verkstedbygget ligger og fester dette arealet bort til Fennefossen Eiendom AS, som igjen leier ut bygget til Fennefossen Mekaniske Verksted AS. Kommunen må således avstå grunn til AEVK for at AEVK skal få realisert utbyggingsplanene. AEVK forhandler direkte med Fennefossen Eiendom vedrørende innløsning/overtagelse av verkstedbygget. AEVK har imidlertid satt som en betingelse i annet avsnitt i avtalens pkt 2.3 at kommunen stiller til rådighet en egnet tomt for verkstedet. AEVK vil yte et tilskudd på kr. 300 000,- til kommunen i forbindelse med en ny tomt til verkstedbygget.

Badeplass og tursti (avtalens pkt. 2.4 og 2.5)

AEVK skal i henhold til avtalen pkt 2.4 reetablere kommunal badeplass ved Sagplassen/Furuly.

Ettersom vannstanden vil bli stabilt høyere enn dagens nivå oppstrøms kraftverket, vil etablerte badeplasser bli liggende under vann. Detaljene for reetableringen er nærmere beskrevet i utbyggingsavtalens pkt. 2.4.

AEVK skal også bekoste opparbeidelse av tursti med lysmaster fra midlertidig riggområde ovenfor Fennefossen og ned til 1000-års-stedet. Turstien skal ha en standard slik at man også kan benytte rullestol på turstien. Drift og vedlikehold av turstien utenfor AEVKs eiendom skal tilligge kommunen. Detaljer for den planlagte turstien er nærmere beskrevet i avtalens pkt 2.5.

Dekking av kommunens planleggingsutgifter (avtalens pkt. 3)

AEVK skal over en toårs periode bidra med totalt kr. 600 000,- til dekning av nødvendige kommunale utgifter for kommunal planlegging i forbindelse med Fennefoss kraftverk. AEVK vil utbetale dette i to omganger — kr. 300 000 innen utgangen av 2010 og ytterligere 300 000

innen utgangen av 2011.

Kultur- og miljøtiltak i nærområdet til Fennefoss kraftverk (avtalens pkt. 4)
Nærområdet rundt Fennefossen har en omfattende historie, og AEVK skal derfor bidra med et engangstilskudd på 3 millioner kroner til gjennomføring av allmennyttige miljø- og kulturtiltak i området rundt Fennefoss kraftverk. AEVK har satt som en betingelse at tilskuddet skal fordeles tilnærmet likt på henholdsvis miljø- og kulturtiltak.
Rådmannen anser AEVKs fremsatte tilbud som positivt, og legger til grunn at kommunestyret legger vekt på vedlagte tilbud om utbyggingsavtale, inkludert utbyggingsavtalens forutsetninger, i kommunestyrets interesseavveining."

Aust-Agder fylkeskommune (19.4.2010) har følgende uttalelse til søknaden:

"Fylkesutvalget anbefaler at Agder Energi Produksjons konsesjonssøknad for bygging av Fennefossen kraftstasjon innvilges på følgende vilkår:

- 1. Minstevannføringen må være tilsvarende minstevannføringen ut av Byglandsfjord, dvs. 15m³/s hele året.*
- 2. Konsesjonæren må bekoste og gjennomføre naturvitenskaplige undersøkelser for å kartlegge eventuelle miljøkonsekvenser av utbyggingen. Det må spesielt legges vekt på undersøkelser av krypsivvekst og utvikling av blekebestanden.*
- 3. Dersom utbyggingen medfører negativ påvirkning på miljøet, må konsesjonæren bekoste og gjennomføre avbøtende tiltak.*
- 4. Vanninntak og turbin må konstrueres slik at det blir minimat dødelighet og skade på nedvandrende fisk.*
- 5. For å kunne bekjempe krypsivvekst oppstrøms må det være en tappeluke i dammen som gjør det mulig å senke vannstanden til laveste nåværende nivå.*
- 6. Konsesjonæren må gjennomføre kompensierende og tilretteleggingstiltak i forhold til friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området. Dette gjelder blant annet reetablering av badeplasser, opparbeidelse av tursti og beplantning.*
- 7. Tiltaket berører kulturminner av høy verneverdi. Planlegging av tiltak må skje i tett samarbeid med fylkeskommunen og kommunen."*

Fylkeskommunen i Aust-Agder kom med følgende tilleggskommentarer etter sluttbefaringen:

"Vi viser til brev, datert 09.08.10 om sluttbefaring for konsesjonssøknad for Fennefoss kraftverk, Evje den 30.08.10 fra kl. 13.00 og utover.

Aust-Agder fylkeskommune, kulturminnevernseksjonen og planavdelingen har følgende tilleggsuttalelse:

Kulturminner:

Fylkeskommunens kulturminnevernseksjon vil gjøre oppmerksom på at deponeringen av masser i opp til henholdsvis kote 174 og 176, vil tildekke sporene etter virksomheten ved Nikkelverket. Ut fra et kulturvernssynspunkt er det viktig å kunne lese sporene av den menneskelige aktivitet fra de ulike perioder bevares og er lesbare for folk flest. Under befaringen ble det sagt at det ville en komme tilbake til ved detaljregulering.

Fylkeskommunen vil understreke at det allerede ved en eventuell konsesjon må fremgå i konsesjonsvilkårene at oppfattelsen av den store tidsdybde som blant annet slagghaugen representerer her ved Fennefoss, ikke må bli ødelagt. Fylkeskommunen anbefaler derfor sterkt

at fyllingshøyden ikke overstiger kote 172 på grønt område og kote 174 på rødt område. Det bør videre settes en begrensning i bygghøyde/mønehøyde på 5 meter for eventuelle bygninger som skal oppføres i område avsatt til tipp/byggegrunn, nettopp for å ivareta tidsdybden i forhold til slagghaugen.

Dersom utbygger vil fylle opp over de anbefalte nivåene, må det synliggjøres hvordan kulturminnene kan bli ivaretatt på en akseptabel måte, gjerne gjennom en 3-D fremstilling.

Videre bør det stilles krav om at sporene etter det tidligere kraftverket må dokumenteres der hvor de vil bli ødelagt, da det etter befaringen ble klart at inngrepene som er planlagt vil fjerne en stor del av sporene fra den tidligere kraftproduksjon.

Forurensing

Under befaring 30.08.10 ble en oppmerksom på metallholdig tilsig i området ved den kommunale badeplassen. Det er utarbeidet forvaltningsplan for Otra i første fase av arbeidet med vanndirektivet. Det er i denne planen lagt vekt på overvåkning og oppfølging av metallavrenning i Evje området.

Ved oppdemming i forbindelse med en eventuell utbygging av Fennefossen vil dette området komme under vann og tilsiget av metaller ikke lenger være synlig. En har diskutert problemstillingen med saksbehandler hos Fylkesmannens miljøvernnavdeling.

Miljøvernnavdelingen som forurensningsmyndighet og fylkeskommunen som regional planmyndighet mener at det bør settes vilkår om overvåkning av metallavrenning i forbindelse med en utbygging. Dersom det viser seg at gjennomføring av tiltaket vil medføre økt avrenning av metaller, vil det påkrevs at tiltakshaver gjennomfører avbøtende tiltak".

Fylkesmannen i Aust-Agder (15.3.2010) har følgende vurdering av søknaden:

"Fylkesmannens vurdering"

Søknaden er underbygd med konsekvensvurderinger som dekker de momentene Fylkesmannen la vekt på i vår uttalelse til meldingen om tiltaket 03.05.2007.

Landskap, friluftsliv og bruk

Fossen er et markert og viktig landskapselement, som ligger nær inntil den største befolkningskonsentrasjonen i kommunen. I dag er reiseliv en hovednæring i Setesdalsregionen, og mange aktiviteter er knyttet til elva. Tap av vannføring i fossen og oppdemming av elva ovenfor kan få vesentlig betydning for opplevelse og bruk av elva. Vi merker oss at en rekke næringsdrivende på Evje har samlet seg om en uttalelse som sterkt går i mot en utbygging, begrunnet i Fennefossens betydning som kjerneområde for videre utvikling av reiseliv på Evje. Det er også utarbeidet en plan for utvikling av et "Fennefossen kultursenter" omkring fossen og Verksmoen – som alternativ til kraftstasjon. I dette området er det mange kulturminner, og her ligger kommunens "tusenårssted".

Vannkvalitet

Området omkring Fennefossen har vært berørt av industri og inngrep i lang tid, med Evje Nikkelverk som det mest omfattende og langvarige (1872-1945). Her ligger fortsatt rester etter smelteverket, med ulike installasjoner og slagg. Det er også avfallsdeponier fra annen virksomhet. Deler av området er klassifisert av Klif (tidligere SFT) som forurensset grunn. I driftsfasen vil konsekvensene for vannkvalitet i vassdraget være ubetydelige, men i

anleggsfasen kan det bli en del flytting og deponering av slaggmasser med tungmetaller, nikkel og andre avfallstoffer fra tidligere industrivirksomhet.

Sprengningene i anleggsfasen vil føre til tilførsler av nitrogenholdige næringssalter og noe partikulært fosfor – disse vil neppe virke eutrofierende, men det er mulig at de kan virke stimulerende på vekst av krypsiv nedstrøms. Mulige sammenhenger mellom nitrogenforbindelser og krypsivvekst blir for tida utredet i et forskningsprosjekt som skal avsluttes i 2011 (NIVA). Det er i dag betydelig problemvekst av krypsiv i elva, både ovenfor og nedenfor Fennefossen.

Det kan også bli tilslamming av gyteplassene nedstrøms fossen i anleggsperioden. Den foreliggende utredningen karakteriserer tiltaket som middels negativt i anleggsfasen. Det vil være nødvendig med avbøtende tiltak som kan redusere effektene, dette er skissert i søknadens vedlegg IV, men det må utarbeides en konkret søknad til Fylkesmannen om utslippstillatelse for aktivitetene i anleggsperioden.

Naturmangfold

Virkningene av utbygging vil være tap av vann i fossen og en høyere, mer stabil vannstand oppstrøms dammen. Vannhastigheten blir en del redusert. Økologiske konsekvenser av dette er vurdert i vedleggene II og V.

Det er to elementer som må tas spesielt hensyn til: utvikling av krypsivvekst og virkninger på nåværende og framtidig bestand av bleke.

Det er sannsynlig at vekstvilkårene blir gunstigere for krypsiv på strekningen Fennefossen – Birkelandsfossen, på grunn av lavere vannhastighet og høyere og mer stabil vannstand. Dette vil bety at arealet med problemvekst øker, noe som vil bli til betydelig ulempe for bruken av elva. Økt vekst av krypsiv og redusert vannhastighet vil føre til mer sedimentering av slam på elvebunnen. Nedstrøms Fennefossen må en være oppmerksom på at økt nitratutslipp som følge av sprengninger kan fremme krypsivvekst under anleggsperioden.

De fiskebiologiske undersøkelsene konkluderer at det sannsynligvis ikke er noen vesentlig oppvandring av bleke og aure i fossen i dag, og at strekningen oppstrøms har mindre betydning for bleka enn områdene nedstrøms. De viktigste gyteområdene ligger nedstrøms, nær fossen. De blir sannsynligvis lite påvirket, men kan bli utsatt for noe tilslamming og forurenset vann i anleggsperioden.

For aure kan det bli noe reduserte gytemuligheter mellom Fennefossen og Birkelandsfossen på grunn av krypsivvekst og tilslamming. Det er i dag en tett bestand av aure, som det foregår utfisking på for å bedre fiskens kvalitet, og bestanden vil sannsynligvis ikke bli negativt påvirket av en utbygging.

Det er mulig for aure og bleke å vandre opp fossen, selv om det er en vanskelig vandringsvei. I følge den fiskebiologiske rapporten er det lite sannsynlig at det foregår, eller har foregått, stor gytevandring opp fossen, særlig fordi de viktigste gytearealene ligger nedstrøms. Men rapporten utelukker ikke at det i sin tid har vært gytevandring av bleke. Det er kjent at bleka oppstrøms Byglandsfjorden vandret helt opp til Hallandsfossen i Valle for å gyte fram til bestanden brøt sammen omkring 1970. Dette viser at bleke har god evne til å forsere fossestryk. Det arbeides med å reetablere bleka i Byglandsfjorden. Hvis dette lykkes kan en regne med at det blir mer nedvandring av bleke i elva. Ifølge rapporten kan bleke som tidligere vandret ned fossen ha vært et viktig bidrag til gytebestanden nedstrøms. Dersom kraftstasjonen bygges må

en ta dette i betraktning og forberede løsninger som hindrer dødelighet og skader på fisk, som følge av at de går gjennom kraftstasjonen.

Vannføring

Det er planlagt å slippe minstevannføring på 15 m³/s i sommerperioden og 6,4 m³/s om vinteren, dette vil i snitt utgjøre ca 10 m³/s, som tilsvarer alminnelig lavvannføring. Etter vårt syn bør ikke vannføringen være lavere enn alminnelig lavvannføring, som i utgangspunktet er svært lite i en foss med så betydelig bredde som Fennefossen. For å opprettholde landskapsvirkningen mener vi at det må holdes en vannføring på minimum 15 m³/s hele året, tilsvarende kravet som er bestemt i reguleringskonsesjonen for utløpet av Byglandsfjorden.

Konklusjon og krav til avbøtende tiltak.

Etter en samlet vurdering mener Fylkesmannen at Fennefossen må forbli uten kraftutbygging, som en av de få gjenværende fossene i Otra med full vannføring. Fennefossen er et markert og viktig landskapselement ved Evje sentrum. Det skjer omfattende satsing på reiselivsbasert næring i området, og Fennefossen og landskapet omkring vil være en viktig basis for dette. En utbygging kan føre til økt krypsivvekst, og kan hemme gjenoppbygging av en blekebestand i denne delen av vassdraget.

Dersom det likevel blir gitt konsesjon for utbygging vil Fylkesmannen påpeke følgende:

- Det bør hele året slippes minimum 15 m³/s vannføring i fossen.
- I dammen må det være tappeluke som gjør det mulig å senke vannstanden til laveste nåværende nivå, for å kunne bekjempe krypsivvekst oppstrøms.
- Dersom anlegget fører til økt krypsivvekst må utbygger bekoste mottiltak.
- Utbygger må sørge for kontroll av utviklingen til krypsiv i det påvirkede området.
- Vanninntak og turbin må konstrueres slik at det blir minimal dødelighet og skade på nedvandrende fisk.
- Skader på gyteområder, som følge av anleggsaktivitetene eller endret vannføringsmønster etter utbygging, må dokumenteres og avbøtes.

Det må utarbeides søknad til Fylkesmannen om utslippstillatelse etter forurensingsloven for anleggsperioden.”

Riksantikvaren (12.3.2010) vil ikke gi høringsuttalelse til denne saken. Uttalelse fra Aust-Agder fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltningens merknader.

Statens vegvesen (8.3.2010) har følgende kommentarer til prosjektet:

”(…) Skulle det bli aktuelt med ny avkjørsel eller utvidet bruk av eksisterende avkjørsel i fra fylkesvegen, så må det søkes spesielt om det. Dette gjelder også midlertidige anleggsveier/avkjørsler.”

Norges jeger og fiskerforbund, avd. Aust-Agder (12.1.2010) har følgende merknader til søknaden:

”(…)

Saken er organisatorisk behandla på styremøte i NJFF-Aust-Agder 13. januar 2010.

Lokalforeninga i Evje og Hornes har vore delaktig i prosessen.

NJFF-Aust-Agder meiner det bør settast av ein årleg sum som skal brukast til avbøtande tiltak dersom utbygging. Summen kan disponerast av kommunen, og skal være øyremerka til avbøtande tiltak som utbygginga medfører.

Prinsipielt er NJFF-Aust-Agder i mot vassdragsutbyggingar. Men dersom dei tiltaka vi har kome med her blir gjennomførde, er vår motstand mot utbygginga redusert. Vi ser også i søknadspapira at det er vurdert å bygge ut Syrtveitfossen. Dette er NJFF Aust-Agder sterkt imot. Dette er ei naturperle som aldri bør byggast ut.

NJFF-Aust-Agder legg vekt på 3 ting når det gjeld søknadar om bygging av kraftverk:

- 1. Påverknad for friluftsliv.*
- 2. Påverknad for vilt og fisk.*
- 3. Estetisk.*

1. Påverknad for friluftsliv.

Høyringspapira indikerer liten påverknad for friluftslivet ved fossen utanom for Odden Camping i anleggsperioden. Søknadspapira indikerar også ei oppgradering av området rundt gamle Nikkelverket for å betre det estetiske.

Det som er negativt med utbygginga er at fiskeplassar og badeplassar langs med Otra blir av dårlegare kvalitet. Dette må bøtast på med tiltak. Både badeplassar og fiskeplassane må byggast opp til glede for både turistar og fastbuande. Det bør også vurderast å legge til rette for fiske for funksjonshemma.

NJFF-Aust-Agder meiner også at det bør være god sikring rundt kanalane som skal byggast. Dette både mot born og vilt, men også for hundar.

2. Påverknad for vilt og fisk.

Undersøkingar viser at det kan bli påverknad for fisk nedstrøms Fennefoss ved utbygging. Viktige gyteområde kan bli øydelagt pga auka sedimentasjon og fare for auka mengde krypsiv. Spesielt er dette viktig når det gjeld bleka, som er ein art som kun finnast i Otra i Noreg. Her har samfunnet eit spesielt stort ansvar.

Utbygger må få et klart krav om oppfylging dersom ei utbygging vil få påverknad for fisk og krypsiv. Får det negative konsekvensar for fisken, må det settast i verk avbøtande tiltak for fisken. Blir det auka mengde krypsiv, må utbygger fjerne dette.

NJFF-Aust-Agder ser ikkje at utbygginga vil påverke viltbestandane i området. Ein ting vi er redde for, er at ei utbygging kan frigjere gift frå det gamle Nikkelverket. Dette må fylgjast opp med undersøkingar frå utbygger si side.

3. Estetisk.

Her bør det bli høgare minstevassføring enn det som utbygger har lagt opp til. Dette for å vise fram den flotte fossen som Fennefoss er.

Kystverket (16.12.09) har ingen merknader til søknaden

Bergvesenet (26.11.09) har ingen merknader til de omsøkte utbyggingsplanene.

Grunneiere/hytteiere/privatpersoner

Odden Eiendom AS (12.3.2010) har følgende kommentarer til søknaden:

" (...)

1. På side 8 i søknaden er anført at "I forhold til friluftsliv og reiseliv vil bygging av Fennefoss kraftverk få liten til middels negativ konsekvens for Odden Camping i anleggsperioden. En

stabilisering av vannspeilet og heving/reetablering av elvebredden, badestranden og lavtliggende områder av campingplassen gir ingen til liten positiv konsekvens etter at anlegget er ferdig utbygd”

Denne konsekvensvurdering er å betrakte som en påstand fra AEVK, som ikke er basert på faktiske og dokumenterte forhold. Det sier seg selv at fossen som den er i dag, har stor verdi for friluftsliv og reiseliv. Vår turist har stor opplevelse av Fennefossen og en bygging av kraftverk vil derfor være svært negativ for vår virksomhet.

Som helårsvirksomhet, vil det for campingplassen være svært belastende å skulle ha en bygge- og anleggsvirksomhet i området over en 2-årsperiode. Det vil uten tvil være en belastning å ha denne anleggsvirksomhet, som i tillegg også berører campingen direkte i forhold til de tiltak som er planlagt på campingplassen.

2.

På side 22 i søknaden, pkt. 3.2.8 Midlertidige anlegg, er anført at Avsnitt 1 ”Det er også behov for midlertidige arealer til såkalte riggområder”.

Avsnitt 2 ”Det vil ellers bli behov for å etablere midlertidige fangdammer i Otra rett oppstrøms inntaksdammen og inntakskanalen, samt for utløpskanalen. I den forbindelse vil det være behov for et midlertidig areal til bruk for tilkomst og mellomlagring av masser og utstyr i forbindelse med etablering av fangdam oppstrøms Fennefossen”

Disse tiltak vil berøre areal tilhørende OE/OC. Det er planlagt et rigg/mellomlager på området og dette medfører at dagens naturareal må avskoges og planeres for å kunne benyttes av AEVK.

Området vil derfor ikke kunne tilbakeføres slik området er i dag etter anleggsperioden. Det areal som er tenkt brukt, grenser opp til det som i dag brukes i forbindelse med campingdriften og også et hageanlegg som er anlagt på området.

Det fremgår heller ikke hvilke areal som er tenkt brukt i forbindelse med etablering av fangdammer oppstrøms inntaksdammen når det gjelder bl.a. tilkomst. Disse forhold medfører både usikkerhet og negative konsekvenser for driften av vår turistvirksomhet.

3.

På 23, 24 i søknaden, pkt. 3.2.10 Tiltak ved Odden Camping/kommunal badeplass, er anført at ”Ved Odden Camping innebærer utbygging av Fennefoss kraftverk at vannstanden ved normale situasjoner vil ligge stabilt omkring.....

Som det er anført her, vil vannstanden øke og det er derfor planlagt tiltak på campingen for å kompensere for dette. Det medfører at det må gjennomføres tiltak som gir større anleggsarbeider på selve campingplassen. Det området som blir berørt har både hytter og oppstillingsplasser for telt, campingvogner og bobiler. Området har i dag ca 60 oppstillingsplasser hvorav 46 er med uttak for strøm. Det er i dag 12 fastliggere på området med plattinger, fortelt/isocamptilbygg, som i såfall må flyttes.

De tiltak som her må gjennomføres av AEVK, må i denne sammenheng også kunne sies å ha en negativ konsekvens.

Det fremstilles av AEVK som om nåværende variasjon av vannspeilet er et problem for campingplassen. Det er ikke et problem, slik vi opplever det. Med en gjennomsnitts vannføring

på 111 m³/s, så er vannføringen i dag tilfredsstillende. Dette er 10 ganger mere enn etter en utbygging.

4.

På side 32-36 i søknaden, pkt. 5.2 Eiendomsforhold, omtales rettigheter tilhørende AEVK. Disse rettigheter fremgår av kontrakt datert 30.12.1953 mellom KEV som kjøper og Raffineringsverket AS som selger. På s. 33, siste avsnitt fremgår at "I følge foreliggende beregninger ville en vannføring på 500 m³/s ha medført en overtopping av gamle Fennefoss dam med 1,22 m. Med utgangspunkt i den gamle dammens overløpshøyde på kt. 175,02 ville dette medført at vannstanden umiddelbart oppstrøms dammen ville vært på kt. 176,24. Det legges til grunn at dette er øvre grense for ovennevnte reguleringsrett".

AEVK legger til grunn at 176,24 er grensen for reguleringsretten. Basert på §4 i kontrakten av 1953, så fremgår det ikke konkret at 176,24 er reguleringsrettens høyde. Det er tatt utgangspunkt i en vannføring på 500 m³/s og den gamle dammens overløpshøyde. Vi mener det bør foreligge en nøytral fortolkning av §4 i kontrakten. Dette sett i forhold til at §4 ikke nevner den gamle dammen spesifikt. Dessuten om senere reguleringer, med bl.a. Syrtveitdammen, gir samme vannstand ved 500m³/s som i dag.

På s. 34, 2. avsnitt fremgår at "Det forhold at denne eiendommen senere har blitt overdratt til ny eier, dvs. kommunen, og ellers er fradelt et betydelig antall eiendomsparceller (som i stor grad er videresolgt), begrenser nødvendigvis ikke rettighetenes omfang. De rettigheter som i dag tillegges AEVK vil således ikke være begrenset til kun å gjelde gnr.49, bnr. 10, men vil også kunne gjelde i forhold til fradelte parceller, eksempelvis arealer som i dag tilligger Odden Camping (gnr.49 bnr. 149 og bnr. 155)"

AEVK anfører her at de ikke nødvendigvis har rettigheter i forhold til de parceller som har fått nye eiere. Dette basert på, som ovenfor anført, at de skriver "nødvendigvis ikke" og "vil også kunne gjelde". Det er med andre ord ikke henvist til en juridisk rettighet basert på en rettsavgjørelse, men en antatt sannsynlig rettighet.

Vi mener derfor at dette forhold trenger en nærmere redegjørelse. Dette også sett i forhold til at i forbindelse med vårt kjøp av eiendommene gnr. 49, bnr. 149 og bnr. 155 fra Evje og Hornnes kommune ikke er anført noen heftelser eller substitutter som gjelder AEVK.

5.

På s. 59 i søknaden, pkt. 9.8.2 Konsekvenser, er anført under punktet "Påvirkning" blant annet at "Mindre vann i Fennefossen ved midlere vannføringer i Otra, men fossen er ikke synlig fra campingplassen" Det medfører ikke riktighet at fossen ikke er synlig fra campingplassen. Vår eiendom grenser til Agder Energi sin eiendom og selve fossen er derfor synlig fra deler av campingplassen.

Det er en for enkel argumentasjon å hevde at siden vi ikke ser fossen, er det ikke så farlig om den forsvinner. Med andre ord, hvis vi ikke ser et naturreservat fra der vi oppholder oss eller bor, så betyr det ikke noe. Den holder ikke i en seriøs sammenheng.

Under "Omfang av påvirkning på dagens aktivitet/opplevelse" fremstiller AEVK at omfanget av tiltak i anleggsperioden og driftsperioden ikke har noen betydning for OE/OC. Dette må kun betraktes som en meningsytring og påstand som ikke har rot i virkligheten. Det å hevde at å

drive anleggsvirksomhet i 2 år på og i nærheten av Odden Camping med tiltak i vassdraget, bygging av inntaksdamm, innløpskanal, kraftstasjon, utløpskanal, som medfører en tørrlagt foss og sikkerhetssoner, ikke skulle ha noen betydning for Odden Camping, er å ignorere det vi står for og representerer. For oss vil en foss være viktigere enn et kraftverk.

Basert på våre anførsler, vil det være vår intensjon at NVE ikke innstiller/vedtar å gi AEVK konsesjon for bygging av Fennefoss kraftverk. Det vil verdimessig og miljømessig være feil å bruke Fennefossen til kraftproduksjon. De kvaliteter som den sentrumsnære fossen har som fritids- og naturopplevelse, samt som potensial i turismesammenheng, overstiger det som en kraftproduksjon gir.

Skulle NVE likevel innstille/vedta å gi konsesjon, ber vi om at NVE i innstillingen/vedtaket legger følgende til grunn:

1.

NVE innstiller/vedtar å sette HRV på nivå med damkronen for den gamle dammen på kt. 175,02, det vil si 0,48 m lavere enn omsøkt HRV. Dette medfører at nødvendige tiltak på campingplassen kan begrenses.

2.

NVE innstiller/vedtar at AEVK ikke kan bruke areal for rigg/mellomlager på gnr. 49, bnr. 149 og bnr. 155 tilhørende Odden Eiendom AS. Området ligger tett opp til campingplassen og hageanlegg. Ved AEVK sin bruk, vil området bli svært skadelidende for fremtidig bruk. Det er nok areal for et rigg/mellomlager på kommunens og utbygger sitt areal.

3.

Bygging av Fennefoss kraftverk vil være en belastning for Odden Camping. NVE bør kreve av AEVK en nøytral konsekvensanalyse av alle forhold som en kraftutbygging medfører for Odden Camping (Odden Eiendom AS). Odden Eiendom AS må være part i en slik utredning. De analyser som AEVK gir campingplassen i sin søknad, er ikke troverdige nok."

Næringsdrivende i og omkring Evje (9.3.2010 og 15.3.2010) har følgende merknader:

"Evje og Hornnes er en flott kommune og et sentralt handelssenter i starten av Setesdalen. Stedet er kjent som et viktig knutepunkt mellom øst og vest, nord og sør. Mange mennesker passerer stedet på veg mot noe og mange kommer for å besøke nettopp vår kommune. Vårt mål er å videreutvikle Evje som et tettsted i indre del av Agder.

Som en følge av vår beliggenhet er handel en sentral del av næringsgrunnlaget i kommunen. Vi ligger for eksempel på toppen av landsstatistikken når det gjelder varehandel per innbygger. Vi har et godt utvalg av butikker som er attraktive for både fastboende i området, turister og folk på gjennomreise til hytteområder videre oppover Setesdal eller til nærmere destinasjoner.

Som næringsdrivende i Evje sentrum mener vi at den planlagte kraftutbyggingen ved Fennefossen vil være til hinder for Evjes videre utvikling. Utbyggingen går på tvers av det vi mener er viktige satsingsområder i vår kommune for å styrke næringsgrunnlaget for fremtiden. Vi begrunner dette bl.a. med å vise til de utviklingsprosesser Evje har vært gjennom den senere tid:

Evje og Hornnes kommune har i vinter vært gjennom et spennende prosjekt med "plansmie" for Evje sentrums videre utvikling. Sentralt i dette var å konkretisere og bli mer bevisst på hva Evje

har å by på av severdigheter og muligheter til å bygge videre på, for fortsatt å være et attraktivt sted som trekker til seg folk fra alle kanter, både fra inn og utland. Et av de aller mest vesentlige punktene ble vår opplevelse av Otra-vassdraget og naturen rundt dette.

Otra renner stille og relativt uberørt gjennom kommunen og bygda vår. Det er 4 fossefall fra Syrtveitfossen i nord til Fennefossen i sør. Det er vel knapt en kommune igjen i landet som har 4 fossefall på en strekning på 8 til 10 km. Vi ser på dette som noe som er svært spesielt for vårt nærområde.

I planprosessene nevnt over, ble det brukt mye plass på å "åpne" Evje sentrum mot elva og lage forbindelseslinjer fra Evje sentrum til vassdraget. Det fremste rekreasjonsområdet nær sentrum bør i større grad bli områdene langs vassdraget. Når vassdraget og Evje sentrum åpnes mot hverandre, skal det få folk til å stoppe opp, se, nyte naturen, fiske, bade, slappe av, spise nista. og handle.

Fennefossen er i dag allerede en del av nærområdet til Evje sentrum. Rundturen ned langs vestsiden av Fennefossen over brua og oppover på østsiden av Fennefossen er vel den aller mest brukte gåturen for alle som bor på Evje eller er på besøk her. Likedan er turen opp på Fennefossfjellet og ned igjen til museet en godt skiltet og mye brukt tursti for både tilreisende og fastboende. Begge deler med utsyn til Fennefossen nær sagt hele tiden.

Sist men ikke minst er næringsutvikling knyttet til reiseliv og naturopplevelsene i Evje og Hornnes kommune, det utviklingsområdet som klarest peker seg ut som satsingsområde i vår kommune.

Dette dreier seg om alt fra vanlig campingturisme, til mineralbasert turisme og mer actionfylte opplevelsestilbud knyttet til Otra og områdene rundt. Dette har i flere år allerede vært vekstnæring i vår kommune og skal i enda større grad bli det. Det at folk kommer til vår kommune på grunn av slike opplevelser og aktiviteter, er et av de aller viktigste kriteriene for at Evje sentrum skal vokse og at handelen fortsatt skal være økende i våre butikker og næringsvirksomheter.

Som næringsdrivende i Evje sentrum er vi svært uenige i NVEs konklusjoner vedrørende effekten av utbygging Fennefossen. Reiseliv og opplevelsesturisme er det som er satsingsområde for vår kommune og som skal danne grunnlag for økt handel i Evje sentrum. Vi vil sterkt understreke Fennefossens rolle i det som er sagt over:

- Fennefossen er en naturperle, en levende elv i en omegn med mange flotte tur og skimuligheter.
- Fennefossen kan med riktig tilrettelegging bli en stor del av vår opplevelse av Evje sentrum og omegn.
- Fennefossen er innfallsporten til Setesdal med alle sine attraksjoner den har å tilby.
- Fennefossen er en del av en viktig kulturhistorie og ligger i et område med stor kulturhistorisk verdi.
- Både Fennefossen og området rundt bør synliggjøres mer for tilreisende. Men uten fossen har dette området også mistet sin aller viktigste verdi.

Mvh næringsdrivende i og omkring Evje som vil verne Fennefossen mot kraftutbygging:
Evje Bakeri, Tove Mettes Spa Salong, Lars Kile AS, Intersport, Spar, Alle Tiders, Evje Kiosk, Fotograf Haugå, Oasen Blomster, Setesdalen Libris, Birgit Kleveland, ICA Evje, Garn og

Lysstua AS, Databutikken Evje, Gjensidige, Evje — Kileffjorden Camping, Jernia Torgeir Lund, Evje Helsekost, Evje Bowling, Hotell Dølen, Møteplassen brød og kaffe, Evje Gull og Sylv, Nille, B.D. Bil A/S, Odden Hagesenter, Odden Camping, Stæsj Parrymeri og sko, Sjarm, Mineralsenteret, Neset Camping, IndoTre AS, Merkantil Service AS, Viking Adventures Norway, Trebyggeriet, Hannåsvollen gård, Oddestemmen Steinsliperi, Mineralparken, Destination Setesdal, Flaas Gruver / Evje Mineralsti, Langeland A&O AS (Euronics), Møbelgrossisten avd. Evje, Gokaribanen, Longerak Hyttesenter og Camping, Revsnes Hotell, Maskinsalg AS ”

Sigmund Skomedal (12.3.2010) på vegne av en tverrfaglig aksjonsgruppe har utarbeidet en egen konsulentrapport om Fennefoss kultursenter og har følgende uttalelse til søknaden:

”Underskrivne er ei gruppe samfunnsengasjerte personar som har teke eit initiativ i lokalmiljøet, for å vise ei alternativ utnytting av Fennefossen og det sentrumsnære området. Me har fått med oss store grupper av kultur- og naturinteresserte menneske, folk som ser potensialet i dette flotte området, og – næringsdrivande som ynskjer å utvikle innlandssenteret/ handelssenteret Evje til ein endå hyggelegare stad å stanse.

Våre hovudpunkt er desse:

1. Otra er eit av dei mest gjennomregulerte vassdraga i landet. Frå hei til hav produserer elva vår over 4 TWh. Dei siste 4 fossane ligg i vår kommune, på ei 10 km lang strekning frå Byglandsfjord til Fennefoss . Området er opna opp for naturopplevingar, og ein kraftstasjon i Fennefossen vil ha svært negative konsekvensar for den naturbaserte turismen, som mange meiner er ein viktig berehjelp i vår «bygdeframtid.»

2. Blir det kraftverk i Fennefossen, vil me ikkje berre miste fossen, men få ein stor kraftstasjon med transformator, åpne inn-og avløpskanalar, og sikkert litt oppussing, men inga framtid for kultur og turisme. Me ber NVE sjå nærare på dei natur - og kulturressursane som finst i området. AEVK skriv også (søknad s.38: 6.7: O-alternativet.---vi er ikkje kjent med at det foreligger andre planer-----.

Det er sendt inn ein alternativ plan: FENNEFOSSEN KULTURSENTER.(Vedlegg.)”

Planene for et Fennefoss kultursenter innebærer en tilrettelegging av områdene i og rundt Fennefossen. Prosjektet kan i følge rapporten *”bidra til en utvikling og styrking av Evje sentrum som lokalmiljø og bidra til å gi innbyggerne en sterkere identitetsfølelse i forhold til sitt hjemsted”*. Det vil kunne bidra til næringslivet og turismen.

Skisseprosjektet omfatter et park- rekreasjons-, kultur-, natur-, og opplevelsesområde, som også er med på å gjenspeile det gamle industriområdets kvaliteter. Hensikten med tilrettelegging og utvikling er å gjøre området attraktivt for turister og lokalbefolkningen. Over 700 underskrifter er samlet inn mot Fennefoss-prosjektet og for en alternativ utnyttelse.

Ålaug Rosseland, Sivilarkitekt (10.3.2010) har følgende kommentarer til søknaden:

”Eg kom til offentleg møte 15.02.09 med ei meining om at den levande elva gjennom kommunen er eit smykke og Fennefossen ein ”smykkestein” som ikkje må øydeleggast. Presentasjonen fekk meg til å vakle, var det realisme i å gå imot dette? Det såg ut som at fossen ikkje ville bli øydelagt. Måtte innspel heller gå på å få kvalitet ut av utbygginga?

Men spørsmåla og innspela etterpå styrka meg i mi opprinnelege meining.

Det ein vinn med redusert CO2 utslepp blir lite mot det potensialet ei elv med vekslande vannføring og ein sprudlande foss blir for meg framtidig utvikling av Evje sentrum. Pengar frå kraftutbygging til kommunekassa har karakter av å pisse i buksa for å holde varmen. Potensialet til levande natur vil i framtida ha høgare verdi for kommunen enn avkastning frå eit lite kraftverk.

Fennefossen som naturfoss og elva som levande elv med vekslande vannføring er meir verdt enn inntektene utbygging kan gje. Utbygging betyr å erstatte eit villdyr med ein tamsau. Spenninga og variasjonen vil forsvinne. Kva element med elva slik den er i dag, kjem me ikkje på å tenke på? At fossen gir lyd avhengig av høgtrykk og lågtrykk, som kom fram på møtet, er eit godt eksempel på tilhøve som ingen har kome på som utgreiingstema i KUen. Kva tema skulle det høyre inn under, naturmiljø. Men den rapporten handlar bare om flora og fauna.

Alternativ til utbygging er ikkje eit null-alternativ. Det er eit "ta vare på muligheter-alternativ". Kan hende vil det ta lenger tid å utvikle alternativ. Men alternativa vil kome, alternativ som treng den levande elva og fossen.

I arbeid med sentrumsplanen var mange opptekne av at ein måtte få til direkte kontakt mellom elva og sentrum. Den muligheten meiner eg er bygd vekk i og med rv 9. Det skulle ein tenkt på når Setesdalsbanen vart bygd, og i neste omgang då rv 9 vart bygd. Då må me ikkje i neste omgang stelle oss slik at eit anna unikt element i elva blir øydelagt.

Fossen ligg nær sentrum. Me kjenner ikkje framtida. Kan hende vil sentrum vekse ut over verket, til fossen. Nå har me mulighet for å unngå at kommunens innbyggjarar om x antal år vil sørge over at også denne viktige naturverdien vart øydelagt.

KOMMENTAR TIL KU-RAPPORTANE:

Ideen bak konsekvensutgreiing er bra. Men rapportane som er utarbeida vitnar om pliktlop. Dei gir tydelig uttrykk for å beskrive følgjer av eit tiltak som skal gjennomførast. Spørsmål om tiltaket er tilrådeleg å gjennomføre er ikkje stilt.

Spesielle faguttrykk burde vore forklart.

Sitat i kursiv, kommentar i normalskrift.

■ KONSEKVENSAAR FOR LANDSKAP

s.20: Det foreligger ønske om opprydding og forskjønnning av området, men vi har ikke kjennskap til konkrete planer... s. 2: Landskapsverdien er vurdert som liten, men utviklingspotensialet vurderes som stort.

Ja, potensialet er svært stort, og det har ikkje hast med å utnytte det. Framtida treng potensiale til utvikling. 0-alternativet er ikkje trist, det er spennande muligheter.

Den presenterte inntaksdammen oppstrøym Fennefossen ser teknisk og kjedelig ut. Det same gjer illustrert park Figur 6-2 Visualisering av tiltaket med vannføring på 15 m³/s. Fossen er knapt synleg for illustrert "skog".

Eg stussar veldig på formuleringa s. 20: Det vil være positivt for området å få fjernet dette verkstedet. Verkstaden er ein arbeidsplass med link til tidlegare industriverksemd i området og høyrer svært godt til der det ligg.

Kor skal den verksemda flyttast? Kor mange arbeidsplassar har den og kva betyr det for kommunen å ha ei slik bedrift? Kvifor er ikkje arbeidsplassar som blir berørt av utbyggingsplanane eit utgreiingstema?

▪ **KONSEKVENSA FOR NATURMILJØ (flora og fauna)**

s. 3: *Det er likevel observasjonar som tyder på at utjevnet vannføring, situasjonar som følger av kraftverk som kjører på jevn last, medfører betydelig utvikling av krypsiv. Vannføringen i Otra vil ikke bli endret som følge av Fennefoss kraftverk, slik at det kan ikke forventes at denne effekten vil oppstå her. Dette er ein underleg argumentasjon alle den tid eit argument for utbygging nettopp er jamn vannstand mellom Fennefoss og Birkelandsfossen.*

Underbygging av at utbygging betyr å endre "vilddyr til tamsau":

s. 3: *Med en generelt høyere vannstand (+1 til 1,5) ved lavere vannføring og mindre variasjon, vil de typiske vannkantplantene (helofyttene) som er avhengig av skiftende vannstand få redusert leveområde. Med mindre vannstandsvariasjon over året, vil også biodiversiteten i vannkanten bli mindre etter hvert.*

▪ **KONSEKVENSA FOR FRILUFTSLIV OG REISELIV**

Spasertur rundt Fennefoss, turmarsj rundt Fennefoss, kvifor er ikkje det med? Vegen rundt Fennefoss er mykje brukt av bygdefolk som gåtrimløype. Blir fossen bygd ut blir turopplevinga fattigare. Blir fossen temd til tamsau, vil mange sei som det så ofte blir sagt om historiske minne som er borte, at det var galt at fossen vart bygd ut.

▪ **FISKEBIOLOGISKE FORHOLD**

Dette er den grundigaste rapporten. Den fortel om fisk som har fått levevilkåra sine redusert av varierende menneskeleg aktivitet ved og i elva. Bleka som ein har drive aktivt arbeid for å berge overleving av, har så smått begynt å reprodusere seg på eiga hand. Utbygging av Fennefossen kan bety at arbeid med å hjelpe bleka med å overleve må intensiverast, både med å ordne gyteområder og med å fjerne krypsiv.

▪ **HYDROLOGISKE FORHOLD**

Denne rapporten viser tydelig konsekvensen av utbygginga for fossen, at den blir ein "tamsau".

▪ *I ein av rapportane står det at utbygging inneber at det må sprengast i fossen. eg finn ikkje igjen kva rapport det stod i. Men eg tenker at det betyr at ein ikkje seinare kan reetablere fossen. Eit kraftverk varer vel ikkje evig.....Blir det utbygging, som eg meiner det ikkje bør bli, burde ein innrette seg slik at fossen kunne gjenskapast.*

▪ **TEKNISK STANDARD PÅ KU-DOKUMENTA**

Enkelte formuleringar vitnar om venstrehandsarbeid og / eller hastverk:

- *Landskap s.20: Feil, fant ikke referansebildet.*
- *Naturmiljø (flora og fauna):*
 - *Sidetal bare til s. 5. Kor er fig. 2 og 3 i kap. 5?*
 - *s.3: Merkelig setning: Strekningen mellom Birkelandsfossen og Fennefoss har livskraftig bestand av aure og at abbor kun er fanget nedstrøms Fennefoss som vil bli lite påvirket av det planlagte tiltaket*

- **TEKNISKE PLANAR**

Tekniske planar viser skisse til kraftstasjon, men det er bare ein illustrasjon.

- s. 3: " Kraftverksbygningens fasade vurderes å bli utformet i tråd med områdets ånd og tradisjon." Kva sikrar det? Kan hende er det bare skuebrød. Kva sikrar ei utføring med skikkelig tradisjonelle naturmateriale, naturstein i staden for tegl? Tegl er eit framandelement i denne samanhengen.

KOMMENTAR TIL TID FOR HØYRING

Tidspunkt for høyring er på ei tid av året som gjer det så godt som umulig å synfare området for å gjere seg betre kjent med det.

KONKLUSJON

Av omsyn til bevaring av viktige naturkvalitetar ved Otra og Fennefossen gjennom Evje sentrum med tilhøyrande historiske spor, som ein ressurs for framtidig utvikling, må Fennefossen ikkje byggast ut til kraftproduksjon."

Hildur Håkås (13.03.2010) har følgende merknader til søknaden:

"Undertegnede har arbeidet som plan- og miljøleder i Evje og Hornnes kommune siden 1992. Jeg har imidlertid sagt opp stillingen fra 1. april 2010 for å gå over i pensjonistenes rekke, og påpeker derfor at jeg skriver denne høringsuttalelsen som privatperson, og ikke på vegne av Evje og Hornnes kommune.

Det vises likevel til at jeg har sittet i flere år som kommunens representant i vassdragstyrets arbeidsgruppe i Nedre Otra og i arbeidsgruppa for helhetlig forvaltning av Otravassdraget i flg. EUs vanndirektiv (under fylkesmannen i Vest-Agder). Jeg har også deltatt i utredning og utvikling av flere lokale og regionale reiselivsprosjekter relatert til bruk av naturressurser og kulturminner. Jeg ønsker derfor å påpeke forhold som bør være bedre kjent og bør vurderes spesielt ved behandling av søknaden fra Agder Energi om utbygging av Fennefoss kraftverk.

Helhetlig forvaltningsplan for Otravassdraget (EUs vanndirektiv/vannforskriften)

Forvaltningsplanen for Otra ble utarbeidet som en av de første i landet. Planen ventes ferdig behandlet av Kongen i statsråd innen utgangen av mars 2010. Det er viktig at NVE gjør seg kjent med målsetning og tiltak i planen. Fra arbeidsutvalget var følgende momenter spesielt viktige: God vannkvalitet – artsmangfold/naturmangfold – bekjempelse av uønskede arter.

Otrakommunene/regionen har en unik fiskeart å ivareta:

Bleke (Salmo salar) - relikte laksestamme av nasjonal og internasjonal betydning.

Bleke er en trua laksebestand (Norsk Rødliste 2006) som lever hele livssyklusen i ferskvatn. Det opprinnelige leveområdet var fra Kilefjorden til Hallandsfossen i Valle, i tillegg til sidevassdrag som Dåsåna. Etter den første reguleringen i 1905 forsvant viktige gyteområder. Tidlig på 1960-tallet ble det igangsatt større vannkraftreguleringer i Otra. Da det første kraftverket ble satt i drift i 1964 ble vannet kraftig tilgrumset av slam fra tunnelarbeidene. Det førte til at Otra nedenfor Brokke og store deler av Byglandsfjorden ble sterkt tilslammet, og fisken ble sterkt påvirket. Blekebestanden ble redusert med ca. 90% på noen få år. Rundt 1970 var stammen nesten borte grunnet generell forsurening og tilslamming. En liten bestand ble berget i 1972 og stamfisk ble sikret på fem ulike settefiskanlegg i Sør-Norge. Regulanten er i dag pålagt å sette ut bleke i Byglandsfjorden gjennom konsesjonsvilkår. Det blir årlig satt ut 100 000 yngel av bleke. I tillegg blir det lagt ut rognkasser med ca. 100 000 rogn for å forsøke å få bleka til å

reprodusere naturlig. Det har vært satt ut til sammen 1,2 millioner bleker i Byglandsfjorden for å opprettholde bestanden.

I dag finnes bleke i hovedsak i Byglandsfjorden sørover til Kilefjorden. Utenom Otra finnes det her i landet i dag relikte laks bare i Namsen i Nord-Trøndelag. I hele Europa finnes det til sammen bare et fåtall lignende bestander.

I høring av forvaltningsplanen ble følgende tilføyd av Aust-Agder fylkeskommune:

"Som forvalter av vannforekomsten Otra har vi et spesielt ansvar for å opprette og få en levedyktig bestand av bleke. Av den grunn bør bleka få en mer fremtredende plass i forvaltningsplanen."

Og fra Vest-Agder fylkeskommune: "Som forvaltere av vannforekomsten Otra har man et spesielt ansvar for å opprettholde og få en levedyktig bestand av bleka".

I Agder Energi sin utredning (fagrapport fiskebiologiske forhold) står det følgende:

"Strekningen like nedstrøms Fennefoss er det området som vil bli mest påvirket av det planlagte kraftverket. Påvirkningen vil skje gjennom endrede hydrologiske forhold i det vannføringen etter reguleringen i hovedsak vil gå gjennom kraftverket i stedet for i Fennefoss. Endringen i strømforholdene kan forringe gyteområdene som ligger nedstrøms Fennefoss. Disse områdene er trolig de viktigste gyteområdene på strekningen fra Kilefjorden til Fennefoss. For blekebestanden, som er truet og som i stor grad er opprettholdt ved utsettinger i dag, vil en bevaring av disse gyteområdene være svært viktig for å kunne reetablere en naturlig rekrutterende bestand på strekningen. Dammen ved Fennefoss kraftverk vil generelt sett redusere vannhastigheten og øke vanddypet oppstrøms Fennefoss til Birkelandsfossen. Dette kan medføre økt sedimentasjon på gyteområdene. En indirekte effekt av redusert vannhastighet kan være at krypsiv utvider sin utbredelse i området. Dersom krypsivet kommer inn på dagens gyteområder vil dette kunne ha negative effekter for rekrutteringen. Ved en kraftig ekspansjon av krypsivet som følge av reguleringen vil de negative effektene kunne bli store."

NVEs representant i forvaltningsplanutvalget ga uttrykk for at blekestrekningen i Otra er uforenelig med kraftutbygging. Det vises også til erfaringen fra tidligere kraftutbygging (Brokke) der tilslammingen førte til katastrofale virkninger på blekebestanden.

I Agder Energi sin utredning (fagrapport fiskebiologiske forhold) står følgende: Vi vurderer det som lite sannsynlig at fiskevandring opp og ned Fennefoss er av stor betydning for fiskebestandene på strekningen. Dette begrunnes med at fossen i utgangspunktet synes som en vanskelig vandringsvei (bl.a. menneskeskapte hindringer), og at det ikke har vært noe kjent fiske tilknyttet vandring av fisk opp fossen.... På bakgrunn av foreliggende undersøkelser og resultat finner vi ikke grunnlag for å foreslå bygging av en fisketrapp.

Det vises til mål og tiltak i forvaltningsplanen som følger:

- alle hindringer i vassdraget fjernes, slik at fisken kan vandre fritt.*
- det skal legges lakse-/fisketrapper i alle tidligere dammer og andre hindringer.*

Det vises til at både regulanten og kraftverksutbygger har godkjent målene/tiltakene i planen.

Det vises til statssekretær Heidi Sørensen tale på den nasjonale vannmiljøkonferansen i Oslo 10.03.10. Sitat: "Gjennom EUs vanndirektiv, vannforskriften, naturmangfoldloven og havforvaltningsplanene har vi lagt grunnlaget for en helhetlig og økosystembasert hav- og vannforvaltning i Norge. Med en helhetlig vannforvaltning må vi se alle truslene under ett,

f.eks. miljøgifter, overgjødsling, forsurening, kloakk, vannkraft, bekker i rør og fremmede organismer. Vannforskriften fra 2006 legger opp til den samme helhetlige tilnærmingen som i den nye naturmangfoldloven. Vi skal dessuten prøve å se på den **samlede belastningen** av alle påvirkningene, noe som er et av hovedprinsippene i naturmangfoldloven.”

Krypsiv tar overhånd i Otra

I forvaltningsplanen står det at krypsiv er den faktoren som har størst negativ virkning på vannkvaliteten i Otra. Det har lenge vært kjent at vassdragsregulering er en av faktorene som påvirker utbredelsen av krypsiv på Sørlandet, selv om det ikke er den eneste faktoren. Det er i dag ikke tilstrekkelig avkastning fra Krypsivfondet til å fjerne/bekjempe problemet. Inntekter fra framtidig kraftutbyggingen (for eksempel naturskatt) bør derfor øremerkes til arbeid med å fjerne og forebygge krypsiv. Også kraftverksutbygger bør pålegges å betale inn i fondet til dette, på lik linje med vassdragsregulanten. Bare for Evje og Hornnes kommune er det regnet ut at krypsivet kan holdes i sjakk ved mekanisk fjerning til en kostnad av 1 mill kr/år. Mekanisk fjerning må gjøres hvert 3. år på grunn av tilvekst.

Det vises til sitatet om fare for økt begroing ovenfor (fagrapport fiskebiologiske forhold).

Krypsivproblemet var også framhevd av både Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuner i høringsrunden av forvaltningsplanen for Otra.

Andre vekster som grønske er rapportert fra andre vassdrag (Tovdal) der slike bygger seg opp i mindre basseng på grunn av fravær av årlige, naturlige flommer. Dette kan en også komme til å erfare i det framtidige bassenget ved Evje. Grønske setter seg i fiskegarn og annen fiskeredskap og forhindrer friluftsliv som bading - på samme måte som krypsivet.

Minstevannføring

Minstevannføringen er satt til 15m³ ut av Byglandsfjord dam ved kongelig resolusjon av 3.10.2003. 15 m³ lavvannsføring er også gjengitt i alle utredninger av Agder Energi om utbygging av Fennefoss kraftverk. Likevel er det satt en minstevannføring sommer på 15m³ og en minstevannføring vinter på 6,4m³ – som totalt vil utgjøre 10m³ minstevannsføring. I tillegg foreslår Agder Energi en 0 minstevannføring om vinteren for høyere inntjening. Evje og Hornnes kommune skrev i høringsuttalelsen til Melding om forslag til utredningsprogram at **15 m³ minstevannføring var minimum kommunen kunne akseptere i Fennefossen** (brev til NVE datert 4.5.2007). Kommunen viste også til EUs direktiv for vannforvaltning om vannkvalitet og miljømål, gjeldende fra 1.1.2007.

Forslaget om 0 minstevannføring i vinterhalvåret er totalt uakseptabelt.

I Forvaltningsplanen for Otra er det et mål at ingen strekninger skal være tørrlagte (ved ny gjennomgang av gamle konsesjoner). **Fennefossen ligger midt i blekas gyteområder.**

Kulturminner

Ikke noe annet sted i kommunen er det så mange kulturminner samlet på ett sted, og som har hatt så stor betydning for kommunes historie og utvikling. Fra gammelt av var det krysningsvei her mellom nord og sør, øst og vest. Her lå Setesdals største gravfelt fra folkevandingstida. Her ble runesteinen reist som bærer landets eldste inskripsjon om én sann Gud og kristen tro (Galtelandssteinen). Her bygde Hans Nilsen Hauge papirmølle.

Her sto nikkelsmelteverket og raffineringsverket for malmen Flåt gruve – en gang Norges største. Raffineringsverket ble senere flyttet til Kristiansand, i dag kjent som Falconbridge.

Kongebrev for smelteverket i Evje sokn er undertegnet av Carl 14., Oscar I og Oscar II.

Raffineringsverket AS overdro fallrettigheter og strandarealet til Kristiansand Elektrisitetsverk i

1953, etter nedleggelsen av smelteverksindustrien i Evje. Evje og Hornnes kommune har derfor ikke hatt tilgang til å utnytte arealene nærmest fossen. Disse kunne ha vært attraktive i friluftssammenheng, og i å synliggjøre kulturminnene i området. Forsøk på å rydde området og utnytte det i slik sammenheng, har vært stanset av Kristiansand Energiverk (nå overtatt av Agder Energi). Nå blir området tilbudt ryddet som en del av kraftverksutbyggingen. Kraftverk er også en del av fossens kulturhistorie, da det ble bygd kraftverk for gruvedrifta og smelteverket i 1910. Kraftutbyggingen i 1910 var likevel i en mer beskjeden målestokk, og innebar ikke å sprengte ut ei 17m dyp/120m lang inntaksrenne i fossen, og innebar heller ikke å nesten tørrelegge det naturlige fossefallet. Dammen var den gang en lav overløpsdam i tre. **Fennefossen bør fredes mot utbygging p.g.a. den store og mangfoldige kulturarven som finnes her, og i stedet synliggjøres og utnyttes i reiselivs- og friluftssammenheng (se avsnitt om alternativ reiselivsutvikling).**

Friluftsområde for Evje sentrum

I dag antar en at 1000-1500 av kommunens 3400 innbyggere er bosatt i tettstedet Evje. Ny reguleringsplan for Evje sentrum legges det opp til å øke denne bosettingen med 1000 personer. Tettstedet vokser stadig utover, og tilgjengelige friarealer for bosettingen krympes. Strandsonen mot Otra i Evje er nedbygd, både av boliger og rv9. Store aktiviteter i Evjemoen skytefelt hindrer bruk av friluftssarealene sør og øst for Evje. Mot nord utvides byggefeltet Oddeskogen med boliger og barnehage. På grunn av klimautfordringen oppfordrer Staten til å fortette sentrumsnære områder for å forminske bilbruk til skole, butikk og idrettsarenaer. Friarealene for tettstedet Evje minker derfor i takt med pågående utbygging/fortetting. Behovet om større tilgang til friarealer og opplevelser i nærmiljøet vil også øke med tiltak som følger av klimautfordringen: færre reiser med bil og fly. **Det ville derfor være naturlig å sette av området ved Fennefossen til friluftssareal i stedet for kraftutbygging.**

Behov for sikringstiltak

Det vises til at det skal sprenges ut en 9m dyp (+ fallhøyde) åpen innløpskanal til kraftverket med en lengde på 120m. Vannet blir ledet ut i en tilsvarende kanal, 130m lang. Kanalene vil bli avgrenset med betongvegger. Tiltaket er dårlig beskrevet, og mangler visuell framstilling. Det vil gå 160m³ vann i kanalen – i stor fart inn til kraftverket, og i stor fart ut igjen.

Det vises til campingplass og ungdomshus i nærområdet og behovet for god sikring.

Alternativ utnyttelse av området

Agder Energi har beskrevet alternativ utnyttelse av Fennefossen som et "0 Alternativ" (fagrapport kulturhistorie). Dette kommer i første rekke av at arealet har vært bundet opp. Det foreligger i dag et nytt og spennende alternativ, som kan realiseres dersom utbygging av kraftverket utgår:

Kurs og konferansesenter med industrimuseum og synliggjøring av kulturminner.

Alternativet er basert på å videreutvikle stedets reiseliv/turisme ved å gi bedre tilgang til Fennefossen. Alternativet betinger naturligvis også at fossen forblir i naturlig tilstand. Det er et stort behov for et hotell med konferansesenter i Evje. Evje legger opp til å være regionssenter for Indre Agder. Evje har i dag ikke eget konferansesenter, og har bare et svært lite hotell (Dølen). Overnatting skjer på campingplasser og i brakker på Evjemoen. Alternativet tilbyr også kommunen et industrimuseum om smelteverk og gruvedrifthistorie. Kommunens har flere ganger utredet behovet om et geologi- og gruvemuseum – uten at det har brakt noen konkrete resultater. Evje/Iveland innehar noen av verdens mest berømte mineralforekomster – som også ga opphav til gruvedrift i verdensmålestokk. Det påpekes at reiseliv i dag er den største næringen i dalføret. Setesdal Regionråd utfører derfor ofte

reiselivsundersøkelser – den ferskeste gjort i 2007, ved Høgskolen i Telemark. Det vises til følgende utsagn i rapporten (HiT skrift nr 1/2007):

”Mykje tyder på at Rv9 gjennom Setesdal er godt etablert som reiserute frå ferjesambandet på Sørlandet, og for mange er Setesdal første stopp på rundereisa i Noreg og truleg første møte med norsk natur. Relativt kort opphald på 2-3 dagar, bruk av eigne køyretøy og tilbakemeldingar på at Setesdal er lett å kome til eller passar godt i reiseruta, stadfestar at mange er på veg gjennom Setesdal. Likevel er det opplevinga av vakker natur og naturaktivitetane dei fleste verdset mest og har størst forventningar til i Setesdal. Dette må sjåast i samanheng med anna kunnskap om utanlandske turistar i Noreg, der natur, landskap og oppleving av stille og ro er viktige faktorar i val av Noreg som ferieland. Positive tilbakemeldingar tyder på at Setesdal har hatt ei god utvikling og har eit godt tilbod innan naturaktivitetar. Særleg er det dei mindre krevjande aktivitetane (mjuke aktivitetar) som vandring, fisking og sykling som har størst oppslutnad. Naturen blir kommentert av dei aller fleste. Det styrker tilbakemeldinga frå tidlegare spørsmål der naturopplevingar vart framheva som viktigaste årsak til val av Setesdal som reisemål, og at dei var svært godt nøgd med naturaktivitetane. Naturen blir trekt fram både som aktivitet og som visuell betraktning, og tilbakemeldingane lovprisar moglegheiter for turar og framhever det vakre landskapet og den flotte naturen.

Av andre naturaktivitetar enn vandremoglegheitene, nemner fleire utlendingar spesifikke aktivitetar som til dømes elgsafari, rafting, bading, fisking og mineralstien. Andre trekker fram sykling, og mykje tyder på at dei viser til leigemoglegheiter på Hovden. Dessutan nemnast klatring og naturstiar utan meir spesifisering. Mykje tyder på at dei er svært godt nøgd med desse tilboda og ord som ”utroleg”, ”veldig”, ”flott” understrekar dette. Kommenterarar av meir visuell karakter er til dømes at staden byr på fred og ro, stille og vakkert landskap. Det å sjå på landskap utan nødvendigvis å vere fysisk aktiv, er for mange ei viktig side av opplevinga og blir tydeleg understreka gjennom desse tilbakemeldingane. Uttrykk som ”Alt, det er så vakkert”, ”Helhetsbildet”, ”Omgivnadene omkring Evje”, ”Ro og god plass” vitnar om eit positivt visuelt totalbilde.”

Klimakonsekvenser

Undertegnede har vært med på å utrede klimaplan for Evje og Hornnes kommune.

Det største opphavet til CO2 utslipp i kommunen skriver seg fra vegtrafikk (rv9).

Formålet med å bygge ut den tettstedsnære Fennefossen for å minke CO2 utslippet globalt synes å ha liten mening når trafikken på riksvegen øker i takt med økt hyttebygging i øvre del av dalføret. Som løsning i klimaplanarbeidet har kommunen anbefalt varmepumper og andre tiltak som vil redusere strømforbruket. Det anbefales også å reise mindre, og å gjøre bruk av opplevelser i naturressurser/friluftsområder i nærmiljøet. Fennefossen – tilrettelagt for friluftsfærd i stedet for kraftverksutbygging – kan bli et slikt område for Evje og omegn.

Staten har mange satsingsområder i klimatilpassningen, der utbygging av vannkraft bare utgjør ett område. Andre områder er bevaring av naturmangfold og kulturminner, og fortetting av eksisterende bebyggelse med friluftsnære opplevelsesmuligheter.

Alternativet Fennefoss Kraftverk innebærer også et Syrtveit Kraftverk

Det vises til Sweco notat Utbyggingsalternativ Byglandsfjord – Evje av 24.6.2009.

Det vises også til Energiutredningen for Evje og Hornnes 2008 (Agder Energi).

Ved Søknad om avvik fra Samlet plan ble utbygging av strekningen Syrtveit-Fennefoss med Evje Kraftverk skrinlagt, og Agder Energi har i stedet gått inn for utbygging av Fennefossen og Syrtveitfossen som to separate prosjekter (”modifisert Evje-prosjekt”).

Fennefossen utgjør 56 Gwh mens Syrtveitfossen utgjør 86 Gwh (større kraftutbytte).

*Det er lagt opp til en min. vannføring i Fennefossen med 15 m³ i sommerhalvåret.
Det er lagt opp til en min. vannføring i Syrtveitfossen med 50 m³ i sommerhalvåret.
Syrtveit kraftverk er omtalt som et "brukertilpasset kraftverk" der det må ivaretas
brukerinteresser som rafting, fiskeinteresser, visuelle landskapsforhold m.v.*

*Undertegnede stiller spørsmål om hvorfor ikke Fennefoss kraftverk, som i framtida vil bli
liggende midt i tettstedet Evje, kvalifiserer for utredning som et "brukertilpasset" kraftverk?
Ikke minst gjelder dette visuelle landskapsforhold, kulturminnehensyn og friluftsopplevelser.*

Det påpekes følgende momenter:

*Syrtveit kraftverk har en mer miljøvennlig utbyggingsløsning og vil utnytte fallet fra dammen i
Byglandsfjord – som i dag ikke nyttes i noen samfunnsøkonomisk sammenheng. Syrtveit
kraftverk har en høyere samfunnsøkonomisk verdi (86 mot 56 Gwh i Fennefossen).
Syrtveit kraftverk vil bli plassert i ubebygde område – langt fra tettsteder og boligfelt.
Undertegnede stiller derfor spørsmål om hvorfor ikke Syrtveit kraftverk utredes i stedet for
Fennefoss kraftverk? Ikke minst gjelder dette høyere samfunnsøkonomisk "kraftutbytte".*

Total vurdering:

*Det brukes store økonomiske ressurser i dag på å rekruttere blekebestanden, på bekjempelse av
krypsiv og på å videreutvikle reiselivet i Otradalforet. Undertegnede ber derfor om at
samfunnsnytte og økonomisk fortjeneste av kraftverksutbygging vurderes opp mot samfunnets
nytte og glede av artsmangfold, kulturarv og naturopplevelser."*

Tiltakshavers kommentarer til innkomne høringsuttalelser

Agder Energi Produksjon AS har gitt følgende kommentarer til høringsuttalelsene i sitt brev av
29.6.2010:

"(...)

*Høringsuttalelsene viser et bredt spenn når det gjelder innhold og omfang. Enkelte har ingen
merknader, mens andre berører en rekke ulike forhold. Vi finner grunnlag for å begrense våre
kommentarer til enkelte overordnede forhold.*

*Foruten generelle forhold kommenteres krav om slipp av minstevannføring, forhold knyttet til
utbyggingsplanen samt økonomi og overordnede rammebetingelser. Vi finner således ikke
grunnlag for å kommentere alle enkeltuttalelsene særskilt.*

Generelt

*Flere sentrale høringsinstanser, herunder Evje og Hornnes kommune og Aust-Agder
fylkeskommune, er positive til utbyggingsplanen for Fennefoss kraftverk forutsatt at nærmere
angitte krav innfries. Dette er for øvrig krav som tilligger konsesjonsmyndigheten å avgi.*

*Når det gjelder uttalelsene fra "Aksjonsgruppe" og "Næringsdrivende", som begge gir uttrykk
for betydelig motstand mot prosjektet, finner vi ikke grunnlag for å kommentere disse særskilt.
Vi vil kun bemerke at den alternative utnyttningen som disse foreslår, ref de skisserte planene
for Fennefossen kultursenter, anses svært urealistisk. For øvrig vil vi for ordens skyld påpeke
at Fennefoss kraftverk ikke utelukker en senere realisering av hovedelementene i planene for
Fennefossen kultursenter.*

*Det er ellers begrenset med kommentarer til den tekniske delen av utbyggingsplanen. Det er
eksempelvis kun en høringspart (Odden Eiendom as/Odden camping v/ Jørn Salvesen) som*

krever en lavere HRV enn den som er foreslått på kote 175,5. Etterkommes J. Salvesens ønske om en lavere HRV, dvs lik høyden på den gamle trebukkedammen på kote 175,02, vil kraftproduksjonen reduseres med hele 3,6 GWh/år. Vi finner i denne forbindelse grunn til å minne om at trebukkedammen hadde et fast overløp på kote 175,02, og var uten reguleringsmuligheter. Vannstanden var således til en hver tid betydelig høyere enn kote 175,02. Spor etter gammel strandlinje viser at den dominerende vannstand med inntakt dam lå omkring kote 175,5. Vi finner ellers grunn til å påpeke at det framgår av gamle plankart (regulerings- og bebyggelsesplan utarbeidet av kommunen og fylkesmannen omkring 1970) at området der Odden camping senere ble etablert var angitt som fareområde (flomfare). Bygging av Fennefoss kraftverk vil bidra til redusert flomstigning, og det anses å være positivt for området ved Odden camping. Sett i forhold til de fallrettigheter AEVK besitter vil vi presisere at det anses som uaktuelt å realisere en utbygging basert på en HRV på kote 175,02. Vi finner således ikke grunnlag for å endre planen om etablering av HRV på kote 175,5.

Minstevannføring

Det forhold som isolert sett vurderes å ha størst betydning for realisering av utbyggingsplanene er størrelsen på minstevannføringsslippet. AEVK har i søknaden foreslått å slippe en minstevannføring som i sum over året samsvarer med alminnelig lavvannføring på 10 m³/s, dvs 15 m³/s i sommerperioden (1.mai -30. Sept.) og i overkant av 6 m³/s i vinterperioden (1. okt. — 30.april).

Flere høringsinstanser har anført at det bør slippes en minstevannføring på 15 m³/s hele året. Ingen av høringsinstansene bestrider imidlertid AEVKs anførsler om at slipp av minstevannføring først og fremst har visuell betydning, og at behovet for slipp av minstevannføring er størst i sommerperioden. Det bestrides heller ikke at den biologiske effekten er begrenset, ref ellers foreliggende fagrapport fra LFI-Unifob. For øvrig har ingen høringsparter krevd høyere minstevannføring enn 15 m³/s.

Dersom det pålegges et minstevannføringsslipp på 15 m³/s hele året representerer det et årlig produksjonstap på hele 9 GWh. Det innebærer i så fall at produksjonstapet øker mer enn 30 % i forhold til AEVKs forslag. Vi finner grunn til å understreke at AEVKs forslag vil innebære et årlig produksjonstap på ca 6 GWh, og dette utgjør i overkant av 10 % av totalproduksjonen. En ytterligere reduksjon av totalproduksjonen grunnet økt krav om slipp av minstevannføring vil direkte påvirke prosjektets inntektsgrunnlag/lønnsomhet slik at det reduserer muligheten for realisering.

Med henvisning til det ovennevnte, og ut fra visuelle og landskapsmessige hensyn kan vi ikke se at det er grunnlag for et kontinuerlig minstevannføringsslipp på 15 m³/s hele året.

Forvaltningsplan for Otra, ref kgl. res. av 11.06.10

Basert på forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften) ble forvaltningsplan for Otra godkjent ved kgl.res av 11.06.10. Det framgår av foredraget til resolusjonen at den framlagte forvaltningsplanen og den kongelige resolusjonen til sammen utgjør den godkjente planen.

Når det gjelder nye inngrep, herunder vannkraftutbygging, anføres følgende i foredraget til ovennevnte resolusjon:

"Regjeringen understreker at nye inngrep må vurderes etter gjeldende sektorlovverk og vannforskriftens § 12."

Når det gjelder tiltaksprogrammet, som følger som vedlegg til forvaltningsplanen, anføres følgende:

"Regjeringen gjør oppmerksom på at tiltaksprogrammet etter vannforskriften ikke er en del av forvaltningsplanen, og er dermed heller ikke gjenstand for godkjenning. Regjeringen tar kun stilling til innholdet i selv forvaltningsplanen." Avslutningsvis i resolusjonen er det anført at sektormyndigheten vil foreta konkrete vurderinger av fordeler og ulemper som følger av omsøkte/foreslåtte tiltak hvor det også legges vekt på forhold som ikke er vektlagt i forvaltningsplanen. På denne bakgrunn anføres således følgende:

"Sektormyndigheten har derfor adgang til å fatte vedtak som ikke er i samsvar med planen."

Forvaltningsplanen angir ikke konkrete tiltak hverken når det gjelder fiskevandring eller etablering av fisketrapper slik det hevdes i uttalelse fra Hildur Håkås. Anførselen i samme uttalelse om at - ".. både regulanten og kraftverksutbygger har godkjent målene/tiltakene i planen." — er heller ikke korrekt (ref AEVKs høringsbrev av 20.03.09 til fylkesmannen i Vest-Agder angående utkast til forvaltningsplan).

Basert på det ovennevnte finner vi med henvisning til uttalelsen fra Aust-Agder fylkeskommune grunn til å påpeke at forvaltningsplanen ikke er til hinder for at det innvilges konsesjon for bygging av Fennefoss kraftverk selv om utbyggingen lokalt kan påvirke de foreslåtte miljømål som følger av forvaltningsplanen.

Fagutredninger

Utenom uttalelsene fra Ålaug Rosseland og Odden Eiendom/Odden camping v/ J. Salvesen er det ingen av høringsinstansene som har innvendinger til de vurderinger og konklusjoner som følger av de fagutredningene som inngår som en del av søknadsgrunnlaget. Eksempelvis fremgår det av uttalelsen fra fylkesmannen i Aust-Agder at — "Søknaden er underbygd med konsekvensvurderinger som dekker de momentene Fylkesmannen la vekt på i vår uttalelse til meldingen om tiltaket 03.05.2007."

Med henvisning til det ovennevnte kan vi ikke se at det er behov for supplerende fagutredninger.

Utbyggingsplanen

Bortsett fra anførselen om redusert HRV fra Odden Eiendom/Odden camping har som nevnt ingen av høringspartene fremmet forslag til endringer av teknisk løsning knyttet til de tekniske installasjonene som følger av utbyggingsplanene. Dette gjelder eksempelvis lokalisering av kraftstasjon og massedeponi, lokalisering/utforming av inntaksdammen samt lokalisering av minstevannføringsslippet via østre og vestre gummiluke.

Med henvisning til utbyggingsavtalen med kommunen blir det behov for å justere planene mhp massedeponering. Det følger av utbyggingsavtalen (ref pkt 2.2) at — "Eventuelle overskuddsmasser ut over det som blir deponert sør for kraftstasjonen søkes deponert i /ved Nomeland grustak." Det er imidlertid så langt ikke tallfestet et massevolum for de nevnte deponiene. Vi vil således påpeke at kommunens anførsel i saksutredningen om at — "omlag 36 000 m³ masser vil bli deponert sør for kraftstasjonsområdet .." er misvisende. Endelig massevolum, henholdsvis sør for kraftstasjonsområdet og i/ved Nomeland grustak, vil først kunne klarlegges i forbindelse med senere detaljprosjektering og detaljgodkjenning.

Privatrettslige forhold

Enkelte høringsuttalelser omhandler privatrettslige forhold. Dette gjelder særlig uttalelsen fra Odden Eiendom as/Odden camping v/ J. Salvesen. Privatrettslige forhold er uten betydning for vurdering av konsesjonsspørsmålet. AEVK vil forsøke å få til minnelige ordninger med berørte grunneiere/rettighetshavere, men dersom dette ikke lykkes må dette bli gjenstand for ordinær skjønnsbehandling, ref søknad om tillatelse til forhåndstiltredelse i medhold av oreigningslovens § 25.

Økonomiske forhold

Det er i direkte dialog med Evje og Hornnes kommune redegjort nærmere for de skatter og avgifter som tilkommer kommunen. Dette gjelder naturressursskatt, eiendomskatt, konsesjonsavgift og konsesjonskraft. Foreløpige anslag basert på dagens regler viser at dette samlet sett vil kunne utgjøre ca 2 mill.kr/år i økte (brutto) inntekter for kommunen.

Bygging av Fennefoss kraftverk medfører en opprydding og landskapsmessig oppgradering av det gamle "industriområdet" på østsiden av fossen. Dette sparer kommunen for betydelige framtidige kostnader mhp opprydding og gjennomføring av tiltak for å hindre erosjon og tilførsel av slaggmasser til vassdraget.

Kommunen er som kjent dominerende grunneier i området som er berørt av tidligere bergverksdrift, herunder deponi av slaggmasser.

Selv om det er vanskelig å anslå utbyggingens virkninger for lokalt næringsliv og for lokal sysselsetting vil utbyggingen utvilsomt gi positive ringvirkninger. Lokale entreprenører, leverandører og servicebedrifter vil kunne få ta del i utbyggingen gjennom levering av varer og tjenester. Dette er ringvirkninger som også kan påvirke kommunens inntektsgrunnlag i positiv retning.

Utbyggingsavtale

Parallelt med kommunens sluttbehandling av konsesjonssøknaden pågikk det som kjent forhandlinger om inngåelse av en utbyggingsavtale. Tilbud om inngåelse av en utbyggingsavtale ble oversendt kommunen ved brev av 09.03.10. Utbyggingsavtalen, som kommunestyret gav sin tilslutning til i møte 09.04.10, omhandler ulike infrastrukturtiltak, arealerverv mv som har direkte tilknytning til utbyggingsplanene, dekning av planleggingsutgifter og tilskudd til kultur- og miljøtiltak i nærområdet til Fennefoss kraftverk. Kopi av brev av 09.03.10 samt utbyggingsavtalen følger vedlagt.

Utbyggingsavtalen vurderes å innebære en betydelig økonomisk verdi for kommunen. Gjennomføring av ulike infrastrukturtiltak i nærområdet til kraftverket, dvs landskapsmessig oppgradering av gammelt "industriområde", reetablering av kommunal badeplass og etablering av tursti forbi kraftstasjonen, representerer varige verdier for kommunen. Tilsvarende gir kommunal overtakelse av Nomeland grustak en varig verdi. Nomeland grustak, beliggende sentrumsnært like øst for Rv 9, er på ca 25 da. I tillegg forblir kommunen fortsatt eier av store deler av berørt areal (permanent massedeponi) sør for kraftstasjonen. På kommunens hånd vurderes disse arealene å representere betydelige verdier.

Arealene har for øvrig et betydelig utviklingspotensiale. Det ovennevnte er utvilsomt det enkeltelement som tilfører kommunen størst varig verdi. Ellers henvises det til avtalens punkter om dekning av planleggingsutgifter og tilskudd til gjennomføring av allmennyttige miljø- og kulturtiltak i nærområdet til kraftverket. Sistnevnte utgjør et engangstilskudd på 3 mill. kr. For øvrig er det ikke riktig at AEVK har satt som betingelse at tilskuddet skal

fordeles tilnærmet likt på henholdsvis miljø- og kulturtiltak (ref anførsel i kommunens saksutredning). Kommunen står fritt mhp bruk av tilskuddet, ref utbyggingsavtalens pkt 4.

AEVKs vurdering er at for kommunen anslås samlet verdi av utbyggingsavtalen å være i størrelsesorden 15-20 mill. kr.

Næringsfond

Evje og Hornnes kommune har framsatt krav om at det i en konsesjon fastsettes vilkår om næringsfond, ref kommunestyrets vedtak av 09.04.10. AEVK har signalisert at det overlates til NVE/OED å avgjøre om kommunen er berettiget til et slikt fond (ref AEVKs brev av 09.03.10 til kommunen). Med henvisning til tiltak og ytelser som følger av foreliggende utbyggingsavtale og øvrige økonomiske ytelser (ref anførsler ovenfor), og sammenholdt med den høye utbyggingskostnaden, mener AEVK at det ikke er grunnlag for å fastsette næringsfond.

Kommunen tilføres betydelige varige verdier gjennom utbyggingsavtalen. Vi vil understreke at den opprydding og terrengmessige oppgraderingen som vil bli gjort i nærområdet til Fennefossen i forbindelse med bygging av Fennefoss kraftverk, og ikke minst overdragelse av arealer samt tilskudd til miljø- og kulturtiltak, må tillegges særskilt vekt når kravet om næringsfond skal vurderes.

Det anføres fra kommunens side — " ..at det særlig er potensialet som ligger i den sentrumsnære beliggenheten til Fennefossen som bør kompenseres i et næringsfond." - (ref innledende kapittel i kommunens saksutredning). Gjennom slipp av minstevannføring i vestre og østre løp (som innebærer et stort produksjons-/inntektstap for AEVK) vil Fennefossen fortsatt være severdig, og etter vår vurdering vil områdets næringsmessige potensiale ikke forringes i vesentlig grad. Fossen forsvinner ikke selv om vannføringen blir redusert.

Utbyggingskostnaden ble i konsesjonssøknaden anslått til 215 mill. kr (2007 priser), som gav en utbyggingspris på 3,8 kr/kWh. Dagens kostnadsnivå tilsier en vesentlig høyere utbyggingspris, som sannsynligvis vil øke ytterligere fram mot realisering. Fennefoss kraftverk anses å være et kostbart og dermed marginalt lønnsomt prosjekt. Etter vår vurdering taler også dette for at det ikke er grunnlag for å fastsette et næringsfond.

Vi legger ellers til grunn at NVE/OED fatter en avgjørelse angående næringsfond som er basert på hva som er gjort gjeldende i tilsvarende og sammenlignbare saker.

Alternativ til slipp av minstevannføring

Vi minner om at det i konsesjonssøknaden (ref side 62) ble anført at et alternativ til slipp av minstevannføring vinterstid kan være å opprette et tiltaks-/miljøfond. Dersom konsesjonsmyndigheten mener at kommunen skal tilføres en økonomisk kompensasjon ut over det som følger av lovbestemte ytelser (skatter og avgifter) og utbyggingsavtalen, kan et slikt tiltaks-/miljøfond være et alternativ, eksempelvis som "erstatning" for at det ikke fastsettes næringsfond. Det understrekes at forutsetningen for et eventuelt tiltaks-/miljøfond må være redusert slipp av minstevannføring.

Dersom det foreslåtte minstevannføringsslippet i vinterperioden sløyfes i sin helhet vil det kunne innvinnes ca 2 GWh/år i økt produksjon i Fennefoss kraftverk. AEVK vurderer det slik at grunnlaget for et redusert minstevannføringsslipp anses størst i vinterperioden, men er selvsagt åpen for at det også kan omfatte sommerperioden. Størrelsen på et eventuelt fond må

selvsagt stå i forhold til nettoverdien av den kraftproduksjon som innvinnes gjennom redusert minstevannføring.

Oppsummering

Med henvisning til det ovennevnte anses størrelsen på minstevannføringen samt tillatt fallutnyttelse, dvs HRV på kote 175,5, å ha helt avgjørende betydning mhp realisering av prosjektet. Tilsvarende vil også gjelde i forhold til eventuell fastsettelse av et næringsfond.

Avslutningsvis finner vi grunn til å påpeke at ny vannkraft har en klimamessig effekt som også bør tillegges vekt når konsesjonsspørsmålet skal avgjøres. En årlig produksjon på i underkant av 60 GWh tilsvarer et årlig CO₂-utslipp på opp mot 55 000 tonn, eller sagt med andre ord — det årlige utslippet fra mer enn 13 000 biler. Sett i en større sammenheng, hvor også nevnte globale problemstillinger tillegges vekt, bør dette vannkraftprosjektet - som innebærer økt produksjon av regulerbar og fornybar energi, gis rammevilkår som gir grunnlag for realisering.”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering av konsekvensutredningen

I forbindelse med utarbeidelse av KU har AEVK fått utarbeidet egne fagrapporter for temaene hydrologi, fiskebiologi, landskap, forurensning og vannkvalitet, naturmiljø, kulturhistorie og friluftsliv og reiseliv.

I vår vurdering av KU vil vi primært diskutere krav som er fremmet om tilleggsutredninger. Kritikken av KU som ikke har resultert i krav om ytterligere utredninger vil i liten grad bli kommentert her. Ved vår vurdering av krav om tilleggsutredninger legger vi vekt på om vi anser at eventuelle nye utredninger vil være beslutningsrelevante.

Kommentarer og krav i høringsuttalelsene

To av høringspartene har knyttet en del kommentarer/utfyllende opplysninger til fagutredningene. De øvrige har få eller ingen merknader til selve KU-en.

Odden Eiendom krever en nøytral konsekvensanalyse av virkningene for campingplassen. De mener utredningen som foreligger ikke er troverdig nok.

Ålaug Rosseland kommenterer flere forhold knyttet til utredningene, men har ikke fremmet noen krav om tilleggsutredninger. Hun påpeker blant annet at turmarsj rundt Fennefoss er vanlig, men ikke nevnt i utredningen for friluftsliv og hun savner lyd som utredningstema i forhold til fossen.

Vi registrerer at Odden camping er uenig i konklusjonen om virkningen for campingen. Utredning på friluftsliv og reiseliv er utført av en nøytral konsulent, vi anser den å være i tråd med kravene i utredningsprogrammet og som tilfredsstillende i forhold til å ta stilling til konsesjonsspørsmålet. Vi mener at sannsynligheten for å få ytterligere beslutningsrelevant informasjon ved å pålegge tilleggsutredninger på de nevnte tema er liten.

Konklusjon

NVE konkluderer med at konsekvensutredningen for Fennefoss kraftverk, eksisterende kunnskap, høringsuttalelser og tiltakshavers kommentarer til disse, danner et tilstrekkelig informasjonsgrunnlag til å kunne avgi innstilling i saken.

Det følger av § 8 første ledd i naturmangfoldloven at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Naturmangfoldloven § 8 er en konkretisering av og et supplement til forvaltningslovens alminnelige krav om at en sak skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. I forbindelse med søknaden om bygging av Fennefoss kraftverk er det gjennomført en konsekvensutredning i henhold til plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger. Det foreligger en egen fagutredning for biologisk mangfold der kartlegging av viktige naturtyper og prioriterte arter innen influensområdet inngår. Det foreligger også en egen fagrapport på fisk og bunndyr. Vi konstaterer at det synes å være en viss usikkerhet knyttet til utviklingen av krypsiv og sedimentasjon og virkningen en ev. økning vil få for blekebestanden i vassdraget. NVE er imidlertid av den oppfatning at ytterligere undersøkelser og vurderinger ikke vil kunne fjerne denne usikkerheten og mener derfor kravet til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldlovens § 8 er tilfredsstilt. Ytterligere vurderinger av dette forholdet gis under kap. ”*Vurdering av konsekvenser av kraftverket for miljø, naturressurser og samfunn*”

NVEs vurdering av konsesjonssøknaden

Innledning

Søker

Agder Energi Produksjon AS, nå omgjort til Agder Energi Vannkraft AS (AEVK), er et heleid datterselskap til Agder Energi AS. Agder Energi eies av Statkraft (45,5 %) og kommunene i Agder (54,5 %).

AEVK eier og drifter en rekke kraftstasjoner og reguleringsanlegg fordelt over hele Agder og vestre del av Telemark. AEVK har en årlig kraftproduksjon på ca. 7,4 TWh og har i overkant av 200 ansatte.

Bakgrunn for søknaden

Agder Energi ønsker å utnytte muligheter for økt kraftproduksjon i vassdrag som allerede er sterkt regulert gjennom en rekke magasiner, både i vann og elv.

Fennefossen har over lang tid vært berørt av tekniske inngrep og industriell virksomhet. I følge AEVK vil et Fennefoss kraftverk kunne bidra til opprydding i området, økt produksjon av fornybar energi og ny verdiskapning for AEVK og samfunnet.

Eksisterende forhold i vassdraget

Området ved Fennefoss er i dag preget av restene fra tidligere industriell virksomhet. Rester etter slagghauger fra bergverksdriften, inntaksarrangement til det gamle kraftverket og Fennefoss dam er synlige spor etter denne virksomheten.

Det ligger i dag et større verkstedsbygg på den gamle kraftstasjonstomten. Odden camping ligger like oppstrøms Fennefossen.

I Otra er alle tillatelser etter vassdragsreguleringsloven gitt til Otteraaens Brugseierforening, som har ansvaret for at manøvreringsreglementet for Otravassdraget overholdes. Det finnes en rekke kraftverk i Otra, jf. kap. om ”*Samlet belastning*”. Vannføringene i Otra er i det vesentlige styrt av tappingen fra Byglandsfjorden og reguleringsmagasin i øvre del av Otra.

Søknaden

Søknaden gjelder tillatelse etter vannressursloven for bygging av et Fennefoss kraftverk i Evje og Hornnes kommune.

Videre er det søkt om anleggskonsesjon etter energiloven for bygging og drift av elektriske anlegg, etter forurensningsloven om tillatelse til gjennomføring og drift av tiltaket, og om tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningsloven, jf. oreigningsloven § 25.

Utbyggingsplanene

Fennefoss kraftverk skal utnytte fallet i selve Fennefossen i Otra, og kan betegnes som et rent elvekraftverk. Fallet som er planlagt utbygd er på 7,8 m mellom HRV på kt. 175,5 og undervannet på kt. 167,7.

Det skal etableres en inntaksdam på toppen av fossen for å skape et egnet inntaksbasseng. Inntaksdammen blir 180 meter lang, og vil bestå av tre separate gummiluker. Dammen er tenkt plassert omtrent der hvor den gamle trebukkedammen lå. Slipp av minstevannføring vil skje over østre og vestre luke, slik at vannet ledes ned i fossens to naturlige dypløp.

Kraftstasjonen blir lokalisert på østsiden av Otra ved Verksmoen, som tidligere var og delvis fortsatt er sterkt berørt av industriell virksomhet gjennom Evje nikkelverk med tilhørende kraftverk.

Kraftverket er beregnet å gi 56,5 GWh ny kraft årlig, hvorav 60 % blir regulert vinterkraft. I beregningene er det lagt til grunn en foreslått minstevannføring på 10 m³/s som i snitt over året tilsvarer en tapt produksjon på ca. 6 GWh. Kraftverket er planlagt med to stk Kaplan-turbiner med maks slukeevne på 80 m³/s og minste slukeevne på 24 m³/s. Maks slukeevne totalt blir 160 m³/s.

Kraftverket knyttes til nettet med en jordkabel på 22 eller 132 kV, og søker opplyser om at det er tilstrekkelig ledig kapasitet i nettet. Kabelen blir om lag 1 km lang og skal kobles på Evje trafostasjon.

Kraftproduksjon og utbyggingskostnader

Med en produksjon på 56,5 GWh og en utbyggingskostnad anslått til om lag 225 mill. kr (kostnadsnivå 2007) blir estimert utbyggingspris på 3,94 kr/kWh.

NVE har gjort en produksjonsberegning for prosjektet i Vansimtap, og kommet frem til en forventet midlere årsproduksjon på 64 GWh. Dette resultatet tyder på at søkers forventninger til kraftverkets produksjon er realistiske. NVEs kostnadsoverslag for prosjektet samsvarer relativt godt med søkers. Basert på NVEs kostnadsgrunnlag for vannkraftanlegg ble utbyggingskostnaden beregnet til 274 millioner kroner (kostnadsnivå 2010). Estimert utbyggingspris blir da 4,28 kr/kWh. En høyere utbyggingspris kan forklares med økt kostnadsnivå generelt siden 2007.

Fallretter og grunneierforhold

Fallrettene som inngår i prosjektet eies i sin helhet av AEVK. Ved konsesjon av 29.5.1953 fikk den gang Kristiansand Elektrisitetsverk (i dag Agder Energi Vannkraft) tillatelse til å erverve fallrettigheter i Fennefoss i Otra. I konsesjonens betingelser er det tatt med bestemmelser om henholdsvis levering av konsesjonskraft og betaling av konsesjonsavgifter.

AEVK vil forsøke å få til minnelige ordninger med alle rettighetshavere, men har søkt om forhåndstiltredelse i medhold av oreigningsloven dersom man ikke lykkes med dette. I tabell 2 er det redegjort nærmere for areal- og rettighetsvervet på de respektive eiendommene.

Det understrekes at arealinngrepene vil bli gjenstand for nøyaktig oppmåling i tilknytning til gjennomføring av selve anleggsarbeidene.

Tabell 2. Oversikt over berørte rettighetshavere

Gnr./bnr.	Eier / adresse	Arealbruk
6 / 3	Lars Kjetså, 4735 Evje	Permanent bruk: Adkomstvei fra Fv 304 frem til eksisterende fløtningsdam samt nytt damfeste på vestsiden av elva. Midlertidig bruk: Areal til riggområde ved vestre damfeste.
49 / 10	Evje og Hornnes kommune, 4735 Evje	Permanent bruk: Areal til massedeponi og adkomstvei sør for kraftstasjonsbygningen

49 / 106 .	Evje og Hornnes kommune, 4735 Evje	Permanent bruk: Areal til massedeponi
49/117	Helge Dovand, 4735 Evje	Permanent bruk: Areal til utvidelse/omlegging av adkomstvei
49/149 og 155	Odden Eiendom as v/Jørn Salvesen, 4737 Hornnes	Midlertidig bruk: Heving av område ut mot elvebredden til ca. kt. 176 – etablering av ny strandsone. Areal til riggområde og mellomlager ved østre damfeste og inntakskanalen.
49 / 150	Evje og Hornnes kommune, 4735 Evje	Permanent bruk: Areal til kraftstasjonsbygningen mv. Betingelser riving/flytting av eksisterende verkstedbygg.
49 / 151 .	Evje og Hornnes kommune, 4735 Evje	Permanent bruk: Areal til kraftstasjonsbygningen mv. Betingelser riving/flytting av eksisterende verkstedbygg

Forholdet til Samlet plan

I forhold til Samlet Plan forelå det et prosjekt for denne delen av Otravassdraget kalt "Evje kraftverk" som gikk ut på å nytte hele fallet fra Byglandsfjord til Hornnes i et kraftverk. Prosjektet var plassert i kategori I, gruppe 5 med forutsetninger knyttet til en relativt stor minstevannføring.

Fennefossprosjektet ble vurdert i forhold til samlet plan i brev av 19.5.2006 og det ble konkludert med at prosjektet kan konsesjonsbehandles. Fra DN og NVE sin side ble det lagt vekt på at ressursutnyttelsen for hele strekningen Byglandsfjord – Hornnes skulle vurderes samlet og helhetlig under konsesjonsprosessen.

Alternative utbyggingsplaner

To utbyggingsalternativ anses som teknisk sett realistiske og er skissert i søknaden. Hele strekningen fra Byglandsfjord til Hornnes kan bygges ut (Evje kraftverk) eller man kan utnytte fallet i to separate kraftverk, Fennefossen og Syrtveitfossen. Det siste alternativet vil redusere berørt strekning vesentlig da hele elvestrekningen fra nedstrøms Syrtveitfossen til nedstrøms Birkelandsfossen blir uberørt og med vannføring som i dag. Tre mindre fall, Volefossen, Varpestraumen og Birkelandsfossen vil ikke bli utnyttet ved en delt utbyggingsløsning.

AEVK har gjennomført en overordnet teknisk/økonomisk vurdering og en enkel beskrivelse av miljøvirkningene for de ulike utbyggingsløsninger. Av denne fremgår det, under nærmere angitte forutsetninger om blant annet minstevannføring, at en delt utbyggingsløsning er å foretrekke, både miljømessig og teknisk/økonomisk.

En samlet utbygging gir mer kraft totalt (188 mot 143 GWh), men til en høyere utbyggingspris.

NVE har vurdert kostnadsoverslaget og produksjonsberegningene for de to alternative utnyttelsene av fallet mellom Byglandsfjorden og Fennefossen, som er presentert i notatet fra SWECO. Kostnadsoverslagene og produksjonsberegningene virker rimelige. Forskjellen i forventet årsproduksjon mellom de to alternativene er om lag 45 GWh/år, til ca. 6,04 kr/kWh.

Forholdet til verneplaner, kommunale og fylkeskommunale planer

Fennefoss ligger ikke innenfor områder som inngår i verneplan for vassdrag. Vassdraget er ikke utpekt som nasjonalt laksevassdrag.

Forholdet til vedtatte forvaltningsplan etter vannforskriften

EUs rammedirektiv for vann er gjennomført i norsk rett gjennom forskrift om rammer for vannforvaltning av 15.12.2006 (vannforskriften). Utarbeidelse av forvaltningsplaner med miljømål for nasjonale vannforekomster er viktige oppgaver som følger av forskriften. Godkjente forvaltningsplaner med konkrete miljømål skal legges til grunn for sektormyndighetenes saksbehandling. Forvaltningsplanen er imidlertid ikke et hinder for at det ev. innvilges konsesjon for bygging av Fennefoss kraftverk selv om utbyggingen lokalt kan påvirke de miljømål som følger av forvaltningsplanen.

Det foreligger en forvaltningsplan for Otra vedtatt i Kgl. res. 11.6.2010. Forvaltningsplanen, sammen med den kongelige resolusjonen utgjør planen. Relevante miljømål i forhold til vurderingen av et Fennefoss kraftverk er:

- Økt naturlig reproduksjon av bleke
- Nedgang i problemvekst av krypsiv

Saksgang og merknader fra høringen

Søknaden ble sendt på høring 16.11.2009 til offentlige instanser og organisasjoner og kunngjort i avisene Fedrelandsvennen og Setesdølen. Høringsfristen var 15.3.2010. I løpet av høringsperioden har to eksemplarer av søknaden vært lagt ut til offentlig gjennomsyn på rådhuset i Evje og Hornnes kommune. Det har vært arrangert folkemøte i Evje 15.2.2010. Ved høringens utløp var det kommet inn 13 høringsuttalelser relatert til kraftverket. Uttalelsene har vært forelagt søker for kommentarer. Det ble gjennomført sluttbefaring i området 30.8.2010.

NVEs oppsummering av høringsuttalelsene:

Evje og Hornnes kommune er for prosjektet under forutsetning av at det settes vilkår om næringsfond. Sammen med inngått utbyggingsavtale med AEVK vil dette kunne oppveie de negative konsekvensene ved en utbygging. Uten et næringsfond mener kommunen at de ikke vil sitte igjen med økonomiske fordeler som isolert oppveier for de ulemper kraftverket medfører lokalt. Kommunen påpeker viktigheten av at de negative konsekvensene reduseres og avbøtes best mulig. Kommunen stiller blant annet krav om minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring på 10 m³/s, erosjonssikring etter behov, sikringstiltak i form av varslingsanlegg og skilt mm.

Aust-Agder fylkeskommune anbefaler at det gis konsesjon. Det forutsettes en minstevannføring på 15 m³/s, krav om naturvitenskaplige etterundersøkelser av utviklingen for krypsiv og blekebestanden. Videre foreslås det en rekke avbøtende tiltak for å hindre og bekjempe krypsiv. Kompenserende tiltak for friluftsliv kreves også. Det påpekes at området innehar kulturminner av høy verneverdi og at

planlegging av tiltak må skje i tett samarbeid med fylkeskommunen og kommunen. Det opplyses om forurensning i form av metallholdig tilsig i området ved den kommunale badeplassen.

Fylkesmannen i Aust-Agder går i mot en utbygging av Fennesfossen. Fylkesmannen påpeker at fossen er en av få gjenværende fosser i Otra med full vannføring og at fossen er et viktig landskapselement for Evje sentrum. Fossen og landskapet rundt vil være viktig i forbindelse med satsingen på reiselivsbasert næring i området. Faren for økt vekst av krypsiv og negative virkninger for blekebestanden fremheves. Dersom det gis konsesjon krever FM en minstevannføring på minimum 15 m³/s, tappeluke i dammen for å kunne bekjempe krypsiv og krav om etterundersøkelser og om nødvendig avbøtende tiltak for krypsiv og bleke.

Riksantikvaren gir ikke uttalelse, men viser til fylkeskommunens.

Statens vegvesen påpeker at det må søkes om tillatelse for ev. ny avkjørsel eller utvidet bruk av eksisterende samt ev. anleggsveier.

NJFF Aust-Agder er prinsipielt i mot vassdragsutbygginger, men med visse avbøtende tiltak reduseres motstanden mot dette prosjektet. Tilrettelegging av badeplasser og fiskeplasser, oppfølgende undersøkelser rettet mot krypsiv og bleke, samt høyere minstevannføring enn omsøkt er tiltak som kreves.

Kystverket har ingen merknader.

Bergvesenet har ingen merknader.

Odden eiendom er sterkt imot prosjektet hovedsakelig på grunn av de direkte og indirekte negative konsekvensene det vil få for driften av Odden Camping som ligger oppstrøms fossen. Fossen er viktig for turistene på camping og anleggsarbeid over flere år vil være svært belastende for campingplassen. Dersom det gis konsesjon ber de om at HRV reduseres til kote 175,02, planlagt riggområde nær camping utgår og at det gjennomføres en ny utredning av virkningene for camping.

Næringsdrivende i og omkring Evje er sterkt imot en utbygging av Fennefossen og mener det vil være til hinder for Evjes videre utvikling. Planer for reiseliv og naturopplevelser er knyttet til Otravassdraget og naturen rundt. Fennefossen vil være viktig for en slik utvikling. Fennefossen er en naturperle og kan med riktig tilrettelegging bli en stor del av opplevelsen av Evje sentrum og omegn. Fennefossen er videre en del av en viktig kulturhistorie og ligger i et område av stor kulturhistorisk verdi.

Tverrfaglig aksjonsgruppe v/Sigmund Skomedal er imot prosjektet og har kommet med en alternativ plan for utviklingen av området. Gruppen har fremlagt et skisseprosjekt for et Fennefossen kultursenter som omfatter et park- rekreasjons-, kultur-, natur- og opplevelsesområde. Prosjektet vil også gjenspeile det gamle industriområdets kvaliteter. Hensikten er å gjøre området attraktivt for turister og lokalbefolkningen. Over 700 underskrifter er samlet inn til støtte for den alternative planen.

Ålaug Rosseland er imot prosjektet og har en rekke merknader knyttet til de ulike fagutredningene. Hun stiller bl.a. spørsmål ved konklusjonen om at en ev. utbygging ikke vil føre til utjevnet vannføring oppstrøms kraftverket, hvorfor arbeidsplasser som blir berørt av utbyggingen ikke er utredningstema og hvorfor ikke spasertur rundt Fennefossen og turmarsj i området ikke er beskrevet.

Hildur Håkås er imot en utbygging av Fennefossen og peker på en del forhold som bør vurderes spesielt ved behandlingen av søknaden. Forvaltningsplanen for Otra som er vedtatt må inngå i vurderingene. Hensynet til bleka og bekjempelse av krypsiv fremheves som særlig viktig. Fennefossen bør fredes mot utbygging på grunn av den store og mangfoldige kulturarven og i stedet utnyttes i reise- og friluftslivssammenheng. Alternativet med et Fennefoss kultursenter støttes. Dersom det blir en utbygging må minstevannføringen være minimum $15 \text{ m}^3/\text{s}$.

Vurdering av konsekvenser av kraftverket for miljø, naturressurser og samfunn

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold ved det omsøkte prosjektet. Dette, sammen med en vurdering av aktuelle avbøtende tiltak, legger grunnlaget for NVEs konklusjon og anbefaling til OED.

Hydrologi

Overflatehydrologi

Inntaket til Fennefoss kraftverk er planlagt på toppen av fossen. Fordi Otra har et relativt lite fall på strekningen oppstrøms dammen, blir elva demmet opp over en strekning på ca. 1350 m. Ved vannføringer opp mot $500 \text{ m}^3/\text{s}$ vil vannstanden på strekningen fra toppen av fossen og opp til Birkelandsfossen bli høyere enn i dag. Vannstanden i inntaksmagasinet etter en ev. utbygging vil normalt ligge på kote 175,5. Dette er ca. 0,5 m høyere enn toppnivået til den gamle dammen. Under større flommer (over $500 \text{ m}^3/\text{s}$) vil vannstanden bli mindre enn i dag på grunn av forbedret flomavledning i Fennefossen. Vannhastigheten på berørt strekning ovenfor fossen blir lavere enn i dag.

Middelvannføringen ved inntaket er oppgitt til $110,7 \text{ m}^3/\text{s}$. I gjeldende manøvreringsreglement fremgår det at vannføringen ut av Byglandsfjorden ikke skal være under $15 \text{ m}^3/\text{s}$. I tillegg skal vannføringen ved Vigeland om sommeren ikke underskride $50 \text{ m}^3/\text{s}$. Vannføringen ved Fennefossen vil i hovedsak være styrt av bestemmelsene i manøvreringsreglementet for vassdraget og tapping fra Byglandsfjorden og reguleringsmagasiner lenger oppe i vassdraget.

Etter en utbygging vil det relativt sjelden forekomme flomoverløp. Slukeevnen i kraftverket vil være $160 \text{ m}^3/\text{s}$, noe som er godt over middelvannføringen ved inntaket. Tiltakshaver legger opp til en gjennomsnittlig årlig minstevannføring på $10 \text{ m}^3/\text{s}$. Vannføringen etter en utbygging vil derfor over lengre tidsrom være redusert til omsøkt minstevannføring på $15 \text{ m}^3/\text{s}$ i sommerperioden og $6,4 \text{ m}^3/\text{s}$ om vinteren.

NVE konstaterer at en utbygging av Fennefoss kraftverk vil medføre en betydelig vannføringsreduksjon i Fennefossen og generelt en høyere vannstand og redusert strømhastighet på strekningen fra kraftverksdammen og opp til Birkelandsfossen.

Flomforhold

Vårflommene er dominerende i vassdraget. Årlig middelflom er beregnet til $490 \text{ m}^3/\text{s}$, mens en 10 års flom er beregnet til $795 \text{ m}^3/\text{s}$.

NVE viser til at damanlegg skal ha tilstrekkelig flomavledningskapasitet i henhold til damsikkerhetsforskriftens krav. Vi registrer at lukene er dimensjonert slik at flomstigningen blir mindre enn ved dagens situasjon. Siden det planlagte kraftverket er et elvekraftverk med inntaksdam, men uten reguleringsmagasin, vil det bare i begrenset grad kunne nyttes aktivt til flomdemping.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

I følge søknaden antas utbyggingen å medføre små endringer for disse temaene. Det forventes ingen vesentlige endringer i vanntemperaturforholdene, men det vil kunne bli noe økt islegging på nærmeste strekningen oppstrøms dammen. Nedstrøms kraftstasjonsutløpet kan området med dårlig is inn i Kilefjorden bli noe større enn i dag.

Frostrøyk er ikke kjent som noe utpreget problem i Otra ved Evje, men det er fortalt om enkelte dager med frostrøyk som tåke over elva, og da særlig noe oppstrøms Evje. Det er imidlertid ikke rapportert om tilfeller der frostrøyken går innover land. Det forventes ingen endringer i frostrøykforholdene.

NVE legger til grunn at tiltaket ikke vil føre til vesentlige endringer i vanntemperatur, isforhold eller lokalklima. Eventuelle endringer antas å bli såpass begrenset at vi ikke anser dem som vesentlig for konsesjonsspørsmålet.

Grunnvann

I følge konsekvensutredningen er overflatevann og grunnvann på industriområdet sterkt forurensset av tungmetaller. Deler av området er klassifisert av Miljødirektoratet som forurensset grunn.

NVE registrerer at overflatevann og grunnvann i området rundt Fennefossen er sterkt forurensset av tungmetaller. Etter vårt syn vil en utbygging i liten grad påvirke grunnvannet. Ved en eventuell utbygging vil håndtering av forurensning i anleggs- og driftsfase være viktig.

Erosjon og sedimenttransport

Utbyggingen antas å få liten innflytelse på erosjons- og sedimentasjonsprosessene som foregår i vassdraget. Lavere vannhastigheter vil på sikt gi mindre erosjon, men høyere vannstand kan gi en kortvarig økning i erosjon i området oppstrøms dammen. Normalt vil dette stabilisere seg over tid. Redusert vannhastighet oppstrøms dammen vil medføre mer sedimentering her.

Nedstrøms utløpet vil det bli erosjon i løsmasser og gammelt slagg og det vil være behov for forebyggende tiltak, noe som også er påpekt av Evje og Hornnes kommune.

Kommunen påpeker behovet for en plastret erosjonssikring nedstrøms kraftverksutløpet dersom det blir gitt konsesjon til utbygging.

NVE viser til at søker ved normal drift vil søke å holde vannstanden i inntaksbassenget stabilt på kote 175,5. Kraftverket vil bli kjørt på naturlig tilsig. Vi antar at dette vil redusere risikoen for økt erosjon som følge av tiltaket. Når det gjelder sedimenter som bygger seg opp i inntaksbassenget kan disse ved behov spyles ut i forbindelse med naturlige flommer. Nedfellbare gummiluker muliggjør en slik utspyling. Vi forutsetter at tiltakshaver i samråd med Fylkesmannen innarbeider et system for dette i detaljplanene dersom det blir gitt konsesjon til utbygging.

Skred

I vår skreddatabase er det avmerket et aktsomhetsområde med fare for steinsprang og snøskred på østsiden av Fennefossen. Området avgrenses til bredden av Otra.

Skred og skredfare er ikke spesielt kommentert i noen av høringsuttalelsene.

NVE legger til grunn at det synes å være liten risiko for at tiltaket vil kunne være utsatt for skred eller føre til økt skredfare.

Landskap og inngrepsfrie naturområder (INON)

Landskapsutredningen betegner landskapet i influensområdet som typisk for regionen. Selve verkstedsområdet skiller seg markert ut fra resten av området ved sin mørke og tilnærmet vegetasjonsløse overflate. Området preges landskapsmessig av fossen og rester av verksdriften.

I følge utredningen vil redusert vannføring i fossen påvirke landskapsbilde negativt. Opprydding på verksområdet, anlegging av dam og tipper på området vil ifølge utredningen medføre en forskjønning av området som i dag fremstår som uryddig. Oppstrøms inntaket til kraftverket vil landskapsmessige endringer som følge av en noe høyere vannstand være begrenset. Konsekvensene av utbyggingen på landskapet etter at kraftverket er satt i drift vurderes å ha middels til stor positiv konsekvens for Verksmoen og middels negativ konsekvens for fossen.

En utbygging av Fennefoss kraftverk vil ikke berøre inngrepsfrie naturområder (INON).

Flere høringsinstanser fremhever verdien av elva og særlig Fennefossen som et sentralt element som i betydelig grad bidrar til landskapsopplevelsen av Evje. Fossen har også et potensial i forhold til en fremtidig utnyttelse av området.

Fylkesmannen i Aust-Agder mener at redusert vannføring i fossen og oppdemming av elva ovenfor kan få vesentlig betydning for opplevelse og bruk av elva.

Flere høringsinstanser påpeker behovet for avbøtende tiltak dersom det blir gitt tillatelse til utbygging, herunder slipp av minstevannføring på minimum 15 m³/s hele året og god terrengtilpasning av fysiske inngrep.

NVE registrerer at den planlagte utbyggingen vil redusere verdien av et sentralt og verdifullt landskapselement i et område som er kjent som et knutepunkt mellom øst, vest, nord og sør, og som er inngangsport til Setesdalen. Samtidig er området rundt fossen sterkt preget av tidligere tiders drift av nikkverket. Vi er enig med høringsinstansene i at det bør gjennomføres avbøtende tiltak for å begrense landskapsvirkningene dersom det blir gitt konsesjon til utbygging. Aktuelle tiltak er slipp av minstevannføring, terrengtilpasning av fysiske anleggskomponenter og tipper. Slipp av minstevannføring som foreslått av søker vil imidlertid etter vårt skjønn i liten grad opprettholde elvas funksjon i landskapet. Plassering av tipper og eventuell utnyttelse av overskuddsmasser vil bli nærmere avklart gjennom detaljplangodkjenningen etter at det eventuelt er gitt konsesjon til utbygging.

NVE mener at tiltakets virkning for landskapet er et vesentlig moment i konsesjonsspørsmålet.

Naturmiljø og naturens mangfold

Naturtyper og ferskvannslokaliteter

Verdifulle naturtyper er ikke registrert i influensområdet langs elva (strekning nedenfor Birkelandsfossen til småøyene nedenfor Fennefossen). Like utenfor influensområdet er det registrert fem prioriterte naturområder. Ingen av disse blir påvirket av tiltaket.

Utbyggingen vil ikke berøre verneområder eller områder som er foreslått vernet.

Ingen av høringspartene har merknader til dette temaet.

NVE legger til grunn at en eventuell utbygging ifølge utredningen ikke vil påvirke verdifulle naturtyper.

Karplanter, moser, lav og sopp

Det er ikke gjort funn av rødlistede arter av karplanter, moser og lav i influensområdet. Det er heller ikke kjent at det finnes plantearter langs elvebredden som er oppført på den nasjonale rødlista for Norge.

Krypsiv er registrert i store mengder fra Kilefjorden og opp til Fennefossen. I området ovenfor fossen og oppover til Byglandsfjorden er det generelt noe mindre forekomster av krypsiv. I influensområdet til Fennefoss ble krypsiv registrert ved utløpet av Oddeia, Bakkekilen (på begge sider av elva) og ved Krossen – Odden.

Konsekvensutredningen konkluderer med at de antatte virkningene på flora generelt er begrenset. Endringene i vannhastighet som følge av etablering av kraftverksdam i Fennefossen er så små at ev. påvirkningen på vegetasjonen i strandsonen antas å være ubetydelige.

Det påpekes imidlertid at dagens kunnskap om krypsiv og virkninger av endret vannstand og vannhastighet er mangelfulle. I følge utredningen finnes det eksempler på at utjevnet vannføring og situasjoner som følger av kraftverk som kjører på jevn last, medfører betydelig utvikling av krypsiv. Vannføringen i Otra vil imidlertid ikke bli endret som følge av Fennefoss kraftverk og det konkluderes derfor med at en slik effekt sannsynligvis ikke vil oppstå her.

Flere av høringsuttalelsene påpeker faren for problemvekst av krypsiv. Fylkesmannen mener redusert vannhastighet og mer stabil vannstand vil kunne bedre forholdene for krypsiv. FM krever avbøtende tiltak i form av mekanisk rensing og spyleflommer for å bekjempe ev. problemvekst av krypsiv.

NVE legger til grunn at en utbygging ikke vil påvirke spesielt verdifulle arter. Vi registrerer at det konkluderes med at en utbygging sannsynligvis ikke vil medføre økt vekst av krypsiv, men at konklusjonen er beheftet med noe usikkerhet. Til tross for mange års forskning på krypsiv er årsakene til problemvekst av krypsiv fortsatt svært uklare. Det er eksempler på at vassdragsregulering i elver kan skape gunstige vekstforhold og dermed føre til kraftig gjengroing. Noen av de mest tilgrodde områdene i Otra finnes i terskelbassenger, inntaksbassenger til kraftverk og nedenfor kraftverksutløp. Det finnes imidlertid også helt uregulerte elvestrekninger som er gjengrodd av krypsiv, for eksempel øverst i Tovdalselva. Det har vist seg vanskelig å finne frem til gode og varige avbøtende tiltak for problemvekst av krypsiv.

I inntakskanalen til et ev. Fennefoss kraftverk, det vil si i kanalveggen ut mot elveleiet, blir det installert to tappeluker. Luketerskelen til disse tappelukene vil ligge på kote 170,0 slik at det via inntakskanalen er mulig å senke vannstanden i inntaksmagasinet under terskelen til gummilukene. Dette er gunstig med tanke på å kunne redusere ev. økt krypsivvekst.

Selv om årsakssammenhengene er uklare, mener vi, i likhet med Fylkesmann, at det er rimelig å anta at redusert vannhastighet og en mer stabil vannstand kan bedre vekstforhold for krypsiv. En kraftig ekspansjon av krypsiv vil blant annet kunne gi store negative effekter for rekrutteringsforholdene for fisk og i tillegg ulemper for allmenhetens bruk av vassdraget til aktiviteter som bading og fiske. Usikkerheten knyttet til utviklingen av krypsiv ved etablering av et Fennefoss kraftverk med tilhørende inntaksbasseng er derfor etter vårt syn et moment i konsesjonsspørsmålet.

Pattedyr og fugl

Det finnes bestander både av elg og rådyr. Det er ikke registrert vilttrekk i området.

Fiskeørn og vandrefalk er registrert i influensområdet.

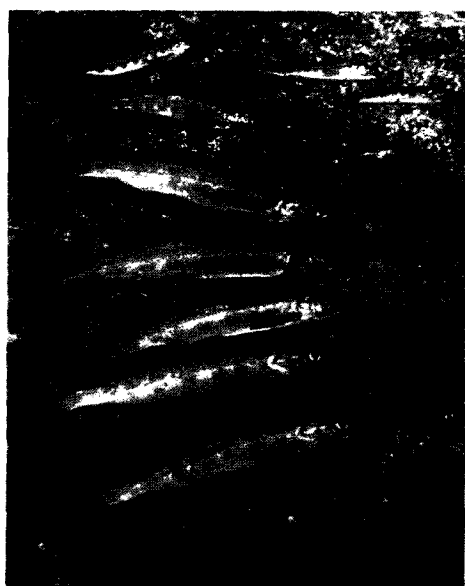
I følge konsekvensutredningen vil negative virkninger for dyre- og fuglelivet hovedsakelig være knyttet til anleggsfasen på grunn av forstyrrelser av anleggstrafikk m.v.

NVE legger til grunn at utbyggingen ikke vil medføre skader av betydning på pattedyr og fugl etter at kraftverket eventuelt er satt i drift. I anleggsfasen vil trafikk og anleggsarbeid medføre en del forstyrrelser på dyrelivet, men det antas at dette ikke vil føre til noe varige skader.

Fisk og ferskvannsbiologi

Den berørte strekningen fra Birkelandsfossen til nedstrøms Fennefossen har en livskraftig bestand av ørret. Bestanden er tett og småfallen på oversiden av Fennefossen, men noe tynnere nedstrøms fossen på grunn av aktivt tynningsfiske. I tillegg finnes en tynn bestand av bleke (relikt laks) både ovenfor og nedenfor fossen. På nedsiden av fossen er det også en tynn abborbestand.

Bleke er en relikt laksestamme av nasjonal og internasjonal betydning. Bleke ble ført opp på *Norsk Rødliste 2006* som en *Akutt Truet bestand/populasjon* (CR). I revidert *Norsk Rødliste* (2010) er bleke på grunn av nytt kriteriesett (kun arter beskrives her), ikke lenger med. I DN-håndbok nr.15, er bleke plassert i strengeste kategori: *svært (nasjonalt) viktig*. Utenom Otra finnes det i dag relikt laks bare i Namsen i Nord-Trøndelag. I hele Europa finnes det til sammen bare et fåtall lignende bestander.

Figur 1. Ungfisk av bleke (foto: Bjørn T Barlaup)

Bestanden av bleke er avhengig av utsettinger. Det er registrert flere gode gyte-, oppvekstområder for bleke og ørret, særlig på strekningen nedenfor planlagt kraftverksutløp. Områdene nedstrøms fossen antas å være de viktigste gyteområdene på strekningen fra Kilefjorden til Fennefoss. I følge fiskerapporten vil bevaring av disse gyteområdene være svært viktig for kunne reetablere en naturlig blekebestand. Pr. i dag er det lav naturlig rekruttering av bleke i dette området.

Fiskerapporten konkluderer med at det sannsynligvis ikke foregår fiskevandring opp Fennefossen av et omfang av betydning på bestandsnivå. Dette begrunnes med at fossen i utgangspunktet synes som en vanskelig vandringsvei, at det ikke har vært noe kjent fiske tilknyttet vandring av fisk opp fossen, og at fisken har tilgang på store gyteområder både rett oppstrøms og nedstrøms fossen. Etablering av fisketrapp eller andre fiskepassasjer vurderes derfor å ha liten betydning og er ikke foreslått. Fisk som eventuelt klarer å forsere Fennefossen har tilgang på en relativt begrenset strekning opp til Birkelandsfossen som hindrer videre vandring.

Det ble ikke registrert noen rødlistede bunndyrarter i influensområdet. Forsuringsfølsomme arter ble registrert hvilket indikerer tilfredsstillende pH.

De samlede konsekvensene for fiskebestandene vil i følge fagutredningen være små. Den største påvirkningen vil være endrede strømningsforhold rett nedstrøms Fennefoss. Et Fennefoss kraftverk kan redusere kvaliteten på de store gyteområdene som er lokalisert her, men påvirkningen blir sannsynligvis liten.

Fiskerapporten påpeker imidlertid at gyteområdene oppstrøms Fennefoss vil kunne få økt sedimentasjon og begroing av krypsiv som følge av redusert vannhastighet. Dersom krypsivet ekspandere i utbredelse og etablerer seg på gyteområdene, vil dette kunne få negative konsekvenser for reetablering av bleke. Den geografiske spredningen av gyteområdene oppstrøms fossen vil trolig medføre at ikke alle de viktige gyteområdene vil gå tapt som følge av endringer i vannhastighet og ev. økt sedimentasjon og begroing av krypsiv.

I anleggsperioden vil det kunne forekomme perioder med økt partikkelavrenning, noe som kan føre til lavere produksjon og økt dødelighet hos ungfisk og bunndyr.

Flere av høringspartene peker på viktigheten av å bevare og styrke den truede blekebestanden, herunder å legge til rette for reetablering av denne i områder hvor den i dag bare opptrer sporadisk. Fylkesmannen i Aust-Agder sier i sin uttalelse at det arbeides med reetablering av bestanden nær Byglandsfjorden og at man, dersom dette lykkes, kan regne med økt nedvandring av bleke. Det er antatt at nedvandring av bleke i tidligere tider var viktig for opprettholdelsen av blekebestanden nedenfor Fennefossen. Ved en ev. utbygging vil det derfor være viktig å legge til rette for nedvandring av fisk. NJFF påpeker at Norge har et spesielt ansvar for å bevare blekebestanden. Hildur Håkås påpeker også hensynet til bleke som et vesentlig argument mot en utbygging og viser til føringer i forvaltningsplanen for Otra som ble vedtatt ved kgl. res. 11.6.2010. I forvaltningsplanen er det et vedtatt miljømål å øke den naturlige reproduksjon av bleke. I foredraget til resolusjonen står blant annet følgende: *"Planen gjør spesielt oppmerksom på sårbare arter/bestander som elvemusling og bleke i regionen, og fylkestinget i Aust-Agder har påpekt vannregionens spesielle ansvar for bleke, og at denne bør få en mer fremtredende plass i forvaltningsplanen. Regjeringen syns det er positivt at sårbare arter spesielt trekkes inn i arbeidet"*.

NVE registrer at de negative virkningene av en ev. utbygging totalt sett anses å være relativt begrenset for fisk generelt. Den fiskefaglige rapporten konkluderer med at det er området rett nedstrøms Fennefossen som vil bli mest påvirket av et kraftverk. Det er her vi finner de viktigste gyteområdene for bleke på strekningen fra Fennefoss til Kilefjorden. Bevaring av gyteområdene anses som svært viktig. Dersom det gis konsesjon til en utbygging vil det være viktig med etterundersøkelser for å vurdere om kraftverket medfører endringer i hydrologiske og fysiske forhold som påvirker rekrutteringen eller oppvekstmulighetene for fiskebestandene negativt. Dersom det avdekkes negative virkninger er det aktuelt å gå inn med avbøtende tiltak for å styrke fiskebestandene. Dette vil være særlig viktig med tanke på forhold som påvirker mulighetene for en vellykket reetablering av en selvreproduserende blekebestand på strekningen. Da bestanden av bleke er truet og Norge har et internasjonalt ansvar for å ivareta den, vil derfor hensynet til blekebestanden være et viktig moment i konsesjonsspørsmålet.

Forurensning, vannkvalitet

Den aktuelle utbyggingsstrekningen er, med unntak av det tidligere industriområdet omkring Fennefossen (jf. tidligere omtale under Grunnvann), generelt lite påvirket av utslipp og vannkvaliteten kan karakteriseres som ubetydelig forurensset til moderat forurensset.

Det forventes ingen vesentlige konsekvenser for vannkvaliteten i Otra generelt som følge av tiltaket. En opprydding på det gamle industriområdet kan være positivt for vannkvaliteten. I anleggsperioden kan det være fare for utslipp av metaller, partikler og økt turbiditet.

FM påpeker faren for utslipp i anleggsperioden og mener det vil være nødvendig med avbøtende tiltak som kan redusere ev. negative effekter.

NVE viser til at tiltakshaver må søke Fylkesmannen om utslippstillatelse etter forurensningsloven for anleggsperioden.

Kulturminner og kulturmiljø

Det er en rekke områder rundt Fennefossen som er vernet eller båndlagt av hensyn til kulturminner, herunder gravfeltet på Verksmoen, gamle ferdselsårer, Evje Nikkelverk/smelteverk, dampskipsbrygge Fennefoss, fløtningsmur øst og vest for Fennefoss og trapp fra Hans Nielsen Hauges papirmølle. I følge konsekvensutredningen vil kun en gammel ferdselsåre bli berørt i anleggsfasen. Det konkluderes med at konsekvensene for kulturminner i hovedsak vil bli ubetydelige til liten negativ i anleggsfasen og i hovedsak positiv i driftsfasen. Videre konkluderes det med at en opprydding kan forbedre opplevelsverdien av området.

Flere høringsparter har kommentert forholdet til kulturminner. Kommunen viser til at nærområdet rundt Fennefossen har en omfattende historie og legger vekt på at tiltakshaver har signalisert at de skal bidra til gjennomføring av allmennnyttige miljø- og kulturtiltak i området. Fylkeskommunen påpeker at et Fennefoss kraftverk vil berøre kulturminner av høy verneverdi og at planlegging av tiltaket må skje i tett samarbeid med fylkeskommunen og kommunen. Flere påpeker at Fennefossen er en del av en viktig kulturhistorie og at den ligger i et område med stor kulturhistorisk verdi. Det er fremmet planer om et Fennefoss kultursenter.

AEVK anser de alternative planene med et Fennefoss kultursenter som svært urealistiske, men påpeker at enkelte av hovedelementene i planen kan la seg realisere senere, selv med et Fennefoss kraftverk.

NVE registrerer at en ev. utbygging vil skje i et område rikt på kulturminner og med et verdifullt kulturmiljø. Virkningene anses som relativt begrenset i anleggsfasen og i hovedsak som positive i driftsfasen. Vi konstaterer at det foreligger alternative planer med fokus på bevaring av kulturmiljøet i og omkring Fennefossen, men vi har ikke grunnlag for å vurdere realismen i dette. Vi registrer imidlertid at forslaget om alternativ utnyttelse har stor støtte lokalt.

Forholdet til automatisk fredede kulturminner vil bli ivaretatt gjennom konsesjonsvilkårene dersom det blir gitt tillatelse til utbygging.

Jord- og skogbruk

Konsekvensutredningen viser at den planlagte utbyggingen ikke vil påvirke produktive jord- og skogbruksarealer. Mye av arealet utgjøres av kantskog langs vassdraget, hvor skogbruksinteressene er små.

NVE kan ikke se at utbyggingen vil føre til noen vesentlige konsekvenser på jord- og skogbruksinteressene i influensområdet.

Mineral- og masseforekomster

Fennefoss kraftverk vil i følge søknaden ikke berøre mineral- eller masseforekomster. I Evjeområdet finnes det godt med lett tilgjengelige løsmasseavsetninger, men disse berøres ikke av tiltaket.

NVE legger til grunn at en utbygging ikke vil berøre viktige mineral- og masseforekomster.

Ferskvannsressurser, vannforsyning

En utbygging vil etter NVEs skjønn ikke medføre konsekvenser av betydning for vannkvalitet, vannforsyning eller resipientbruk.

Samfunn

Næringsliv og sysselsetting

I følge søknaden vil en utbygging av Fennefoss kraftverk med en investering på nær 300 mill. kr gi positive ringvirkninger for lokale og regional entreprenører. Videre vil lokale og regionale virksomheter ta del i investeringene i form av levering av varer og tjenester.

Evje og Hornnes kommune bemerker at de økonomiske ringvirkningene for næringslivet lokalt er høyst usikre og således vanskelig å hensynta i den totale interesseavveiningen. En rekke høringsuttalelser peker på at et Fennefoss kraftverk vil være til hinder for en ønsket næringsutvikling i Evje med fokus på reiseliv og naturopplevelser.

Konsekvensene for næringsliv og sysselsetting vurderes i søknaden som positiv og da særlig i anleggsfasen. Det er ikke anslått hva slags beløp det kan dreie seg om. NVE mener en utbygging vil kunne generere lokal verdiskapning, hovedsakelig i anleggsfasen. Vi registrer at flere høringsparter påpeker at et kraftverk vil redusere potensialet for reiseliv og opplevelsesturisme.

Næringsfond

Evje og Hornnes kommune har fremmet krav om et næringsfond. Et næringsfond ligger som en absolutt forutsetning for at kommunen skal kunne godta et Fennefoss kraftverk. Kravet begrunnes i hovedsak med at et slikt fond vil kunne avbøte de skader og ulemper som utbyggingen medfører. Det påpekes også at utbyggingen, i motsetning til mange andre vannkraftprosjekter, i sin helhet vil skje tett inntil bebodd område. I tillegg påpeker kommunen at det iboende potensialet ved en sentrumsnær foss vil gå tapt for alltid.

Det finnes ingen særskilt hjemmel for å pålegge næringsfond ved konsesjon etter vannressursloven. Hjemmelen for å pålegge næringsfond er knyttet til Ikl og Vrgl (jf. Ikl § 2 post 23 og Vrgl. § 12 post 17). I saker som dette, med utnyttelse av ikke tidligere utbygd fall som gir over 40 GWh, gir imidlertid vl § 19 annet ledd 8 vassdragsmyndighetene hjemmel til å vurdere om det skal gis næringsfond eller ikke.

Næringsfond er i første rekke et fond som er ment for støtte av næringstiltak av forskjellig slag. I St.prp. nr. 88 (1986-87) om Bjøllåga fremgår det av departementets merknader at næringsfondets størrelse må ”*avpasses til størrelsen på utbyggingen og utbyggingens økonomi. Videre må fondets størrelse i vesentlig grad avpasses etter de skadevirkningene utbyggingen medfører for bestående næringer. Endelig må fondets størrelse vurderes mot de øvrige økonomiske fordeler som blir tilført som følge av Bjøllåga utbyggingen*”.

Kommunen har ikke angitt noen størrelse på et ev. næringsfond. Hovedkriterier for fastsettelse av størrelsen på et næringsfond er:

- Verdiskapningen/kraftproduksjonens størrelse
- Ulemper av reguleringen/virkningen på næringsgrunnlaget
- Størrelsen av fastsatt næringsfond i andre sammenlignbare saker
- Øvrige vilkår som fastsettes

Andre kriterier:

- Eventuelle avtaler inngått mellom partene og kommunen.

AEVK mener det ikke er grunnlag for å gi næringsfond i denne saken og henviser til tiltak og ytelser som inngår i utbyggingsavtalen som er inngått med kommunen.

Et nytt Fennefoss kraftverk vil etter NVEs syn kunne ha både positive og negative virkninger for næringslivet i Evje, jf. merknader under ”Næringsliv og sysselsetting”. NVE finner imidlertid ikke grunn til å foreslå næringsfond i tillegg til den ikke ubetydelige verdien som ligger i utbyggingsavtalen som ble inngått mellom AEVK og Evje og Hornnes kommune 9.4.2010. Denne avtalen omfatter ulike infrastrukturtiltak, arealerverv, dekning av planleggingsutgifter og tilskudd til miljø- og kulturtiltak i nærområdet til Fennefoss kraftverk. Disse tiltakene representerer betydelige og varige verdier for kommunen og er anslått å ha en verdi på 15-20 mill. kr.

Befolkningsutvikling og boligbygging

Prosjektet vil i følge søknaden ikke få noen konsekvenser av betydning på befolkningsutvikling og boligbygging i kommunen.

Befolkningsutvikling og boligbygging er ikke spesielt kommentert i noen av høringsuttalelsene.

NVE har ingen øvrige merknader.

Tjenestetilbud og lokal økonomi

I følge søknaden vil utbyggingen generere inntekter fra skatter og avgifter til Evje og Hornnes kommune. En utbygging vil samlet kunne gi inntekter i underkant av 2 mill. kr /år for kommunen. Disse kommer som følge av økt naturressurskatt, eiendomsskatt, konsesjonsavgifter og konsesjonskraft. Som tidligere nevnt er det inngått en utbyggingsavtale mellom AEVK og kommunen med en verdi for kommunen på anslagsvis 15-20 mill. kr.

NVE merker seg Evje og Hornnes kommunes innspill om at det er urimelig at man ikke i større grad får ta del i den økte verdiskapning som fornybar energi representerer, underforstått at kompensasjonsordningene for kommuner i forbindelse med vannkraftutbygging er for dårlige. NVE forholder seg til gjeldende regler for konsesjonsbehandling og de kompensasjonsordninger som fremgår av vassdragslovgivningen, og som er bestemt av Stortinget.

Sosiale og helsemessige forhold

Prosjektet antas å få ingen eller kun små direkte innvirkninger på sosiale og helsemessige forhold i driftsfasen. I anleggsfasen vil de som bor i området kunne oppleve en del ulemper, bl.a. støy fra anleggstrafikk og anleggsarbeid.

Odden camping er bekymret for støy- og støvproblemer i anleggsperioden.

I følge søkers kommentarer vil eventuelle problemer med støy og støv i anleggsfasen bli begrenset da det meste av anleggstrafikken vil skje inne på industriområdet.

NVE konstaterer at det i anleggsfasen må forventes en viss grad av støy og forstyrrelser for de som bor nær anleggsområdet, deriblant gjester på Odden camping. NVE viser til at avbøtende tiltak for å begrense støy og støv i anleggsperioden skal inngå i detaljplanene for tiltaket etter at det eventuelt er gitt konsesjon til utbygging. Hensynet til Odden camping vil være sentralt i dette arbeidet. Av hensyn til Odden camping bør anleggsarbeidet planlegges slik at det innebærer minst støy for campingene i perioden med flest campinggjester. Dersom tiltaket skulle medføre støy av betydning vil det kreve behandling etter forurensingsloven.

Friluftsliv og reiseliv

I følge konsekvensutredningen er Evje og Hornnes en viktig kommune for utøvelse av mange former for friluftsliv og det er mange små og store reiselivsbedrifter i Setesdalen. Odden Camping er blant de største og viktigste campingplassene i Evje og i nedre Setesdalen.

I influensområdet er det flere verdifulle områder og lokaliteter for friluftsliv og reiseliv. Konsekvensutredningen konkluderer med at en utbygging i liten grad vil påvirke disse negativt, med unntak av Odden camping og en fiskeplass ved Fennefossen, som i anleggsfasen vil bli negativt påvirket. For enkelte lokaliteter konkluderes det med at en utbygging vil være positiv, eksempelvis for verksområdet, tusenårsstedet etc. som vil bli mer tilgjengelig og visuelt ryddigere.

NVE registrerer at flere av høringsinstansene mener utbyggingen vil føre til dårligere forhold for eksisterende friluftsliv og reiseliv, og ikke minst redusere potensialet for fremtidig utvikling av næringsliv knyttet til disse tema. Fennefossen er en attraksjon og en kilde til opplevelse for trafikkerende på hovedfartsårene, og for de som ferdes langs sykkelrute 3 fra Kristiansand til Hovden. NVE mener det er liten tvil om at utbyggingen vil redusere opplevelsen av elva og Fennefossen som et viktig landskapselement og fremtidig potensial i forhold til reiseliv og friluftsliv.

Forholdet til annet lovverk

Energiloven

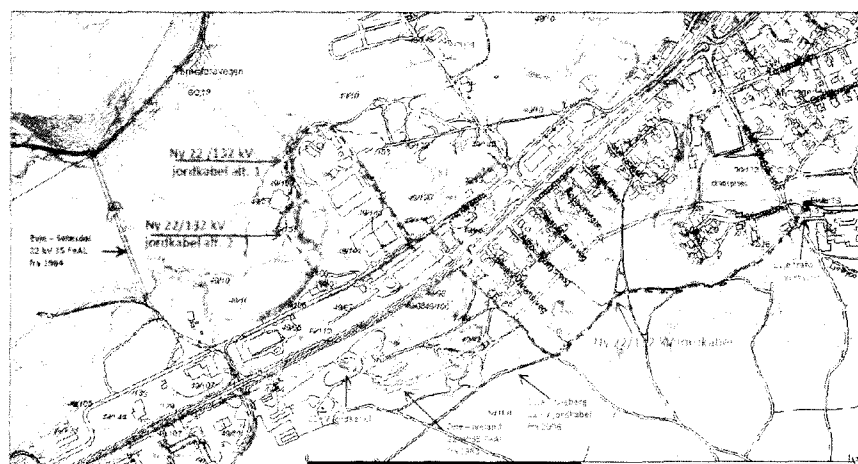
Elektriske høyspenningsanlegg kan ikke bygges uten konsesjon etter energiloven, jf. energiloven § 3-1 første ledd. For de aktuelle anlegg kreves følgelig anleggskonsesjon for kraftverksinstallasjoner og overføringsanlegg.

Det er søkt om tillatelse til å overføre kraften fra Fennefoss kraftverk via en 22 kV jordkabel fra kraftverket til Evje transformatorstasjon. Det er søkt om to alternative traseer, alternativ 1 langs adkomstvei fra nord eller alternativ 2 over lagerplassen til bedriften Skibsplass (jf. Fig.2). Tiltakshaver har prioritert alternativ 1. Traséalternativ 1 følger i større grad eksisterende vei enn alternativ 2. Frem mot Evje transformatorstasjon vil jordkabelen følge samme trasé som en eksisterende 22 kV jordkabel fra Uleberg kraftverk. Lengde på kabelen er ca. 1,5 kilometer. Kabelen legges hovedsakelig i vei mellom kraftverket og Evje transformatorstasjon.

Ingen av høringspartene har kommentert den skisserte nettilknytningen.

Agder Energi Nett har i gangsett et forprosjekt for å vurdere fornyelse og oppgradering av Evje transformatorstasjon. Agder Energi Vannkraft sin vurdering er at den tekniske og økonomisk beste nettløsningen for tilknytning av Fennefoss kraftverk er avhengig av Agder Energi Nett sitt valg for oppgradering av Evje transformatorstasjon. I e-post av 4.4.2014 fra Agder Energi Vannkraft fremkommer det at Fennefoss kraftverk bør tilknyttes Evje transformatorstasjon med en 22 kV jordkabel. NVE mener at de omsøkte nettanleggene har minimale virkninger for miljø og andre allmenne interesser. De omsøkte elektriske anleggene vil etter NVEs vurdering ikke medføre skader og ulemper av et slikt omfang at det har avgjørende vekt for konsesjonsspørsmålet.

Nettsystem Fennefoss

----- Ny jordkabel ===== Eks. luftlinje Eks. jordkabel
Konsesjonssøknad Fennefoss VEDLEGG

Vedlegg 9

Figur 2. Omsøkt nettsystem for Fennefoss kraftverk

Dersom det gis konsesjon til Fennefoss kraftverk anbefaler NVE at det gis tillatelse etter energiloven § 3-1 til bygging og drift av de elektriske anleggene i Fennefoss kraftverk en 22 kV jordkabel etter alternativ 1 til Evje transformatorstasjon. Forslag til anleggskonsesjon er gitt i vedlegg 4.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldlovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper.

Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I vår vurdering av søknaden om bygging av Fennefoss kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 9-12.

Føre-var-prinsippet, § 9

NVE er av den oppfatning at det foreligger en viss risiko for at bestanden av bleke kan bli påvirket negativt av tiltaket. Både FM og konsekvensutredningen påpeker at dersom tiltaket medfører økt vekst av krypsiv og økt sedimentasjon vil dette kunne være veldig uheldig for arbeidet med å reetablere bestanden av bleke i Otra. Erfaringsmessig er økt vekst av krypsiv et problem det er vanskelig å få gjort noe med. For at føre-var prinsippet skal komme til anvendelse er det en forutsetning at det foreligger en reell risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, men det er ikke et krav om sannsynlighetsovervekt for at en skade vil

oppstå. NVE kan ikke se at nevnte forutsetning ligger til grunn i denne saken. Bestandssituasjonen for bleka er sårbar, men et Fennefoss kraftverk vil sannsynligvis ikke medføre risiko for alvorlig eller irreversibel skade på blekebestanden i det hele. Hovedarbeidet med å reetablere blekebestanden foregår i Byglandsfjorden og i Otra nær denne. Fennefoss kraftverk vil ikke kunne påvirke bestanden her. Førre –var prinsippet er vurdert i denne saken, men er ikke funnet avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Økosystemtilnærming og samlet belastning, § 10

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal påvirkningen av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. For å kunne gjøre dette er det nødvendig med kunnskap om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet, hvor det både skal tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede fremtidige inngrep.

Eksisterende og omsøkte vannkraftverk:

NVE har ingen andre kraftverkssaker i Evje og Hornnes kommune til behandling. Det synes heller ikke å være planer som ev. vil kunne påvirke Otra i de andre kommunene langs vassdraget. Otravassdraget er imidlertid allerede sterkt utnyttet til vannkraft (jf. figur 2) og det er få gjenværende, uberørte fall.

Andre planlagte energianlegg:

Statnett SF har søkt om konsesjon for spenningsoppgradering av dagens 300 kV-ledning fra Arendal transformatorstasjon til Solhom kraftstasjon i Kvinesdal. Ledningen vil etter oppgraderingen kunne drives med 420 kV spenning. Ledningen vil passere over Otra nedstrøms Byglandsfjorden. Den omsøkte kraftledningen vil etter vårt syn i liten grad kunne få betydning for den samlede belastningen på Otra da traseen blir den samme som dagens.

Samlet belastning oppsummering:

NVE registrer at Fennefossen er et av totalt fire uberørte fossefall i Otra innenfor kommunegrensen til Evje og Hornnes og at dette er unikt langs Otra. Vi konstaterer at tidligere utbygginger i stor grad har bidratt til å redusere blekebestanden betydelig. Årsakene til problemvekst av krypsiv i Otra er mange, men vannkraftregulering er trolig en av dem. NVE mener at dagens samlede belastning på Otra-vassdraget er stor og at dette må tillegges vekt i vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan en vil håndtere forurensing i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Forholdet til vegloven

NVE minner om at det må søkes om nødvendige tillatelser etter vegloven dersom det gis konsesjon.

Oppsummering

De positive virkningene av et Fennefoss kraftverk er i hovedsak produksjon av ny kraft på 56,5 GWh pr. år med en minstevannføring som omsøkt, inntekter til Agder Energi Vannkraft og inntekter til kommunen i form av skatter og avgifter og betydelig verdier gjennom en utbyggingsavtale. Den årlige energiproduksjon tilsvarer årsforbruket til om lag 2850 boliger.

I anleggsfasen vil utbyggingen generere arbeidsplasser og muligheter for leveranser innen bygg og anlegg som vil bidra til lokal verdiskapning. Etablering av et kraftverk vil også innebære en opprydding av et område som i dag er preget av tidligere tekniske inngrep som rester av verksdriften, slagghauger, ledemurer og dam.

Utbyggingen vil samtidig medføre nye fysiske inngrep i landskapet ved etablering av inntaksdam, kraftstasjon i dagen og utløpskanal. I tillegg vil vannføringen i Fennefossen bli sterkt redusert. Et Fennefoss kraftverk kan medføre negative virkninger for en relikte laksestamme av nasjonal og internasjonal betydning (bleka) dersom tiltaket medfører problemvekst av krypsiv og sedimentasjon. I tillegg vil en utbygging redusere opplevelsen av Fennefossen som et viktig landskapselement sentralt i Evje og redusere fossen og elvas fremtidig potensial for en reise- og friluftslivsbasert næringsutvikling.

Høringsinstansene er delt i synet på utbyggingsplanene. Evje og Hornnes kommune er for en utbygging av Fennefossen under forutsetning at det gis næringsfond. Fylkeskommunen går inn for en utbygging, men krever en høyere minstevannføring. Fylkesmannen i Aust-Agder frarår i utgangspunktet bygging av nye elvekraftverk i Otra på grunn av miljøkonsekvensene og påpeker særlig den usikkerheten som er knyttet til ev. virkninger for den nasjonalt og internasjonalt viktige blekebestanden. Dersom kraftverket tillates bygget, foreslår Fylkesmannen gjennomføring av avbøtende tiltak, blant annet slipp av minstevannføring som er høyere enn det søker foreslår. Lokalt i Evje er det relativt stor motstand mot prosjektet selv om kommunen er for. Fra lokalt hold er det fremlagt et skisseprosjekt for en alternativ utnyttelse av Fennefossen og området rundt gjennom et Fennefossen kultursenter som omfatter et park- rekreasjons-, kultur-, natur-, og opplevelsesområde.

NVE har i sin totalvurdering vektlagt at utbyggingen som omsøkt vil gi en bedre utnyttelse av ressursene i et allerede utbygd vassdrag gjennom økt regulerbar kraftproduksjon. Det er positivt at over halve produksjonen fra et Fennefoss kraftverk vil komme om vinteren. Videre har vi lagt vekt på at et kraftverk vil bidra til at man får satt i stand et område som i dag er sterkt preget av tidligere tekniske inngrep.

Samtidig ser vi at dagens samlede belastning på Otravassdraget er stor. Tidligere utbygginger har vært negative for blekebestanden, og virkningene av et Fennefoss kraftverk på denne bestanden er beheftet med noe usikkerhet. Krypsiv er et stort problem i Otra i dag og selv om årsakssammenhengene er ukjente er det sannsynlig at reguleringer er en av flere årsaker. Økt krypsivvekst og økt tilslamming som følge av et Fennefoss kraftverk vil være negativt for bleke og for bruken av vassdraget til fiske og friluftsliv. Vurderingene i fagrapportene tilsier imidlertid at faren for slike konsekvenser er begrenset. Dersom Fennefoss kraftverk skulle medføre negative virkninger som skissert, vil de i varierende grad kunne avbøtes med tiltak. De viktigste avbøtende tiltakene vil være å reetablere

gyteområdene nedstrøms Fennefossen og fjerne krypsiv etter behov. Krav om oppfølgende undersøkelser for krypsiv og fisk vil sikre at ev. negative endringer fanges opp.

NVEs anbefaling etter vannressursloven

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, finner NVE at fordelene og nytten ved bygging av Fennefoss kraftverk er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vassdragsreguleringslovens § 8 er dermed oppfylt. NVE anbefaler at Agder Energi Vannkraft as får tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging og drift av Fennefoss kraftverk i Otra.

NVEs anbefaling etter oreigningsloven

Det er søkt om forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25 for tiltredelse av nødvendig grunn og rettigheter (også til midlertidig bruk i anleggsperioden) for bygging og drift av Fennefoss kraftverk i den grad dette ikke løses i minnelighet. Etter denne kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det vil føre til urimelig forsinkelse for eksproprietanten å vente til skjønnskravet er fremsatt. NVE kan ikke se at det i dette tilfellet er anført tilstrekkelige grunner som tilsier at det kan gis tillatelse for forhåndstiltredelse samtidig med eventuell konsesjon. Søknad om forhåndstiltredelse kan eventuelt behandles av Olje- og energidepartementet etter at det er krevd skjønn.

NVE anbefaler at Agder Energi Vannkraft ikke gis tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25.

Konklusjon etter forurensningsloven

AEVK har søkt om tillatelse etter forurensningsloven for gjennomføring av tiltakene. Dette gjelder både for anleggs- og driftsfasen.

NVE mener at det kan gis tillatelse for driftsperioden. Ved eventuelle utbygginger må fylkesmannen kontaktes angående utslippstillatelse og det må framlegges en plan for håndtering av forurensing i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

For anleggsdriften må AEVK søke fylkesmannen om særskilt utslippstillatelse.

Merknader til forslag til konsesjonsvilkår

I forslag til vilkår for bygging og drift av Fennefoss kraftverk har en tatt utgangspunkt i standardvilkårene etter vannressursloven. Kommentarer til enkelte av postene:

Post 1. Vannslipping og driftsbegrensninger

Søker foreslår slipp av minstevannføring på utbyggingsstrekningen i Otra på 6,4 m³/s i perioden 1.10-30.4 og 15 m³/s i perioden 1.5-30.9. Over året tilsvarer dette den alminnelige lavvannføringen på 10 m³/s.

Flere mener det bør slippes en høyere minstevannføring på utbyggingsstrekningen enn det søker har foreslått. Fylkesmannen, fylkeskommunen og flere andre mener minstevannføringen må være minst 15 m³/s, hvilket tilsvarer dagens minstevannføringspålegg ut av Byglandsfjorden. Behovet for slipp av minstevannføring på utbyggingsstrekningen er hovedsakelig begrunnet med hensynet til landskap og friluftsliv/turisme.

AEVKs argumenterer med at slipp av minstevannføring først og fremst har visuell betydning, og at behovet for slipp av minstevannføring derfor er størst i sommerperioden. De viser til at den biologiske effekten av mer vann vinterstid er begrenset. De viser også til at et helårlig vannslipp på 15 m³/s vil medføre ytterligere 3 GWh i tap sammenliknet med deres eget forslag.

NVE anbefaler at det slippes en minstevannføring på 15 m³/s hele året for å sikre at Fennefossen bevarer noe av sin verdi som landskapselement også vinterstid. Med sin sentrale beliggenhet i forhold til Evje sentrum og med muligheter og planer for økt bruk av området i fremtiden, mener NVE det vil være viktig at fossen bevarer et visst fossepreg hele året. En slik minstevannføring vil innebære en redusert produksjon på ca. 3 GWh.

Ved inntaksdammen skal det etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE på forespørsel. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen ivaretas gjennom godkjenning av detaljplanene.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn og i takt med tilsiget, og med myke overganger.

NVE vurderer at det i dette tilfelle ikke er behov for noe forbislippingsarrangement ved utfall av kraftstasjonen. Berørt strekning er kort og overløp på dammen vil raskt sikre vann nedstrøms. Alternativt kan lukene legges ned ved driftsstans.

Inntak

Inntaksdammen er planlagt med en HRV på kote 175,5.

Odden camping krever en lavere HRV (175,02) for å hindre at inntaksdammen skaper problemer for campingen. De viser til at dagens sandstrand på campingens område vil forsvinne med en HRV på 175,5.

Tiltakshaver viser til at den tidligere trebukkdammen hadde et fast overløp på kote 175,02, og var uten reguleringsmuligheter og at vannstanden derfor til en hver tid var betydelig høyere enn kote 175,02. I følge tiltakshaver viser spor etter gammel strandlinje at den dominerende vannstand med inntakt dam lå omkring kote 175,5. Av søknaden fremkommer det også at reguleringsretten de innehar gjelder opp til kote 176,24. Tiltakshaver er ikke innstilt på å ha en lavere HRV enn 175,5 da økonomien i prosjektet i utgangspunkt er marginal.

Tiltakshaver har lagt til grunn at det gjennomføres tiltak i strandsonen i området ved Odden camping. Tiltakene vil bestå i heving av de lavtliggende områdene ut mot elvebredden til ca kote 176. I tillegg kommer reetablering av badeplass/sandstrand.

NVE kan ikke se at en HRV på 175,5 vil innebære virkninger for Odden camping som ikke vil kunne la seg løse ved ordninger mellom tiltakshaver og campingen. NVEs vurderinger legger til grunn en HRV på 175,5.

Post 2. Konsesjonsavgifter og konsesjonskraft

Ved konsesjon av 29.5.1953 fikk den gang Kristiansand Elektrisitetsverk (i dag Agder Energi Vannkraft) tillatelse til å erverve fallrettigheter i Fennefoss i Otra. I konsesjonens betingelser er det tatt med bestemmelser om konsesjonskraft og konsesjonsavgifter etter en utbygging av det konsederte vannfall.

I vannressurslovsaker over 40 GWh der det allerede eksisterer ervervskonsesjon, fastsettes det ikke vilkår om avgifter. NVE vil derfor beregne avgifter og kraft basert på vilkårene i eksisterende

erhvervskonsesjon. Beregningsgrunnlag og oppjusterte satser vil bli fastsatt etter at kraftverket ev. settes i drift.

Vilkåret tas derfor ut.

Post 3. (Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Posten utgår da det er eksisterende erhvervskonsesjon fra 29.5.1953 som styrer avgifter med mer.

Post 2. Byggefrister

De vanlige byggefristene ved tillatelser etter vannressursloven gjelder.

Post 5. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn, m.v.

Detaljplanene for utbyggingen skal godkjennes av NVE og sendes NVEs regionkontor i Tønsberg i god tid før arbeidet settes i gang.

NVE anbefaler konsesjon til utbygging på følgende forutsetninger:

Inntak	HRV 175,5 moh
Utløp	ca. 167,7 moh
Installert effekt	ca. 11,4 MW
Største slukeevne	ca. 160 m ³ /s
Minste slukeevne	ca. 24 m ³ /s
Dam	Gummilukedam
Vannvei	Åpen kanal på østsiden av Otra, ca. 120 m lang inntakskanal og ca. 130 m lang utløpskanal. Bredde 12-15 meter.
Veier	Ny permanent vei på vestsiden av fossen i forbindelse adkomst til damfeste. Ny tilførselsvei til anleggsområdet på østsiden av fossen.
Riggområder	Hovedrigg på det gamle verksområdet på østsiden av fossen. Riggområde ved Nomeland grustak samt et mindre riggområde vest for Otra ved inntaksdammens vestre feste.
Massedeponier	Overskuddsmassene, som kan utgjøre opptil 75 000 m ³ , er planlagt deponert og arrondert i nærområdet til kraftstasjonen. Dette området tilsvarer det som tidligere var deponi for store mengder med slagg fra verksdriften.

Mindre endringer i utbyggingsplanene kan eventuelt ivaretas i detaljplanfasen.

NVE forutsetter at alle arbeider med inntakskanal, kraftstasjon, utløp, veier, massedeponering, og jordkabel utføres så skånsomt som mulig i terrenget slik at de fysiske inngrepene ikke blir større enn nødvendig. Eventuelle terrengskader etter transport skal utbedres så raskt som mulig. For øvrig må utbyggingen skje slik at det blir minst mulig tilslamming i vassdraget og naturen for øvrig.

FK har påpekt at området innehar kulturminner av høy verneverdi og at planlegging av tiltak må skje i tett samarbeid med fylkeskommunen og kommunen. NVE forutsetter at FK og kommunen involveres i arbeidet detaljplanene.

Vi forutsetter at tiltakshaver i samråd med Fylkesmannen innarbeider et system for utspyling av sedimenter i inntaksbassenget. Detaljer rundt inntaksrist i forhold til nedvandring av fisk må også avklares i samråd med Fylkesmannen.

Avbøtende tiltak for støy og støvplager vil være viktig i en detaljplan. NVE forutsetter at tiltakshaver involverer Odden camping i forbindelse med dette arbeidet for å få innspill til aktuelle tiltak.

Behovet for et mindre riggområde på østsiden av Fennefossen som grenser opp til områder som i dag brukes i forbindelse med campingdriften må vurderes. Dersom man kan klare seg med et hovedriggområde på verksplassen vil dette medføre betraktelig mindre ulemper for camping.

Post 6. Naturforvaltning

Behovet for oppfølgende undersøkelser for bleke og utviklingen av krypsiv er påpekt av mange høringsparter. Tatt i betraktning at det foreligger en viss grad av usikkerhet med tanke på disse forholdene mener NVE at oppfølgende undersøkelser på disse temaene er viktig og nødvendig.

Fylkesmannen i Aust-Agder har påpekt at nedvandring av bleke i Fennefossen sannsynligvis var viktig for utbredelsen av bestanden tidligere. Det bør derfor, som et ledd i arbeidet med reetableringen av bestanden, legges til rett for at nedvandring i fossen kan skje på en måte som sikrer overlevelse.

NVE mener at fullmaktene i standardvilkåret gir naturforvaltningsmyndighetene en selvstendig mulighet til å følge opp disse forholdene. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader eller ulemper forårsaket av tiltaket, og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Vilkårets pkt V om et årlig beløp til opphjørp av fisk/vilt/friluftsliv utgår, da dette forhold etter vårt syn dekkes i utbyggingsavtalen.

Post 7. Automatisk fredede kulturminner

NVE understreker at det er kulturmyndighetene som forvalter kulturminneloven. Vi viser til standardvilkåret om automatisk fredede kulturminner som er utformet på bakgrunn av kulturminneloven. Vi viser også til vilkårenes post 4 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

Andre merknader

Privatrettslige spørsmål

Privatrettslige spørsmål som angår de enkelte eiendommer som blir berørt av utbyggingen må løses direkte mellom utbygger og de respektive grunneiere. Alle forhold som er tatt opp vedrørende virkningene for Odden camping må således løses gjennom minnelige avtaler eller ved skjønn.

Forholdet til eksisterende verkstedsdrift er av privatrettslig karakter og løses gjennom minnelige avtaler eller ved skjønn.

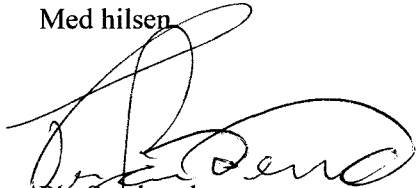
Sikringstiltak

Kommunen påpeker nødvendigheten av sikringstiltak rundt anlegget i form av varslingsanlegg og skilt mm. NVE viser til at dette forholdet omfattes av standardvilkårene som følger en ev. konsesjon.

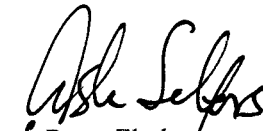
Videre saksbehandling

Saken oversendes med dette til Olje- og energidepartementet for videre behandling. Sakens dokumenter er tilgjengelig i elektronisk format på SeDok. Dersom det er dokumenter i saken som ikke tilgjengeliggjøres elektronisk vil disse kunne oversendes i papirform.

Med hilsen

Per Sanderud
vassdrags- og
energidirektør

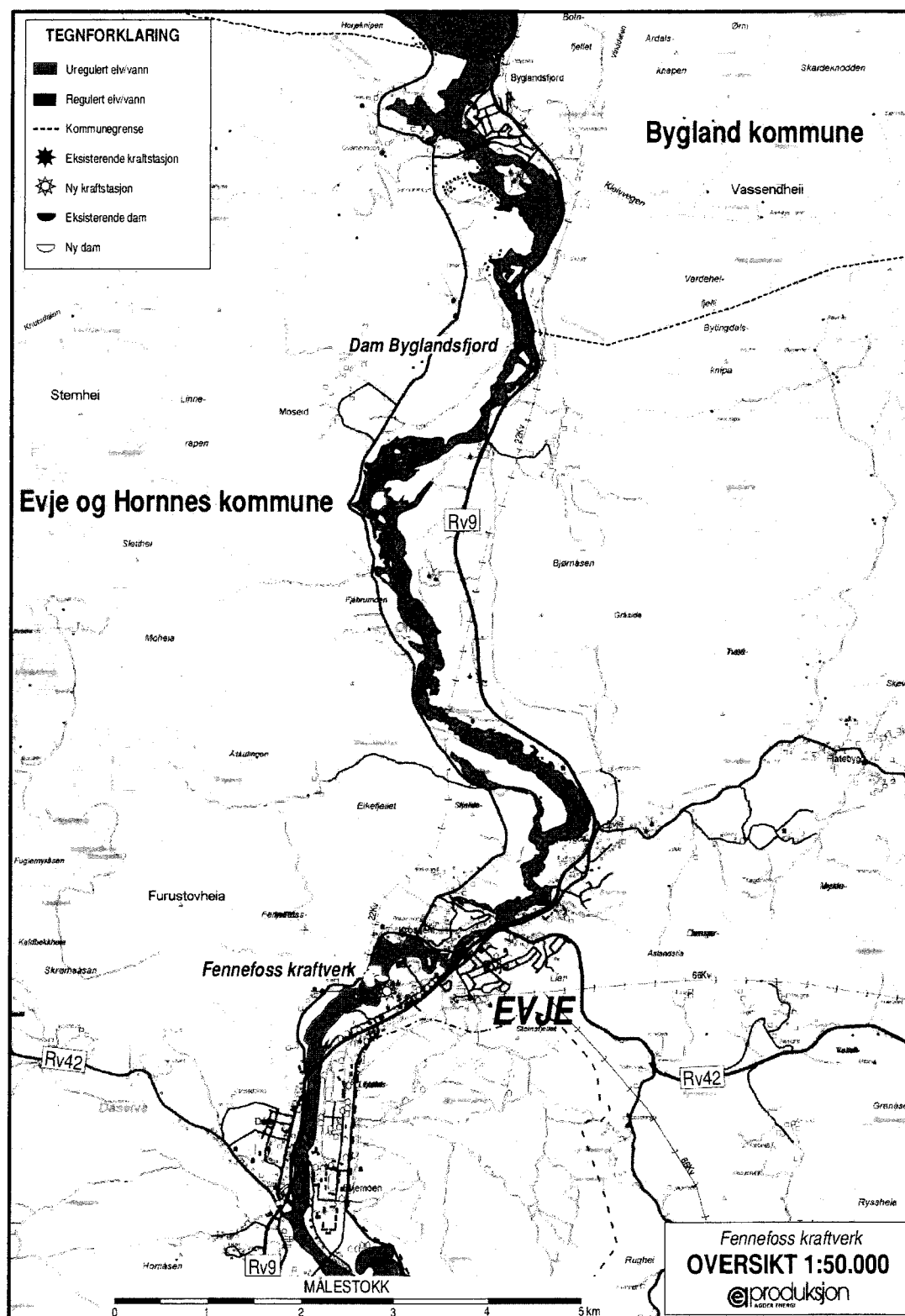

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Vedlegg: 4 1: Kart over tiltaksområdet med eksisterende og planlagte inngrep
2: Forslag til konsesjonsvilkår
3: Forslag til manøvreringsreglement
4: Forslag til anleggskonsesjon

Kopi: Agder Energi Vannkraft AS, Postboks 603 Lundsiden, 4606 KRISTIANSAND S

Vedlegg 1. Kart over området

**Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8
til Agder Energi Vannkraft
til å bygge Fennefoss kraftverk
i Evje og Hornnes kommune, Aust-Agder fylke**

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr 3 første ledd.

2

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år jf. vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr 1. Fristene kan forlenges av Olje- og energidepartementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

4

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

5

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold,
tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedege fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og

- produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
 - c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
 - d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggings-tiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

8

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

9

(Ferdsl m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk

og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

10

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

11

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

12

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Kartverket med opplysning om hvordan målingene er utført.

13

(Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring, løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltene utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

14

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

15

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av NVE til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av NVE.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

Vedlegg 3

Forslag til Manøvreringsreglement for Fennefoss kraftverk i Evje og Hornnes kommune, Aust-Agder

1.

Forbi inntaksterskelen skal det slippes 15 m³/s hele året.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Alle vannføringsendringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

2.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det skal føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

3.

Viser det seg at manøvrering og vannslipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Vedlegg 4. Forslag til anleggskonsesjon.

Forslag til Anleggskonsesjon

Meddelt:

Agder Energi Vannkraft AS

Organisasjonsnummer: 882 973 972

Dato:

Varighet: [DATO]

Ref: NVE 200701712-51

Kommune: Evje og Hornes

Fylke: Aust-Agder

I medhold av lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § 3-1, jf. forskrift av 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften) § 3-1 gir (gjeldende myndighet) under henvisning til søknad av 15.9.2009 og vedlagt brev/notat datert [DATO] anleggskonsesjon til

Agder Energi Vannkraft AS

Anleggskonsesjonen gir rett til å bygge og drive følgende elektriske anlegg:

- En ca. 1,5 km lang jordkabel med nominell spenning 22/132 kV.
- En 13,3 MVA transformator med omsetning 6,6/132(50) kV eller 6,6/132 kV eller 6,6/22 kV.
- En 13,3 MVA generator med driftsspenning 6,6 kV.
- Nødvendig høyspenningsanlegg i Fennefoss kraftverk

Anlegget skal bygges i traseen som fremgår på kartet merket alternativ 1 i vedlegg 9 av 15.9.2009 vedlagt denne konsesjonen.

Vilkår

De til enhver tid gjeldende vilkår fastsatt i eller i medhold av energiloven gjelder for konsesjonæren.

I tillegg fastsettes med hjemmel i energiloven § 3-5 annet ledd følgende spesielle vilkår:

1. Varighet

Konsesjonen gjelder inntil [DATO]

2. Fornyelse

Konsesjonæren skal søke om fornyelse av konsesjonen senest seks måneder før konsesjonen utløper. Dersom konsesjonæren ikke ønsker fornyet konsesjon, skal det innen samme frist gis melding om dette.

3. Bygging

Anlegget skal være ferdigstilt, bygget i henhold til denne konsesjonen og idriftsatt innen 5 år fra endelig konsesjon.

Konsesjonæren kan søke om forlengelse av fristen for ferdigstilling, bygging og idriftsettelse. Slik søknad skal sendes senest seks måneder før utløpet av fristen.

Konsesjonen bortfaller dersom fristen for ferdigstilling, bygging og idriftsettelse ikke overholdes.

4. Drift

Konsesjonæren skal stå for driften av anleggene og plikter å gjøre seg kjent med de til enhver tid gjeldende regler for driften.

Bytte av driftsansvarlig selskap krever overføring av konsesjon. Eventuelt framtidig skille mellom eierskap og drift av anleggene konsesjonen omfatter, krever også godkjenning fra NVE. Godkjenning kan gis etter søknad.

5. Nedleggelse

Dersom konsesjonær ønsker å legge ned anlegget mens konsesjonen løper, skal det søkes NVE om dette. Nedleggelse kan ikke skje før vedtak om riving er fattet.

6. Endring av konsesjon

NVE kan fastsette nye vilkår for anlegget dersom det foreligger sterke samfunnsmessige interesser.

7. Tilbakekall av konsesjon

Konsesjonen kan trekkes tilbake dersom konsesjonæren tas under konkursbehandling, innleder gjeldsforhandling, eller på annen måte blir ute av stand til å oppfylle sine plikter etter konsesjonen.

8. Overtredelse av konsesjonen eller konsesjonsvilkår

Ved overtredelse av konsesjonen eller vilkår i denne konsesjonen kan NVE bruke de til enhver tid gjeldende reaksjonsmidler etter energilovgivningen eller bestemmelser gitt i medhold av denne lovgivningen.

NVE kan også i slike tilfeller på ethvert tidspunkt pålegge stans i bygging.

navn
tittel

navn
tittel